

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI BÖLÜMÜ
İNGİLİZ DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

D.H. LAWRENCE'İN *OĞULLAR VE SEVGİLİLER (SONS AND LOVERS)*,
GÖKKUŞAĞI (THE RAINBOW)* VE *AŞIK KADINLAR
(*WOMEN IN LOVE*) ADLI ESERLERİNDEKİ KARAKTERLERİN
PSİKANALİTİK KURAM BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Elif Genç

Ankara - 2008

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI BÖLÜMÜ
İNGİLİZ DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**D.H. LAWRENCE'İN *OĞULLAR VE SEVGİLİLER (SONS AND LOVERS)*,
GÖKKUŞAĞI (THE RAINBOW) VE *AŞIK KADINLAR*
(*WOMEN IN LOVE*) ADLI ESERLERİNDEKİ KARAKTERLERİN
PSİKANALİTİK KURAM BAĞLAMINDA İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Elif GENÇ

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ufuk EGE**

Ankara - 2008

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile, bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak hazırlanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.

(.... / /)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin
Adı ve Soyadı

İmzası

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI BÖLÜMÜ
İNGİLİZ DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

D.H. LAWRENCE'İN *OĞULLAR VE SEVGİLİLER (SONS AND LOVERS)*,
GÖKKUŞAĞI (THE RAINBOW)* VE *AŞIK KADINLAR
(*WOMEN IN LOVE*) ADLI ESERLERİNDEKİ KARAKTERLERİN
PSİKANALİTİK KURAM BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Elif Genç

Yüksek Lisans Tezi

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

Prof. Dr. Ufuk EGE

.....

Prof. Dr. Ahmet KOCAMAN

.....

Prof. Dr. Belgin ELBİR

.....

Tez Sınavı Tarihi: 12-06-2008

*Annem Fethiye Şenol Hanımefendi ve
EŞim Tayfun Genç Beyefendi'ye...
Sonsuz Sabırları İçin Őükranla...*

ÖNSÖZ

Ankara Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda tamamladığım lisans eğitimim sırasında almış olduğum 20. Yüzyıl İngiliz Romanı dersinde D.H. Lawrence ile ilgili bilgi edindim. Yüksek lisans eğitimim sırasında almış olduğum Araştırma Yöntemleri dersinde ise, psikanaliz tarihi hakkında araştırma yapma şansı buldum. Bu sayede D.H. Lawrence ve psikanaliz arasında ilişki kuran bir tez yazma amacı güttüm. Tezimin amaçlarından biri de incelediğim eserler üzerine yazılmış eleştirileri Türk Dili'ne kazandırmaktır.

Tez yazma ve araştırma yöntemlerini bana öğreten, tezimin akıcı, tutarlı ve akademik standartta olmasında bana yardımcı olan, manevi desteğini ve güvenini benden esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Ufuk Ege'nin şahsında tüm Ege ailesine teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca, sabır ve emeğiyle beni akademik hayatım boyunca her konuda destekleyen annem Fetiye Şenol hanımefendiye, varlığıyla hayatıma anlam katan eşim Op. Dr. Tayfun Genç'e ve psikanaliz ile ilgili değerli görüşlerini paylaşma nezaketi gösteren arkadaşım Dr. Okan Taycan'a, şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

SAYFA NO

İTHAF.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
GİRİŞ.....	1
I <i>Oğullar ve Sevgililer (Sons and Lovers)</i>	29
II <i>Gökkuşığı (The Rainbow)</i>	54
III <i>Aşık Kadınlar (Women in Love)</i>	75
SONUÇ.....	95
BİBLİYOGRAFYA.....	103
ÖZ	
ABSTRACT	

GİRİŞ

Edebiyat ile psikiyatrinin ilişkisi, her iki bilim dalının da, insanı merkezine koymasından ileri gelir. Edebiyat insanı sosyal çevresi içinde göstermenin yanında, insanın zihninden geçenleri de açığa çıkarır. Psikiyatri ise, kişinin bazen kendisinin bile cevap bulamadığı ruhsal sorunlarına eğilip, insan olmanın güçlüklerini hafifletmeyi amaçlar. Bu sebeple edebiyat ile psikiyatri arasında yoğun bir etkileşim bulunmaktadır.

Psikiyatrinin kullandığı tekniklerden biri de psikanalizdir. Tüm dünyada psikanaliz denildiğinde ilk akla gelen isim ise, Sigmund Freud'dur. Sigmund Freud, 6 Mayıs 1856'da Yahudi bir ailenin çocuğu olarak Frieberg'de dünyaya gelmiştir. Dönemin Yahudi-Hristiyan çatışmaları ile dolu olduğu düşünülürse, Freud'un 'yabancılaşma' ve 'dışlanma' duygularını bizzat yaşadığı savunulabilir. " 17 yaşında Viyana Üniversitesi'ne kabul edilen Freud, mezun olduktan bir süre sonra ruhsal hastalıkların hipnoz yoluyla tedavi edilebileceğine inanan Nörolog Jean-Martin Charcot ile çalışma fırsatı bulmuştur." (Freud, 1989:ix) Freud'un ruhsal hastalıklara olan ilgisinin artması ve dolayısıyla Freud'un psikanaliz ile ilgili görüşlerinin temellerinin atılması, Charcot ile geçirdiği döneme rastlar. Ayrıca ruhsal hastalıklar, fiziksel hastalıklardan farklı olarak gözle görülür belirtiler göstermediğinden, Freud hastalarıyla ancak konuşarak bir tanı koyabileceğini düşünmüştür. "Freud'un arkadaşı olan Josef Breuer'in eski bir hastası olan Anna adlı bir bayan ile konuşmaları ise, Freud'un, bazı ruhsal hastalıkların cinsellikle bağlantılı olduğunu ve konuşarak tedavi edilebileceğine olan inancını arttırmıştır." (Freud, 1989:x) Freud, ruhsal hastalıkların belirti gösterdiği alanlar bağlamında rüyalar ile de ilgilenmiş ve bu konuyla ilgili olarak *Rüyaların Yorumu (The Interpretation of Dreams)* adlı bir eser kaleme almıştır. Yayımladığı eserlerin de yardımıyla Freud'un adı gittikçe duyulmaya başlamış ve "1908'de Viyana Psikanaliz Topluluğu kurulduğu dönemlerde artık Freud ismi, tıp çevrelerinde de konuşulur olmuştur." (Freud, 1989:xii) Freud, her yeni eserinde görüşlerini daha da geliştirerek aktarmaya devam etmiştir. Dünya çapında bilinen eserleri arasında, *Totem ve Tabu (Totem and Taboo*

), *Psikanalize Giriş (An Outline of Psychoanalysis)*, *Günlük Yaşamın Psikopatolojisi (The Psychopathology of Everyday Life)* ve klasik bir eser olarak kabul edilen *Ego ve İd (Ego and Id)* sayılabilir.

Freud, *Ego ve İd* adlı eserinin yayımlandığı zamana kadar Topografik Kişilik Kuramı ile ilgilenmiştir. Topografik Kişilik Kuramı'na göre “zihinde bilinç, bilinç öncesi ve bilinçdışı olarak üç bölümün varlığından söz edilebilir.” (Freud, 1957:210). “Bilinç, dış dünyadan ya da bedenin içinden gelen algıları fark edebilen zihin bölgesidir.” (Gençtan, 2006:26) Bilinçdışının ne olduğunu ifade etmeden önce, günümüzde de sıkça karıştırılan bilinçdışı ve bilinçaltı kavramlarının farklarına dikkat çekmek gerekir.

Bilinçaltı,dikkatimizi yoğunlaştırmadığımız algılarımızı, bazı otomatik hareketlerimizi, fikir çağrışımlarını, hatta üzerinde bilinçli olarak düşünmediğimiz halde bir anda olgunlaşmış olarak bilinç alanında bulduğumuz fikirlerimizi vs ilgilendirir. Buna karşılık bilinçdışı, toplum tarafından kabul edilmeyen arzuların bastırılması ve tamamen bilincin alanının dışında tutulması ile oluşur. Aynı şekilde, çocukluk çağının tüm travmatik anıları da (ki bu anılar toplum tarafından kabul edilmeyen arzular ile ilişkilidir) bilinçdışının materyalleri arasındadır.”(Tura, 2005:53)

Bilinç öncesi ise, “kolaylıkla bilinç düzeyine gelebilen zihinsel süreçlerdir.” (Hall, 1954:57) Bu da demektir ki, bilinç öncesi aslında tam olarak bilinç düzeyinde bulunmaz. Bu duruma Freud'un getirdiği açıklama ise şöyledir: “Sadece tanımsal olarak bilinçdışı olan, fakat dinamik bağlamda bilinçdışı olarak tanımlayamayacağımız alana bilinç öncesi adı verilir.” (Freud, 1957:210). Demek ki bilinçdışı bir çeşit sansür mekanizması görevi görmektedir. Diğer bir deyişle bilinçdışı; toplumun kabul etmediği, fakat doyurulmak istenen dürtüleri engelleyen bir sistemdir. Freud da *Ego ve İd* adlı eserinde “bilinçdışının, bir yerinde (toplumsal) baskıları barındıran bir alan olduğunu ve bu baskıların bilinçdışının prototipini oluşturduğunu ” ifade eder. (Freud, 1957:210)

Topografik Kişilik Kuramı sonrasında Freud, Yapısal Kişilik Kuramı'nı geliştirmiştir. Freud'un topografik modelden yapısal modele geçişinin sebebi, "klinik çalışmaları sırasında gözlediği bazı durumların topografik modele uymadığını fark etmesidir." (Gençtan, 2006:26) 1923 yılında yazmış olduğu ve "1926 yılında yayımlanan *Ego ve İd* adlı yapıtında Freud, bu yeni görüşünü açıklamıştır." (Gençtan, 2006:42) "Yapısal görüş çerçevesinde psişik aygıt İd, Ben ve Üst-ben'den oluşur." (Tura, 2005:59)

Freud, ' İd (O)' terimini bir tıp doktoru olan arkadaşı Georg Groddeck'ten almıştır:

Algı dizgesinden doğan ve başlangıçta bilinç öncesinde var olan varlığa 'ben' demeyi ve ruhsal yapının içine uzanmasının yanında bilinç dışında varlığını sürdüren olgunun diğer parçasını da, tıpkı Groddeck gibi, 'o' diyerek adlandırmayı öneriyorum. (Freud, 1957:214-215)

Freud, "İlk önce her şey İd'den oluşmuştur; Ben ise, dış dünyanın sürekli etkileri sonucu İd'den ayrımlaşarak gelişmiştir" diyerek İd'in kişiliğin temel sistemi olduğunu vurgulamıştır. (Freud, 1989:36) İd, dış dünyanın etkilerinden etkilenmeyen bir mekanizma olduğuna göre, kişinin öznel gerçekliğini simgelediği söylenebilir. "İd, akıl ya da mantığın kurallarıyla yönetilmez, ayrıca değerler, etik öğeler ya da ahlaki tutumlarla da ilgilenmez. İd'in tek bir gayesi vardır, o da içgüdüsel ihtiyaçlarına zevk ögesi doğrultusunda doyum sağlamak." (Hall, 1954:26)

Psişik aygıtın bir diğer ögesi ise, öznel bir dünyada varlığını sürdüren İd'den farklı olarak karşımıza çıkan ve gerçeklik ilkesi çerçevesinde oluşan 'Ben'dir. Kişiliğin uzlaşmacı yönünü simgeleyen Ben, "eyleme giden yolları denetimi altında bulundurur, çevresindeki nesnelerin hangileriyle ilişki kuracağını seçer, hangi içgüdülere hangi biçimlerde doyum sağlanması gerektiğine karar verir." (Gençtan, 2006:44). *Ego ve İd* adlı eserinde Ben (Ego) ve İd'in (O) farklarını da şu şekilde ortaya koyar:

İd'de kısıtlanmadan hakimiyetini sürdüren haz ilkesinin yerine gerçeklik ilkesini geçirmeye

çabalamak Ben'in görevidir. İd'de içgüdülerin oynadığı rolü Ben'de algı oynar. Tutkuların bulunduğu İd'e karşıt olarak Ben, mantık ve sağduyuyu temsil eder. (Freud, 1957:215)

Ayrıca Freud, “ Ben'i en yalın haliyle bilinçdışı olarak tanımlayabileceğimizi” söyler. (Freud, 1957:213)

Ben, gerçekliğin koşullarına uymayan dürtü ve arzuların bilinç alanına girmesine engel olacak savunma mekanizmasına sahiptir. Bastıma ve İd'in isteklerine karşı koymada kullandığı diğer mekanizmalar bilinçdışıdır; bu nedenle bilinç ile Ben'i özdeşleştirmek yanlış olur. Ancak gerçekliği değerlendirme, akıl yürütme gibi Ben işlevleri bilinçlidir.(Tura, 2005:60)

Kişiliğin üçüncü sistemi ise Üst-ben'dir (süperegö). “Üst-ben, kişiliğin ahlaki yönünü simgeler. Gerçekten ziyade ideal olanın temsilcisi olan Üst-ben, gerçeklik ya da haz ilkeleriyle değil, mükemmele ulaşma ilkesiyle varlığını sürdürür.” (Hall, 1954:31) “Üst-ben'in kökeninde kişinin ebeveynleriyle, özellikle de onların etik ve ahlaki duruşlarıyla olan özdeşleşmesi yatmaktadır” (Arlow, Brenner, 1984:39) Ebeveynleriyle özdeşleşen çocuk, doğal olarak onların doğru ve yanlış olarak nitelendirdiği tüm tutumları içselleştirdiği için, kendi davranışları sonucunda ailesinin onayını alıp almayacağından emin olur. “Bu özdeşleşmeler özellikle de gelişimin fallik döneminde oluşan Oidipal süreç boyunca yaşanan şiddetli içsel çatışmaların bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.” (Arlow, Brenner, 1984:39)

Freud, Gelişim Kuramı'nda insanın gelişimini oral, anal, fallik, gizil ve genital olmak üzere beş bölümde incelemiş ve fallik dönem içinde ortaya çıkan Oidipal sürece özel bir önem yüklemiştir. Gelişim yaşına göre düşünüldüğünde insan gelişimindeki ilk evre oral evre olarak adlandırılmıştır. “Yaşamın ilk 18 ayı boyunca süren” bu dönemde bebeğin ihtiyaçları, algılamaları ve kendini anlatım yolları daha çok ağız bölgesinde odaklanmıştır.” (Eysenck, 2000:17) Bebeğin doğumundan itibaren ortalama iki yıl süren bir emzirme dönemi olduğu düşünüldüğünde, bebeğin oral doyumunun temelinde anne tarafından sağlandığı söylenebilir. Bu noktada bebeğin

ilk sevgi objesi annesidir. Freud, “Bu evrede cinsel etkinlik henüz besin alımından ayrılmamıştır. Her iki etkinliğin de nesnesi aynıdır.” diyerek oral evrede bebeğin ağız yoluyla bir taraftan beslenirken diğer taraftan da cinsel dürtülerine doyum aradığını ifade etmektedir. (Strachey, 1986:198)

Gelişimin ikinci dönemi anal evredir. “18 ila 36 aylık bebeğin yaşantıladığı bu dönemde, tuvalet eğitimi kazandırılır ve anal bölge bir zevk merkezi haline gelir.” (Eysenck, 2000:17) Denetim mekanizmasını ele geçiren çocuk, kendi bedeni üzerinde etken bir konuma geçmiş olur. “Etkenlik, egemenlik içgüdüğü tarafından bedensel kaslar aracılığıyla yürütülür; edilgenlik ise, anüsün erotojen mukoz zarıdır.” (Strachey, 1986:198). Çocuklar bu dönemde anal bölgenin kendilerine cinsel bir tatmin sağladığını da keşfetmeye başlarlar:

Anal bölgenin erotojen uyarılmasının duyarlılığını kullanma eğilimindeki çocuklar, bağırsaklarında biriktirdikleri dışkıyı şiddetli kas kasılmaları ortaya çıkaracak ve anüsten çıkarken mukoz zarda güçlü uyarılmalar oluşturacak duruma getirinceye kadar dışkılarını tutarak kendilerini ele verirler. (Strachey, 1986:186).

Freud’a göre, bu dönemde ikinci bir karakter tipi de görülebilir. Bazı çocuklar dışkılarını tutmak yerine ona bir değer yükleyerek dış dünyaya bırakırlar: “Bebek dışkıya açıkça kendi bedeninin bir parçası gibi davranır ve onu bir ‘hediye’ olarak görür; bu durumda dışkı üreterek çevreyle uyumlu olduğunu, dışkıyı tutarak ise çevreye olan başkaldırışını göstermeye çalışır.” (Strachey, 1986:186)

Gelişimin üçüncü dönemi, Üst-ben’in oluşmasında da önemli bir yeri olan fallik evredir. “Genital bölgelerin zevk merkezi haline geldiği bu dönem, 3-6 yaş arası evreyi kapsar.” (Eysenck, 2000:17) Fallik dönemde, bireyin ebeveynleriyle sağladığı ilk özdeşleşme örneğinin ortaya çıkması, dönemin Üst-ben ile olan ilişkisi bağlamında önem arz eder; çünkü Freud’un da belirttiği gibi, “Ben-idealinin arkasında, bireyin ilk ve en anlamlı özdeşleşmesi saklıdır ki, bu da bireyin babasıyla özdeşleşmesi olacaktır.” (Freud, 1957:219) “Çocuk, anne-babası ile özdeşleşirken onların aslında ideal imgeleri ile özdeşleşir. Bir anlamda onları idealize ederek kabul

eder. Bir başka deyişle, çocuk aslında anne-babanın Üst-ben'i ile özdeşleşmiştir.” (Tura, 2005:86) Çocuk, ebeveynleriyle özdeşleşme sağlama yolunda onlarla yoğun sevgi ilişkileri kurmaya başlar. Bu ilişkilere Freud, ‘Oidipus kompleksi’ adını vermiştir. Freud, Oidipus karmaşasının kız ve erkek çocuklar tarafından iki farklı şekilde yaşandığını düşünür ve bu yüzden her iki cins için farklı açıklamalar sunar.

En basit şekliyle ifade etmek gerekirse erkek çocuğun durumu şu şekilde tanımlanabilir: Çok küçük yaşlarda erkek çocuk annesine yönelik bir nesne yatırımı geliştirir... Çocuğun kendini özdeşleştirmek için seçtiği kişi ise, babadır. Bu iki tip ilişki bir süre yan yana gider ve bu durum anneye yönelik cinsel isteklerin yoğun olarak hissedilmesi ve babanın bu isteklerin önünde bir engel olduğunun anlaşılmasına dek sürer; bu durum da Oidipus karmaşasına yol açar. (Freud, 1957:219)

Çocuk bir yandan babasına karşı düşmanca duygular beslerken, diğer yandan da cezalandırılmaktan ötürü tedirgin olur. Bu korku çoğu kez babanın kendisini cinsel organından yoksun bırakacağı biçiminde yaşanır. “Freud buna ‘hadım edilme endişesi’ (kastasyon) adını vermiştir.” (Hall, 1954:109) Oidipus karmaşası bittiğinde hadım edilme korkusu da biter ve erkek çocuğun ilk özdeşleşmesi olan baba ile özdeşleşme başlamış olur: “Oidipus karmaşasının bu yolla çözülüşü, erkek çocuğun karakterindeki eril niteliklerin pekiştirilmesini sağlar.” (Freud, 1957:220) Kız çocuklar düşünüldüğünde ise, hadım edilme kompleksi yaşamalarının fiziksel olarak imkansız olduğu görülür, çünkü kızlar zaten penis yoksunu olarak doğarlar.

Küçük kızın klitorisi başlangıçta tıpkı bir penis gibi davranır ama diğer cinsten oyun arkadaşlığıyla bir kıyaslama yaptığında fena halde koptuğunu algılar ve bunu kendisine yapılan bir haksızlık ve aşağılık duygusu için bir temel olarak duyumsar... Böylece temel fark, kızın iğdiş edilmeyi gerçekleştirmiş bir olgu olarak algılaması, oğlanın ise bunun gerçekleşmesi olasılığından korkması biçiminde ortaya çıkar. (Freud, 2006:309).

Kız çocukları kendi eksikliklerinin sorumluluğunu annede görürler ve böylece ilk sevgi nesnelere olan anneye karşı olumsuz tutumlar geliştirirler: “Kız çocuk, eskiden bir penise sahip olduğunu, ancak bu organın annesi tarafından çalındığını kurgular. Böylelikle babasından bir penise, giderek bir çocuğa sahip olmayı düşler ve annesine karşı kin duymaya başlar.” (Tura, 2005:81-82) “Kız çocuklarda Oidipus kompleksi, olgunlaşma ve babaya sahip olmanın imkansızlığının fark edilmesi ile son bulur.” (Hall, 1954:111) Oidipus kompleksinin bitişi ile kız çocuğu eskiden sevdiği annesi ile özdeşleşmeye başlar.

Gelişimin dördüncü dönemi ise, Gizil (Latent) Evre olarak adlandırılır.

Bu evre Oidipus Kompleksinin sona erişimden erinliğin ilk belirtilerine (5-6 yaşlarından 11-13 yaşlarına) dek sürer... Bu dönemin başlıca amacı, fallik dönemin sonunda çocuğun kendi cinsinden olan ebeveyniyle yaptığı özdeşimi ve kendi cinsiyetine ilişkin toplumsal rolünü güçlendirmektir. (Gençtan, 2006:39)

Gelişimin son evresi ise, Genital Evre olarak adlandırılır. Adından da anlaşıldığı üzere, bu evre kişinin üreme ile ilgili faaliyetlerini gerçekleştirmeye hazır olduğu dönemdir. Bu dönemde de, tıpkı diğer evrelerde olduğu gibi kişide bir takım değişiklikler meydana gelir. Freud’a göre, bu değişiklikler temel olarak iki noktada toplanmaktadır; “diğer tüm cinsel uyarı kaynaklarının cinsel organ bölgelerinin egemenliğine girmesi ve bir nesne bulma süreci” (Strachey, 1986:234). Ergenliğe kadar içgüdülerin kontrolünde olan cinsel dürtüler, artık üreme isteğini tatmin etmek amacıyla kendine cinsel bir nesne arayışına girer. Ancak önceleri ebeveynlere yönelik geliştirilen cinsel nesne arayışları bu dönemde değişir. Bu değişimi Freud şöyle açıklar:

Nesne seçimi bakımından kişinin (ergenlikte yeniden canlanan) yönünü ebeveynlerine ve kendisi ile ilgilenenlere yönelik cinsel eğiliminin çocukluk ipuçlarından aldığını ama o sırada kurulmakta olan yasakseviye karşı engel sayesinde onlardan uzaklaştırıldığını ve onlara benzeyen başka insanlara yöneldiğini gördük.

(Strachey, 1986:235)

Ebeveynlerinden cinsel anlamda kopup diğer bireylerle ilişkiler kurabilen ergenler, gelişimin bu son basamağının amacına ulaşmış, yetişkinliğe ilk adımlarını atmış olurlar.

Freud'un geliştirdiği bir diğer kuram da, İçgüdüler Kuramı olarak adlandırılır. İçgüdü terimi daha çok hayvan davranışlarının tetikleyicisi olarak bilindiğinden, kuşkusuz, psikanaliz henüz ortaya çıkmadan çok önceleri kullanılmaya başlanmıştır. Freud'a gelinceye kadar çeşitli şekillerde tanımlanmış olan 'içgüdü' terimini Freud şu şekilde değerlendirir: "İçgüdü' sözcüğüyle dışarıdan gelen tek uyardıdan oluşan bir 'uyaran'ın tersine bedeniçi, sürekli akan bir uyarı kaynağı anlaşılmalıdır. Böylece içgüdü kavramı zihinsel olanla fiziksel olanın sınırında yer almış olur." (Strachey, 1986:168)

Freud, ayrıca, içgüdülerin çeşitli özelliklerini de tanımlar: İçgüdülerin kaynak, amaç, obje ve itici güç olmak üzere dört özelliği vardır. "Kaynak, bedensel ihtiyaçlar ve dürtülerdir; amaç ise bu ihtiyaçların yatıştırılmasıdır. Objeye, amaca son verecek olan nesnedir. İtici güç ise, içgüdünün sahip olduğu enerjinin kontrolündeki güçtür." (Hall, 1954:37-38) Freud, içgüdülerle ilgili çalışmalarını sunarken, içgüdüleri iki temel başlıkta toplamayı uygun görmüştür. "Freud, geniş ölçüde cinsel kökenli olduğuna inandığı yaşam içgüdülerinin (Eros) yanında, insanın yıkıcı ve saldırgan eğilimlerinin kökeninde yer alan ölüm içgüdüsünün de (Thanatos) bulunduğunu düşündü." (Tura, 2005:60). Freud, "Eros'un enerjisine libido adı verilir" diyerek, yaşam içgüdüsünün kaynağı olan enerjiyi tanımlamıştır (Freud, 1989:19). Freud'a göre, cinsellik yalnızca ergenliğe ulaşıldığında üreme amacıyla tanıtılan bir deneyim değil, tersine bebeklikten itibaren insan doğasında bulunan bir olgudur: "Cinsel içgüdüye ilişkin halk görüşünün bir özelliği onun çocuklukta olmadığı ve yalnızca erinlik diye tanımlanan yaşam döneminde ortaya çıktığıdır. Ancak bu yalnızca basit bir hata değil, ağır sonuçları olan bir hatadır." (Strachey, 1986:173) Cinselliğin yaşamın her döneminde var olduğu gerçeği, bireyin cinselliği her yaşta aynı biçimde yaşadığını göstermez. Örneğin Freud'a göre ;

Yeni doğmuş bebek tüm libido enerjisini kendi fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamak ve rahatlığını sürdürebilmek amacıyla kullanır. Giderek bakımını ve ihtiyaçlarını sağlayan bir diğer insanın, yani annesinin varlığını fark etmeye başlayan bebek, özsever libidosunu bu kez ona yöneltir. (Gençtan, 2006:30)

‘Özsever’ terimi Freud’dan önce de kullanılan bir terimdir ve Narcissus efsanesinden kaynaklanır. “Narcissus, bir su birikintisinde kendi yansımasını görür ve bu peri görünümlü kişiye ulaşabilmek için suya düşer ve boğularak ölür.” (Bulfinch, 1993:952). Bu noktada özseverlik ile otoerotizmin farkını açıklamak gerekmektedir. Özseverlikten farklı olarak otoerotizm, kişinin kendi bedenine yönelmesi ile ilgilidir. Söz gelimi, bebeğin ilk ve en yaşamsal etkinliği olan anne memesinden yoksun olduğu durumlarda libidosunu kendi bedenine yöneltmesi ve parmak emmesi otoerotik bir davranış örneği olarak gösterilebilir. Yaşam içgüdülerinin yanında Freud, ölüm içgüdüsünü de tanımlamış fakat bu içgüdüye yaşam içgüdüsü kadar detaylı açıklamalar getirmemiştir. Zaten *Ego ve İd (Ego and Id)* adlı eserinde de, “Cinsel içgüdüler diğer içgüdü türüne kıyasla daha belirgin ve incelemeye daha açık olan içgüdü türüdür.” diyerek ölüm içgüdüsü ile ilgili daha az açıklama yapabileceğinin sinyallerini vermiştir. (Freud, 1957:224) Freud, ölüm içgüdüsü varsayımını Otto Fechner tarafından geliştirilen ‘tüm yaşayan süreçler sonunda maddesel dünyanın sürekliliğine dönüşürler’ ilkesi üzerine kurmuştur. Bu sebeple Freud, “biyoloji tarafından desteklenen kuramsal varsayımlar sonucunda, görevi organik olanı inorganik duruma geri götürmek olan ölüm içgüdüsünün var olduğunu düşünmekteyiz.” der ve ölüm içgüdüsü hakkındaki düşüncesini ifade eder. (Freud, 1957:224) Freud’a göre ölüm içgüdüsünün en sık ortaya çıktığı durumlardan biri, yemek yediğimiz anlardır. “Çünkü yemek yeme eyleminin son amacı, yiyeceği yok etmektir.” (Freud, 1989:18) Freud her ne kadar iki ayrı içgüdü türü belirlemiş olsa da, “iki temel içgüdü türü bazen birbirlerine karşıt yönlerde, bazen de iç içe geçmiş olarak ortaya çıkarlar” diye eklemeyi de ihmal etmez. (Freud, 1989:18).

Kısacası belirli bir fantezi ya da eylem her ne

kadar yıkıcı, zalim veya saldırgan olursa olsun, yapılan analizler, tüm fantezi ya da eylemlerin bir miktar cinsel zevk de içermekte olduğunu göstermektedir. Aynı şekilde bir fantezi ya da eylem her ne kadar sevecen ve samimi olursa olsun, detaylı olarak incelendiğinde bir miktar saldırgan enerji içerdiği anlaşılır.(Arlow, Brenner, 1984:32-33)

Tüm hayatı boyunca birçok fikir üreten, sayısız bilimsel çalışmaya imzasını atan Freud, 23 Eylül 1939 yılında öldü. Ardında pek çok savunucusunu bırakan Freud, psikanalize yeni boyutlar katması ve psikanalizin tanınmasında verdiği emek ile psikanalistlerin yolunu aydınlatmaya, onları etkilemeye ölümünden sonra da devam etti. Bu psikanalistlerden başlıcaları; Alfred Adler, Carl Gustav Jung, Otto Rank, Karen Horney, Harry Stack Sullivan, Erich Fromm ve Jacques Lacan'dır.

Alfred Adler, 1870 yılında doğmuş Yahudi bir kuramcıdır. Adler, "Freud'un evinde düzenlenen psikanaliz toplantılarına katılan" hekimlerden biridir. (Brown, 1987:38) Zamanla kendi düşüncelerinin Freud'un yaklaşımlarıyla ters düştüğünü fark eden Adler, toplantıya katılan gruptan ayrılmayı seçmiştir. Freud, kişilik gelişiminde cinselliğin önemini vurgularken, Adler kişiliği, bireyin kendisini ve çevresini algılayış biçimi ile şekillenen bir olgu olarak tanımlar. Adler'e göre insanın algıları, davranışlarının başlıca belirleyicisidir.

Bireyin algısı, hayal ettikleri ve düşünceleri, Adler'in "yaşam biçimi olarak tanımladığı" (Brown 1987:39), "bilinçdışında kalan" içsel bir mekanizma tarafından şekillendirilir. (Adler, 2005:22) Yaşam biçimi, bireyin çocukluk dönemlerinde yaşadıkları sonucu geliştirdiği davranış kalıplarını içerir. Yaşam biçimi, çocukluk yaşlarında oluşmaya başlar ve yetişkin yaşam süresince önemli bir değişikliğe uğramaz. Bu konuda Adler şöyle der: "İnsanın her belirgin tutumu, çocukluğundaki bir kökene dayanır." (Adler, 2005:19) Bu noktada Adler'in de tıpkı Freud gibi çocukluk yaşantılarına özel bir önem atfettiği iddia edilebilir. Freud'a göre çocuk, yaşamının başlangıcında temel ihtiyaçlarını karşılayamadığı için çaresiz bir varlıktır. Çocuk, "organlarının gelişmemiş olması, belirsizliği ve bağımsızlıktan yoksun olması

nedeniyle kendinden daha güçlü varlıklara bağımlıdır.” diyerek, Adler de bu görüşe katıldığını beyan eder.

“Adler kuramına göre kişilik, bireyin kendisine, diğer insanlara ve topluma karşı geliştirdiği tutumların bir ürünü olarak gelişir.” (Gençtan, 2006:116) Bu noktada Adler’in, insan yaşamında toplumsal yapının son derece önemli olduğunu düşündüğü iddia edilebilir. İnsan, sosyal bir varlıktır; dolayısıyla insanlar kendilerini toplumsal düzenden ayrı tutamazlar. Bu sebeple Adler, “1920’lerde geliştirip Bireysel Psikoloji adını verdiği teori” kapsamında insanların kişiler arası ilişkilerde gözlemlenen davranışlarının önemini vurgular. (Schultz, Schultz, 1969:436)

Alfred Adler’in geliştirmiş olduğu ‘organ eksikliği’ kuramı, Adler’in kuralları içinde en dikkat çekici olanlarından birisidir. Bu teori bağlamında Adler, bireylerin doğuştan getirdikleri sakatlıkların nasıl algılandığı üzerinde durur. Adler’in asıl incelemek istediği ise, sakatlığın fiziksel boyutundan ziyade, bireylerin bu duruma verdikleri tepkidir. Diğer bir deyişle “Adler, fiziksel eksikliklerin psikolojik alanda yarattığı etkilerle ilgilenir.” (Brown, 1987: 38)

Adler, kadınların erkeklerden daha önemsiz varlıklar olduğu fikrine karşı çıkar ve erkek egemen bir toplumda yaşıyor olmanın sonucu olarak ‘erkeksi başkaldırı’ adını verdiği bir kavram geliştirir. “Adler’in ‘erkeksi başkaldırı’ olarak tanımladığı bu görüşe göre, kadınlar, kendilerini erkekler kadar şanslı hissetmemeleri sonucu, erkekleri kıskanma yoluna giderler.” (Brown, 1987:41) Bu kavrama göre, kadın toplumda ikinci sınıf insan muamelesi görüyorken, erkekler ayrıcalıklı bireyler olarak algılanır. Bu sebeple eksiklik duyguları kadınlar tarafından daha yoğun yaşanır. Bu duyguları gerektiği ölçüde baskılayamayan kadınlar, kadın kimliğini reddedip erkek rolünü benimseyebilir; ya da erkeklerle rekabet yolunu seçip kendi üstünlüğünü kanıtlamaya çalışabilir.

Hayatını bilime adanmış olan Adler, 1937 yılında İskoçya’da vefat eder.

İsviçreli bir psikiyartist olan Carl Gustav Jung, 26 Temmuz 1875’te doğdu. “Çalışmalarını ‘analitik psikoloji’ başlığı altında toplayan Jung, bu terimi 1913 yılında Freud okulunun benimsediği psikanalitik görüşten ayrıldığı dönemde kullanmaya başlamıştır.” (Jacobi, 1968:2-3) Jung, insanın bir bütün olduğunu ve

hayatı boyunca bu bütünlüğe yeni boyutlar kazandırmaya çalıştığını düşünür. Jung, batı kültüründe yabancılaşma kuramlarını ayrıntılı olarak inceleyen ilk kuramcılardandır; bu bağlamda, sağlıklı bir bireyin ancak iç dünyasını tanıdığı ölçüde kendisine ve çevresine yabancılaşmadan sağlıklı bir hayat geçirebileceğini savunur.

Jung, kişiliğin tümünü ‘psişe’ olarak tanımlar. “Psişe, hem bilinci, hem de bilinçdışını kapsar.” (Jacobi, 1968: 5) “Jung kuramlarında psişe, üç sistemden oluşur: bilinç, kişisel bilinçdışı ve toplumsal bilinçdışı.” (Brown, 1987: 48)

Bilinç, bireyin farkında olduğu duygu ve düşünceleri barındıran zihin bölgesidir. Bilinç; “düşünme, hissetme, duygu ve sezgi” olarak adlandırılan zihin işlevlerinin insan hayatında kullanılmasıyla gelişir. (Gençtan, 2006: 161) Her birey, bu işlevleri farklı oranlarda kullanarak kişiliğinin özgür yanını gözler önüne serer. Bu zihin işlevlerinin yanı sıra, “ilk kez Jung tarafından tanımlanan ‘içe dönüklük’ ve ‘dışa dönüklük’ tutumları” da bilincin kapsamı alanındadır. (Brown, 1987: 43)

Jung, egoyu “bilincin alanı” olarak tanımlamak suretiyle, bilinç düzeyinde var olan duygu ve düşüncelerin egoyu oluşturduğunu ifade eder. (Jacobi, 1968: 7) Bilincin seçici mekanizması olması sebebiyle ego, bilinç düzeyine aktarmak için düşünceleri seçer; seçilmeyen duygu ve düşünceler ise, bilinç düzeyine ya hiç çıkamaz; ya da çıktıktan sonra çatışmaya sebep olduğu gerekçesiyle bastırılır. Bu tür yaşantılar, kişisel bilinçdışında toplanır. Bu bölgede, “bilince hiç ulaşmamış, ya da bilince ulaştıktan sonra çatışma yarattığı için bastırılmış ve geri gönderilmiş yaşantılar bulunur.” (Gençtan, 2006: 163) Bastırılan yaşantıların rüyalarda açığa çıktığı düşünüldüğünde, rüyaların bilinçdışını ele verme konusunda önemli bir rol üstlendiği açıktır.

Psişenin son sistemi olan ortak bilinçdışının içeriği, bireyin doğuştan getirdiği düşünce ve algılama eğilimlerinden oluşur. Örneğin bir insanın ateşten korkması için ateşin onu yakmış olması gerekmez. Ateşten korkma davranışı, yüzyıllardır yaşantılanan bir korku olduğu için, her birey doğumundan itibaren bu korkuyu hissetme eğilimindedir.

Ortak bilinçdışının içeriği, Jung tarafından ‘arketip’ olarak adlandırılır. “Jung, önceleri ‘ilksel imgeler ya da ‘ortak bilinçdışının baskın öğeleri’ olarak tanımladığı

terimleri daha sonra ‘arketip’ başlığı altında toplamıştır.” (Jacobi, 1968: 39) Arketipler; “persona, anima ve animus, gölge ve ben” olarak sınıflara ayrılır. (Gençtan, 2006: 166) “Freud ile olan ilişkisi 1914 yılında bozulmaya başladığında Jung, Analitik Psikoloji adını verdiği bir kuram geliştirdi.” (Schultz, Schultz, 1969:427) Analitik Psikoloji bağlamında düşünüldüğünde persona, insanın asıl hissettiklerini yansıtmadan, kendisi olmayan bir karakteri canlandırması anlamına gelir; bu yüzden “sosyologların ‘rol’ adı verdikleri sisteme benzer.” (Brown, 1987: 48) Diğer bir deyişle persona, çevresinden onay görmek amacıyla kişinin takındığı tavırların tümüdür. Jung, personayı, “bireyin, çevresine uyum göstermek amacıyla geliştirdiği, ancak hissettiklerinden farklı olan tutumlar” olarak tanımlar. (Jacobi, 1968:27)

Diğer bir arketip olan anima ve animus ise, “kadın ve erkeğin sahip olduğu, karşı cinse ait nitelikleri tanımlar.” (Jacobi, 1968: 114) Jung’a göre erkek psişesinin kadın yönü anima, kadın psişesinin erkek yönü ise animustur. Jung, kadın ve erkeğin birbirlerini daha iyi anlayabilmeleri için, birbirlerine ait özelliklere sahip olmaları gerektiğine inanır.

Bireylerin kendi cinsiyetlerine ait olan arketipe ise, gölge adı verilir. Jung, “her bireyin bir gölgesi olduğunu” söyler. (Jacobi, 1968:113) “Jung, insanın kendi cinsiyetini temsil eden ve kendi cinsinden kişilerle ilişkisini etkileyen arketipe gölge adını vermiştir.” (Gençtan, 2006: 169) Eğer gölge, ego tarafından kabul edilirse, birey hemcinsleri ile olumlu ilişkiler geliştirir. Gölge, ego ile çatıştığı durumlarda ise, insan hayatında istenmedik durumlar ortaya çıkabilir. Örneğin kötü bir alışkanlığından herhangi bir sebeple vazgeçen bir birey, bu sebep ortadan kalktığı zaman gölgenin içinde var olan baskılanmış olumsuz isteklerine yenik düşebilir ve eski hayatına dönebilir. Bu noktada Jung, şöyle der: “Bireyler ancak gölgeleri ile başedebilmeyi öğrendikleri takdirde gerçekten iyi olabilecek işler yapabilirler.” (Jacobi, 1968: 114)

Arketiplerin sonuncusu olan ben, kişiliği örgütleyici ve düzenleyici bir öğedir. Ben arketipi, orta yaşlarda ortaya çıkarak bireyin kendisini tanımasına ve kendini gerçekleştirebilmesine yardım eder. Bu noktada egoyu yardıma çağıran ben, bireyin

bilinçdışı dünyasını tanımasına yardım eder. “Eğer ego, ben arketipinin çağrılarına uymaz ve bilinç içeriğinin bene ulaşmasına fırsat vermezse, insan kendini tanıyabilme olanağından yoksun kalır.” (Gençtan, 2006:171)

Psikanalize önemli katkılarda bulunan Jung, “6 Haziran 1961’de öldü ve psikiyatri alanına etkisi ölümünden sonra giderek artan bir hızla sürdü.” (Gençtan, 2006: 160)

Avusturyalı bir terapist olan Otto Rank, 1884’te doğmuş ve 1939’da 55 yaşında vefat etmiştir. Dönemin bir çok psikanalisti gibi Rank de, Freud’a olan yakınlığı ile bilinir. Ancak Freud’dan farklı görüşler ileri sürmeye başlayınca, Freud ile olan ilişkisi kopma noktasına gelmiştir. Rank’in özellikle doğum travması konusundaki fikirleri, Freud tarafından eleştirilmiştir. Rank, psikanalizin kullandığı tedavi tekniklerinden farklı bir yöntem kullandığını iddia ederek, kendi tekniğine “psikanaliz yerine psikoterapi” adı vermiştir. (Gençtan, 2006: 202)

Rank, insanın sosyal bir varlık olduğunu düşünür. Ona göre ikili ilişkilerde ortaya çıkan insan davranışları, kişilerin duygu ve düşünceleri tarafından yönetilmektedir. Ayrıca insanların doğuştan getirdikleri açlık, cinsellik gibi giderilmeyi bekleyen ihtiyaçları, ya da korku, suçluluk gibi duygusal eğilimleri, insan davranışlarını yöneten bir diğer mekanizmadır. Rank’e göre “bu eğilimler, sağlıklı ya da sağlıklısız olarak bölümlenemez ve insanla birlikte doğuştan var olurlar.” (Gençtan, 2006: 203) Özellikle korku duygusuna özel bir önem atfeden Rank, bu doğrultuda insanların yaşadığı ilk korku türü olan ayrılma anksiyetesi üzerinde durmuştur. Ayrılma anksiyetesi, bebeğin dokuz ay boyunca tüm ihtiyaçlarının karşılandığı dölyatağından gerçek dünyaya atılması ile yaşadığı dehşeti tanımlar. Rank’e göre insanlar yaşadıkları bu kötü deneyimi unutmak istedikleri için bu travmayı bilinçdışına iterler ve böylece bastırma mekanizmasını ilk kez kullanmış olurlar. “Rank bunu, birincil baskı mekanizması olarak tanımlamıştır.” (Gençtan, 2006: 204) Bu noktaya kadar Freud ile ortak düşünceleri paylaşan Rank, insan hayatında doğum sonrasında oluşan tüm anksiyetelerin doğum anksiyetesinin bir tekrarı olduğunu iddia ederek Freud’un düşüncelerinden kesin çizgilerle ayrılmıştır.

“Rank, insan hayatında ayrılma anksiyetesinden iki deneyime sebep olduğunu düşünür; yaşam korkusu ve ölüm korkusu.” (Brown, 1987: 53) Doğum yoluyla annesi ile yaşadığı birlikteliği kaybeden birey, yeni bir hayata başlamak için bir önceki birlikteliğinin bitmesi gerektiğini kavrar. Bunu fark eden birey, Rank’ın ‘yaşam korkusu’ olarak adlandırdığı duyguyu hisseder. Diğer bir deyişle birey, “çevresinden soyutlanmış bir yaşam süreceği endişesine kapılır.” (Brown, 1987: 53) Ancak çevresindeki insanlarla birleşerek hayatını devam ettirmesi gerektiğin anlayan birey, bu kez de bireyselliğini yitirme endişesi ile ‘ölüm korkusu’ yaşar. Rank’e göre “psikoterapinin amacı, bireyin ayrılma anksiyetesi sorununu çözerek”, yaşamı boyunca yaşayacağı ayrılma ve birleşme eylemlerini sağlıklı bir şekilde atlatmasına yardım etmektir. (Brown, 1987: 53)

Karen Horney, 1885 yılında Hamburg’da doğdu. Amerikalı bir psikiyatrist olan Horney, özellikle nevroz ve nevrotik hastalıkların tedavisi ile ilgili görüşleri ile tanınan bir kuramcıdır. Horney, Freud’un öne sürdüğü, davranışların içgüdülerden kaynaklandığı teorisine karşı çıkmıştır. Horney’e göre insan sosyal bir varlıktır ve bu yüzden davranışın şekillenmesinde sosyolojik ve kültürel etmenler de içgüdüler kadar önemli rol oynar; bu sebeple Horney, ‘Nevrotik kişi kimdir?’ sorusuna cevap ararken bile, kültürel etmenleri göz önünde bulundurur: “Bir tıp terimi olan nevrotik terimi, kültürel içeriği dikkate alınmadan kullanılamaz.” (Horney, 1986:14) Horney, “Freud’un temel buluşlarına dayanarak da olsa, onu aşması gerektiğini, çünkü Freud’un psikolojik öğelerin biyolojiden kaynaklandığı görüşünü fazla abarttığını” ifade eder. (Horney, 1986:20) Ayrıca Horney, yetişkin yaşamda gözlenen davranışların, çocuklukta yaşanan deneyimlerin bir sonucu olduğu fikrine de karşı çıkar.

Freud ile Oidipus karmaşası konusunda da ayrılan Horney, bu karmaşanın cinsel bir dayanağı olduğu görüşüne katılmaz. Horney’e göre Oidipus kompleksi, “aşırı koruma, çocuğu kusursuz olmaya zorlama ya da onu ayrı bir varlık olarak kabul edememe gibi kusurlu ana-baba tutumlarının ikincil bir sonucu olarak gelişir.” (Gençtan, 2006:223)

Horney'e göre ego ideali de Freud'un tanımladığından oldukça farklı bir olgudur. Freud'a göre ego ideali, her insanın benliğinin bir parçası olarak kabul edilmelidir; ancak Horney ego idealini, "yalnızca nevrotik kişiler için kabul eder" ve ego idealini de, yalnızca kişilik bozukluğu olan insanların ulaşmaya çalıştığı bir kişilik ideali olarak yorumlar. (Gençtan, 2006:223)

Horney'e göre nevrotik kişilik bozukluğunun temel kaynağı, Horney'in "tehlikeye karşı duygusal tepki" olarak tanımladığı anksiyetedir; anksiyetenin kaynağı ise, bireyin çocukluğunda, kendi dışında var olan dünyadan korkmasıdır. (Horney, 1986:37) "Anksiyetenin ilk olarak anne- çocuk ilişkisi çerçevesinde şekillendiğine inanan" Horney'e göre, kendini dış dünyada var olan tehditlerin bir suçlusu olarak gören çocuk, hayatta yalnız kalmanın kaderi olduğunu, çünkü kötü bir insan olduğunu hayal ederek kaygılanır. (Schultz, Schultz, 1969:442) Çocuk, kaygı durumunun yarattığı huzursuzluktan kurtulmak için bir takım davranış kalıpları geliştirir. Kendini güvende hissetmeye çalışan çocuk, ilk olarak şefkat arayışına girer. Bu durum, "çocuğun tatmin edilmesi imkansız olan aşırı sevgi isteği" olarak ifade edilebilir. (Brown, 1987:142) İkinci olarak çocuk, güç arayışına girer. "Bu tür bir davranış kalıbı benimseyen çocuk, her zaman haklı olmak, herkesi kontrol altında tutmak ve her şeyi kendi bildiği şekilde yapmak ister." (Brown, 1987:142) Üçüncü olarak birey, "Eğer insanlardan kaçarsa, insanların kendisine zarar veremeyeceklerini" düşünerek, kendisini çevreden soyutlama yoluna gider. (Brown, 1987:143) Son olarak birey, tüm isteklerini bastırarak, "Eğer insanlara boyun eğsem beni incitemezler" düşüncesi ile hareket edebilir ve kişiliğini baskılayabilir. (Brown, 1987:143)

Aşırı kaygı hissettiği için kendini güvence altına almaya uğraşan birey, bu dört savunma taktiğini dengeleyemediği ve bir tanesini aşırı benimsediği için zamanla bir nevrotiğe dönüşebilir. Horney'e göre nevroz, "normalden sapmadır"; bireyin, toplum tarafından 'normal' olarak tanımlanan düşünce ve davranış kalıplarından saptığında sergilediği kişilik bozukluğu, nevrotik kişilik bozukluğu olarak ifade edilir. (Horney, 1986: 21) Horney, tüm nevrotik kişiler için iki ayırt edici özellik tanımlamıştır: "tepkilerde belirli bir katılık ve yetenekler ile beceriler arasında

tutarsızlık.” (Horney, 1986:22) Tepkileri katı olan bir kimse, duruma uygun tepkiler geliştirmekten acizdir; bir davranış kalıbı belirler ve durum ne olursa olsun tutumunu değiştirmmez. Bir kişinin yetenekleri ile becerileri arasında tutarsızlık olduğu durumlarda ise, kişi koşullar ne olursa olsun hiçbir şekilde yeteneklerini sergileyemez ve verimli olamaz. Horney’e göre, bu tür normal dışı davranışlar, hastanın kendisi için uygun değer yargıları geliştirmesine yardımcı olunduğu taktirde düzeltilebilir.

Psikanaliz merkezli yoğun akademik yaşamının ardından Karen Horney, kısa süren bir hastalık döneminden sonra, 1952 yılında New York’ta öldü.

Harry Stack Sullivan, 21 şubat 1892’de New York eyaletinin Norwich kenti yakınlarında bir çiftlikte doğdu. Sullivan, şizofren hastaları tedavi etmedeki başarısıyla tanınan Amerikalı bir psikiyatristtir. İnsanın sosyal bir varlık olduğuna inanan Sullivan, bireyleri toplumla olan ilişkileri çerçevesinde incelemek gerektiğini savunur. Bu bağlamda Sullivan, “ne tür bir sosyal organizasyon içinde olursa olsun her birey, bu organizasyona adapte olarak yaşamayı renir.” Diyerek görüşlerini ifade eder. (Sullivan, 1953:5) Sullivan’ın insan ve toplum arasındaki bağlara dikkat çeken bu görüşleri, ‘İlişkiler Kuramı’ olarak bilinir. Sullivan, bir bireyin yaşamındaki sorunları tanımlayabilmek için “bireyin yetişkinliğe kadar geçen srenin büyük bir titizlikle incelenmesi gerektiğini” düşünür. (Sullivan, 1953:4) Bu doğrultuda Sullivan; bebeklik, birinci çocukluk, ikinci çocukluk, ilk ergenlik, ikinci ergenlik ve yetişkinlik gibi gelişim evrelerini tanımlar:

Bebeklik döneminde ocuk, anne sevgisine ihtiyaç duyar ve ihtiyaçları giderildiği oranda mutlu olur. Sullivan, bu dönemde annenin gereğinden fazla kaygı hissetmesinin bebek üzerindeki olumsuz etkilerine dikkat çeker. “Bebek, yaşamının ilk aylarında kendisine bakan kişi ile aynı duyguları paylaşma eğilimindedir.” (Brown, 1987:168) Bu sebeple anne kaygılı ise, bebek de aynı huzursuzluğu hisseder. Bebek, annenin kaygısını azaltmak adına kendi davranışlarını nasıl düzenleyeceğini renerek, insan ilişkileri bağlamında ilk sınavını geçmiş olur.

Birinci ocukluk dönemi, “dil kazanımının oluştuğu dönemdir.” (Brown, 1987: 172) Bu dönemde “erkek ocuk toplumdaki erkek rolüyle, kız ocuk da kadın rolüyle özdeşleşir.” (Gençtan, 2006: 263)

İkinci çocukluk dönemi yaklaşık olarak ilkokul yıllarını kapsar. Bu dönemde çocuk, ait olabileceği bir grup arayışına girer ve “grup dayanışmasını öğrenir.” (Brown, 1987: 172)

Ergenlik öncesi dönemde çevresi ile daha yakın ilişkiler kuran çocuk, “karşılaştığı güçlükler karşısında dayanışabileceği aynı cinsten bir yakın arkadaş edinir.” (Gençtan, 2006:264)

Bir sonraki dönem olan ilk ergenlik dönemi, “karşı cinse yönelik duygularla yüküdür.” (Gençtan, 2006:264) Bir yandan karşı cinse ilgi duyan, diğer yandan da heme cinsi olan bir arkadaşına sahip olan birey, arkadaşlık ve cinsellik olgularını birbirinden ayıramadığı durumlarda cinsel sapmalar geliştirebilir.

İkinci ergenlik dönemi, “toplumsal bir varlık olmanın gereği olan görev ve sorumlulukları üstlenmenin başladığı dönemdir.” (Gençtan, 2006:264) Tüm bu aşamaları atlatan birey, yaşamına kişisel birikimleri olan bir yetişkin olarak devam eder.

Freud’dan farklı olarak Sullivan, bireyin temel kişilik özelliklerinin yaklaşık yedi yaşına kadar oluşmuş olduğu fikrine katılmaz. Aksine, birçok özelliğin bu yaştan sonra geliştiğini savunur. Yine Freud’dan farklı olarak da, cinselliği kişilik gelişiminin merkezine koyan kuramları reddeder. Sullivan’a göre kişiliğin merkezi iletişimdir. Sullivan’a göre, “İnsanlar, doğdukları andan itibaren bir hayvandan insana dönüşebilme sürecini yaşarlar. İnsan denen bu yetenekli hayvanın değişimi, başka insanların etkileri ile şekillenir ve bu şekillendirmenin yegane amacı, sosyal bir organizasyon olan toplum içinde bir arada yaşayabilmektir.” (Sullivan, 1953:5) Kişiler arası etkileşime son derece önem veren Sullivan, insan hayatının “kültürel değerler, önyargılar ve inançlarla” şekillendiğini düşünür. (Sullivan, 1953:5) Bundan hareketle, davranış bozukluklarının da yine insani ilişkilerden kaynaklandığını ve ancak bu ilişkiler aracılığıyla tedavi edilebileceğini düşünür. Bu sebeple Sullivan, “tedavinin temel aracı konuşmadır” diyerek, iletişimin önemini vurgular ve psikiyatristi, hastasının davranışlarını gözlemlerken aynı zamanda onunla etkileşim içinde olan bir birey olarak gördüğünü ifade eder. (Gençtan, 2006:272)

İlişkiler kuramında insan ilişkilerini olumsuz yönde etkileyen her türlü etmen zararlı olarak kabul edilir. Sullivan, düşünce düzenini aksatarak insan ilişkilerine zarar veren aşırı kaygı durumuna özel bir önem yükler ve “anksiyetenin bebeklik döneminde başladığını” iddia eder. (Sullivan, 1953:8) Yoğunluğu az olan kaygı, bireyin dikkat düzeyini yükseltici ve konsantrasyon oranını arttırıcı bir etki yapmasına karşın aşırı miktarda kaygı yaşamak, insanın kendisini ve yaşadıklarını değerlendirirken olumsuz bir etki yaratır. “Anksiyetenin yoğunluğunu azaltma çabalarına, güvenlik tepkileri denir.” (Gençtan, 2006:259) Bu tepkiler bebeklik döneminde kullanılmazken, yetişkinlik döneminde birey, yoğun kaygının yarattığı olumsuz etkileri en aza indirmek için bu tepkileri kullanabilir.

Sullivan’ın yoğun klinik çalışmalarla geçen hayatı, 14 Ocak 1949 tarihinde sona erer.

Erich Fromm 1900 yılında Almanya’nın Frankfurt kentinde doğar. Fromm, uzun yıllar psikoloji ve sosyoloji eğitimi almış olan bir kuramcıdır. Sosyolog olması sebebiyle Fromm, psikanalizle ilgili görüşlerini temellendirirken daha çok, insanın toplumla olan ilişkisini merkeze almıştır. Bu açıdan Freud’dan ayrıldığı bilincinde olan Fromm, *Özgürlük Korkusu* (*The Fear of Freedom*) adlı eserinde şöyle der: “Freud’un bakış açısının tersine, bu kitap kapsamında yürütülen çalışma, psikolojinin temel sorununun, bireylerin toplumla olan ilişkisi olduğu varsayımına dayanır.” (Fromm, 1989:9) Bu eserde Fromm, bireylerin çevreleri ile olan bağlarını kopardıkları zaman, kendilerini soyutlanmış hissetmelerinin kaçınılmaz olduğunu savunur. Bireyin ilk soyutlanmışlık duygusunu doğum travması ile yaşadığını düşünen Fromm, özgürleşmeye doğru atılan bu ilk adımın aynı zamanda ilk yalnızlık duygusunu da beraberinde getirdiğini iddia eder. “İnsanlar, ilksel bağlarını kopardıkça, özgürlüklerine biraz daha yaklaşırlar”; ancak Fromm’un “temel bağlar” olarak adlandırdığı bu bağlar, bir taraftan da “bireye güvenlik ve birliktelik duygusu hissettirir.” (Fromm, 1989:23) Bireyselleşme sürecinde bağlarını kopararak ilerleyen kişi, “giderek yalnız kaldığını ve çevresindekilerden soyutlandığını hisseder... Bu tehlikeli duygu genellikle bireyin kendini güçsüz ve kaygılı hissetmesinin sebep olur.” (Fromm, 1989:23) O ana kadar dünyanın tehlikelerinden habersiz olan birey,

özgürleşme sürecinde bu tehlikeler karşısında tek başına ve savunmasız olduğunu fark eder. Birey, giderek artan yalnızlığının verdiği rahatsızlıktan kurtulmak için bireyselleşme isteğinden vazgeçme eğilimine girebilir; ancak bu süreci tersine çevirmek için artık çok geç kalınmıştır. Bu noktada birey, kendisine yöneltilen tüm tehditlere boyun eğmeye başlayabilir. “Ancak boyun eğmenin sonucu, beklenenin tam tersi bir etki yaratabilir: Boyun eğme, bireyin güvensizlik hissini artmasına ve aynı zamanda düşmanlık ve başkaldırma tepkilerinin gelişmesine yol açabilir.” (Fromm, 1989:24) Fromm, bireylerin hissettikleri kaygıları engellemenin tek yolunun boyun eğme olmadığını savunarak şöyle der: “Çatışma yaratmaksızın bireyi arzuladığı sonuca götüren yol, bireyin doğayla arasındaki ilişki gibi kendiliğinden oluşan; diğer bir deyişle bireyselleşmesini engellemeksizin dış dünyayla bütünleştiren ilişkidir.” (Fromm, 1989:24)

Bir sosyolog olması sebebiyle psikanalize farklı bakış açıları kazandıran Fromm, 18 Mart 1980’de tedavi amacıyla bulunduğu İsviçre’de öldü.

“Freud’un çağdaş, sosyal ve kültürel teorilerinden belki de en çok etkilenmiş olan psikanalist ise, Jacques Lacan’dır.” (Elliott, 2002:99)

Lacan, 1901 yılında zengin bir Katolik ailesinin ilk çocuğu olarak Fransa’da dünyaya geldi. Tıp ve psikiyatri eğitimi alan Lacan, Paris’te bir çok psikiyatri kliniğinde görev yaptı. 1936 yılında Uluslararası Psikanaliz Birliği’nde Ayna Evresi ile ilgili önemli bir tez sunumu yaptı; 1953 yılında ise Fransa Psikanaliz Topluluğu’na üye olan Lacan, yirmi altı yıl sürecek olan seminerlerini sunmaya başladı. Bu seminerlerin biri de, dilin psikanalizdeki etkisi ile ilgiliydi. 1966 yılında Lacan, ilk kitabı olan *Ecrits*’i yayımladığında, sadece Fransa’nın değil, tüm dünyanın da ilgisini bu kitapta toplamayı başardı ve 1981 yılında seksen yaşında vefat etti. (Sarup, 1992:xi-xiii)

Lacan, insan gelişiminde üç evre saptamıştır. Bunlar, parçalanmış beden evresi, ayna evresi ve Oidipal evre olarak tanımlanabilir. Yaklaşık olarak Freud’un otoerotizm dönemine denk gelen parçalanmış beden evresinde libido, çocuğun kendi

bedenine yönelmiştir. Yine Freud'un tanımladığı narsizm dönemi ile çakışan ayna evresinde ise, çocuk ayna karşısında kendi imgesini görür ve bu imge yoluyla kendi bütünlüğünü kurgular. Son olarak tanımlanan Oidipal evrede ise kişi, anne-baba-çocuk üçgenine dahil olur ve kültürel düzeni tanımaya başlar. Birbirinden kesin çizgilerle ayrılamayan bu üç dönem, birbirini tamamlayan parçalar olarak düşünülebilir.

Gelişim evrelerinin ilki olan parçalanmış beden evresinde çocuk, hareketlerini organize edip tek bir amaca yönlendirmekten yoksun olduğu için, bedenini parçalanmış olarak algılar. Bu dönemdeki bebek, temel ihtiyaçlarının karşılanması için anneye muhtaçtır. Lacan, “doğumdan hemen sonraki dönemde motor koordinasyonun gelişmediğini” söyler. (Lacan, 1977:4) Motor koordinasyonu henüz gelişmemiş olan bebek, bedenini bir bütün olarak algılayamaz; ancak bebeğin yegane isteği, kendisini annesi gibi bütün olarak algılamaktır. Kendi bedenini bütün olarak algılamak isteyen bebeğin yaşayacağı ikinci evre, ayna evresidir. “ayna evresi, altı-on sekiz aylık bebekleri kapsayan bir dönemdir.” (Ragland-Sullivan, 1986:17) Lacan ayna evresini, “yetersizlikten beklentiye doğru gelişen dönem” olarak tanımlar. (Lacan, 1977:4) Bu noktada ‘yetersizlik’ çocuğun temel ihtiyaçlarının bile annesi tarafından karşılanmasını, ‘beklenti’ ise çocuğun vücudunu bir yetişkinin vücudu gibi bütün olarak görme isteğini simgeler. Bu dönemde bebek, bazen aynada kendi yansımalarını görerek, bazen de annesinin görsel imgesi ile hayali olarak özdeşleşerek bedenini bir bütün olarak algılar. Bu hayali bütünlük duygusu, bebeğin daha önceden yaşadığı parçalanmış beden duygusunun yok olmasına yol açar. Böylece bebek, kendisini son derece mutlu hisseder. Ancak bebeğin hissettiği bütünlük duygusu, aslında bir yanılgıdan ibarettir; çünkü bebeğin hareket koordinasyonu yoktur. Öyleyse ayna, bebeği kandırır. Bu evrede çocuk annesi için her şey olmayı ister; diğer bir deyişle, annesinin eksikliği olan Fallus olmak ister; çünkü ancak bu şekilde annesinin arzusunun nesnesi olabilecektir. Çocuğun bu isteği, asla tatmin edilemeyecek bir arzudur; çünkü merkezinde Öteki olan annenin arzusunu istemesi yatar ki bu istek, toplumsal normlar çerçevesinde gerçekleştirilmesi imkansız bir istektir.

Annesinin bütünsel imgesiyle özdeşleşen çocuk, bu dönemde annesi ile ikili dolaylı bir ilişki yaşar. Bu noktada çocuk, annesi ile arasına girebilecek tüm uyarılardan uzak yaşayarak narsistik omnipotense ulaşır. Çocuk artık annesinin tüm eksikliğini tamamlayarak annesiyle tek ve bütün olabilecek ve böylece mutlak tatminin zevkine ulaşacaktır. Fakat çocuğun bu zevki, Baba'nın Adı ile tanıştığı anda son bulur; çünkü Baba, anne-çocuk ilişkisine sonradan dahil olan bir üçüncüdür. Baba'nın ortaya çıkması ile birlikte, çocuğun narsistik omnipotens duygusu zedelenir. Omnipotense sahip olanın kendisi değil Baba olduğunu fark eden çocukta, gerçeklik nosyonu oluşmaya başlar. Gerçeklik nosyonu oluşup ve Baba'nın üstünlüğünü fark edilmeye başlandığında ise, Baba'nın omnipotensini paylaşma isteği doğar. Anne-çocuk ilişkisi çerçevesinde gelişen bu tür fröstrasyonlar sayesinde çocuğun gerçeklik nosyonu da gittikçe gelişir. Çocuğun ilk fröstrasyonu, annesinin arzusunun nesnesi olmadığını fark etmesi ile yaşanır. Bunu çocuğa fark ettiren aracı ise, Baba'nın Adı'dır. Bu noktada babanın gerçek bir baba değil, yalnızca simgesel bir Baba olduğu açıktır; çünkü çocuğun yaşantıladığı fröstrasyonun asıl sebebi, gerçek bir baba değil, Baba'nın Adı'dır.

Lacan, anne-çocuk ilişkisinde gelişen fröstrasyonların çocuğun zihninde nasıl kodlandığıyla ilgilenir. Çocuğun zihninde fröstrasyonların kodlanabilmesi için gerekli olan ön koşul, çocuğun kültürel simge sistemini tanımasıdır. Bunun için de, Oidipus sürecinde Baba'nın Adı'nın tanınması ve bu yolla da kültürel düzene geçilmesi gerekmektedir. Çocuk, Baba'nın Adı'nı annenin söylemi sayesinde tanır. Diğer bir deyişle anne, çocuğuyla olan ikili ilişkisinde Baba'ya yer verdiği ölçüde çocuk kültürel düzenin bir üyesi olma şansını elde eder. Bu noktada kültürel simge sistemine girişte annenin söyleminin son derece önemli olduğu iddia edilebilir. Çocuk anneden doğum esnasında nasıl ayrılıyorsa, Baba'nın Adı'na yönlendirildiğinde de yeniden doğmuş gibi bir travma yaşar ve narsistik omnipotensini yitirir.

Baba'nın Adı'nın devreye girmesiyle çocuğun öğrendiği kurallardan ilki, ensest yasağıdır. İçgüdüsel isteklerini annesi aracılığıyla tatmin edebileceğini sanan çocuk, bunun kültürel sisteme aykırı olduğunu öğrenir. İlk başta anneyi bir doyum kaynağı olarak görür ve kültürün baskısı sayesinde annesi ile ilgili duygularını artık

tatmin-früstrasyon arasında gidip gelen bir boyutta yaşantılar. Kültürün düzenine girmeye başladıkça, annesi ile cinsel bir tatmin yaşayamayacağını fark eder ve annenin istediği şeyin, Baba'nın sahip olduğu Fallus olduğunu anlar. Bu aşamadan sonra çocuk arzusunu, 'annenin eksikliği olan Fallus olmak' şeklinde kodlar, ancak bu kod bilinç düzeyine hiçbir zaman çıkamaz. Çocuk, Fallus simgesi ile kodladığı deneyimini Baba'nın Yasası sayesinde bilinçdışına iter ve böylece bilinçdışı oluşur. Diğer bir deyişle bilinçdışı, çocuğun yaşantıladığı kökensel bastırma sayesinde kurulur. Kökensel bastırmada zihindeki temsilciler, hiçbir zaman bilinç düzeyine geçememiş, doğrudan bilinçdışında var olan temsilcilerdir. Çocuk annesinin arzusunu arzuladığı dönemde henüz simge sistemine girmemiştir, bu sebeple de Fallus göstereni hiçbir zaman bilinçte yer alamaz. Bu noktada öznenin simgesel düzene girişi ile kökensel bastırmanın aynı anda gerçekleştirdi iddia edilebilir.

Annesi için Fallus olmayı amaçlayan çocuğun arzusunu, 'Fallus olmaktan' 'Fallusa sahip olmaya' iten ise, insanlaştırıcı kastrasyondur. Baba'nın erkek çocuğuna kabul ettirmeye çalıştığı fikir, çocuğun sadece 'penise' sahip olduğu fikridir. Bu noktada Fallus, Baba'nın tekelindedir ve dolayısıyla çocuk, Baba'nın Yasası'na tabidir. İnsanlaştırıcı kastrasyon sürecini başarıyla geçiremeyen kişi ise, kültürün düzenine giremez ve kendisini başkalarından dolayımlandırarak bir özne olarak tanımlayamaz. Bu tür durumlarda kişi hayatı boyunca kültür düzeninin dışında kalmaya mahkumdur. Bu noktada kültürün yasasını simgeleyen Baba'nın Yasası, kültür düzeninin vazgeçilmez bir unsuru olarak karşımıza çıkar. Lacan'a göre Oidipus karmaşası, kültürel düzenin merkezindedir; çünkü Oidipus, biyolojik bir varlık olan insanı, kültürel bir varlığa dönüştüren, onu toplumun bir üyesi olmaya sevk eden bir süreçtir. Anne-baba-çocuk üçgenindeki kültürel öge Baba olduğu için, anne ve çocuk bu üçüncü kişiyi aralarına almak zorundadırlar; aksi takdirde çocuk, kültürel normları ve toplumsal yasakları tanıyamaz ve imgesel düzende takılı kalır. Lacan, toplumsal simge sistemine girmeden önce yaşandığı varsayılan hayali (imgesel) düzende kalan bireyin yaşayacağı sorunlara dikkat çekmek amacıyla; sembolik düzeni tanıyamayan bireyleri "mahvolmuş" olarak tanımlar. (Lacan, 1977:64)

Baba'nın üstünlüğü kavranırken çocuk aynı zamanda Baba'nın yoksun bırakıcı (kastratör) kimliğini de fark eder. Baba çocuğu anneden kastre eder; diğer bir deyişle, çocuğu toplumsal düzene bağlayacak olan Oidipal süreci başlatır. Lacan'a göre kastrasyon, gerçek anlamda penisin kesilmesi anlamına gelmez. Lacan kastrasyonu, Öteki'nin (annenin) arzusunun nesnesi olmaktan yoksun bırakılmakla ilişkilendirir; dolayısıyla kastrasyon kompleksi içinde deneyimlenen eksiklik duygusu her iki cins için de aynı şekilde yaşanır. Öyleyse hem kız, hem de erkek çocukların Ben'i, idealindeki omniptensten yoksundur; yani kastedir.

Oidipus sürecinde erkek çocuk, annesine karşı geliştirdiği cinsel istekleri ve babasına karşı geliştirdiği kıskançlık duygusu nedeniyle, babası tarafından penisinin kesilerek cezalandıracağını kurgular. Baba'nın kendi penisinden güçlü olan Fallus'a sahip olduğunu bilen çocuk, Baba karşısında hissettiği yetersizlik duygusunu öfkeye dönüştürür; çocuğun yaşadığı korkunun temeli de bu öfkedir. Erkek çocuğun Oidipus karmaşasından çıkabilmesinin yolu, kendine rakip olarak gördüğü Baba ile özdeşleşmesidir. Kız çocukların Oidipus karşısındaki durumu, erkek çocuklardan oldukça farklıdır. Kız çocuk, Fallus'a hiçbir zaman sahip olmamıştır. Doğmadan önce penisinin kesilerek cezalandırıldığını kurgulayan kız çocuk, kendisini Fallus karşısında yetersiz hissederek 'penis kıskançlığı' geliştirir ve tıpkı kendisi gibi penis yoksunu olan anne ile özdeşleşir. Bu sembolik özdeşleşmenin, parçalanmış beden evresindeki özdeşleşmeden farklı olduğu iddia edilebilir. Çocuk bu sembolik özdeşleşmede anne-baba ile özdeşleşmekten çok, onların ideal halleriyle özdeşleşir. Diğer bir deyişle, anne-babanın Üst-benleri ile özdeşleşilir. Böylece anne-babayı özdeşleşme yoluyla içselleştiren çocuğun kendine ait Üst-ben'i de kurulmuş olur.

Lacan'da Ben ile Öteki'nin (Ben olmayanın) ayrışması, yani çocuğun gerçeklik statüsüne ulaşması, Baba'nın anne ile çocuk arasına girmesi sayesinde gerçekleşir. Çocuk, Baba'nın dolayımı ile tanıştığında, kendisini annesinden farklı bir varlık olarak ayırt etmeye başlar; diğer bir deyişle anne, Öteki durumuna itilir. Önceden kendisini annesinin ayrılan bir parçası olarak gören çocuk, artık benliğini anneden kopmuş bir bütünlük olarak ayırt eder. Bu durum, klasik teoride Ego'nun oluşumuna başlangıç olarak kabul edilen evredir. Lacan'a göre de, çocuğun toplumda

kendisini Ben göstereniyle ifade edebilmesinin temel koşulu, Baba'nın Adı yoluyla anneden ayrılmasından geçer.

Özne, ancak önceden var olan bir simge sistemine girerek benliğini kavrayabilir. Özne bu sistemden dolayımılarak benliğini oluştururken, bir yandan da sistemin bir parçası olur ve kurallara uymayı öğrenir. Toplumsal simge sistemine giren kişi, Ben ile Öteki'ni ayırıştırmanın yanında kendi öznelliğini, kendisine bir mesafe olarak değerlendirmeyi de öğrenir. Çocuğun kendi konumu ile kendisi dışındaki kimselerle arasındaki mesafeyi oluşturan da yine toplumsal simge sistemidir.

Özne, simgesel düzene girip kendini bir gösteren ile ifade ediyorken, kendisi de bir simge olarak bu düzenin kurallarına ait olur. Simgesel düzenin başlıca unsuru ise, dildir. "Lacan'ı orijinal kılan etmenlerden biri de, ruhsal yaşamın yapılanmasında ve bilinçdışı cinsellik bağlamında dile verdiği önemden ileri gelir." (Elliott, 2002:107) "Dil, anlamı aktarmaya yarayan bir araçtır." (Wierzbicka, 1992:3) Ancak dil, yalnızca fikirleri dile getirmek için kullanılan bir ifade biçimi olmaktan ziyade aynı zamanda duyguları şekillendiren, kişinin zihinsel eylemlerine rehberlik eden bir program gibidir. Lacan tüm teorilerini, dilin karakter şekillenmesinde rol oynayan en önemli etmen olduğu görüşüne dayandırır ve insan yaşamında dilin önemini vurgular: "Hiç kimse (dilin) kurallarından habersiz yaşayamaz;...çünkü insanın kanunu, dilin kanunudur." (Lacan, 1977:61) Lacan, psikanaliz içinde dile verdiği önemi şöyle ifade eder: "Eğer psikanaliz bilinçdışının bilimiye, bilinçdışının dil gibi yapılandığını kabul ederek işe başlamalıyız." (Lacan, 1981:203) Lacan bu önkoşulu, "Bilinçdışı dil gibi yapılanmıştır." diyerek perçinler. (Elliott, 2002:106) Lacan'a göre dili kullanırken geçerli olan tüm sistemler, bilinçdışı tarafından da kullanılır. Dil, bir seçim yapmaktır; aynı anda akla gelen birçok sözcüğün içinden, bir tanesinin seçildiği bir sistemdir. Bilinçdışı da tıpkı dil gibi yapılanmıştır; birbiriyle eş zamanlı ilişki içinde olan pek çok duyguyu barındırır; ancak dile aktarmaya gelince, yalnız bir tanesini seçer.

Dünyaca ünlü dilbilimci Ferdinand de Saussure'e göre dil, "gösteren ve gösterilenlerden oluşan bir işaretler sistemidir." (Ragland-Sullivan, 1986:197)

Gösteren işitsel bir imge iken, gösterilen bir kavramdır. Lacan'a göre dil, düşünceden ayrı tutulamaz, çünkü Lacan'ın genelde 'simge' olarak adlandırdığı göstergeler, dil yoluyla anlatımını bulduğu sürece vardır. İnsanoğlu zihninde var olan gösterenleri dil yoluyla ifade ederken, toplumsal normlara uygun ifade biçimleri kullanmak zorunluluğunu hisseder. "Lacan'ın yerine koyma olarak adlandırdığı ve bir kelimenin yerine benzer anlama gelecek başka bir kelime koymak anlamına gelen metaforlar devreye girer." (Dor, 1997:46) İnsan kültürel normlara uygun simgelerle düşünüp, fikirlerini bu simgelerle dile getirirken ise, ilk gerçekliğini oluşturan gösterenleri bilinçdışına itmiş olur. Bu sayede kültürel yüceltme gerçekleşir.

Hem dilden dolaymlanarak kendini ifade edebilen, hem de annesi ile olan ikili dolaylımsız ilişkisi sona ermiş olan birey, artık toplumun sosyal ağı içinde kendine bir yer edinmeye hazırdır. Lacan'ın tanımladığı gelişim basamaklarını sağlıklı bir şekilde atlatamayan bireyler, toplum içinde kendilerine bir yer edinemezler. Bu durumda ise, kişilik bozukluğu başta olmak üzere bir çok ruhsal sorun yaşamaya mahkum olurlar.

Dilin bilinçdışını yansıtan önemli bir araç olduğunu düşünen D.H. Lawrence, bu noktada Jacques Lacan ile ortak bir bakış açısı sergiler. D.H. Lawrence'ın eserlerinde görülen yer betimlemeleri, karakterlerin kıyafetleri, diyalogları ve dili kullanım biçimleri, karakterlerin bilinçdışını açığa çıkarmak üzere özenle tasarlanmıştır. D.H. Lawrence'ın bilinçdışını incelemedeki ustalığı, Jacques Lacan başta olmak üzere diğer psikanalitik kuramların da Lawrence'ın eserlerine uyarlanmasını mümkün kılan önemli bir etmendir. Bu tezde, yirminci yüzyılın başında David Herbert Lawrence tarafından kaleme alınan *Oğullar ve Sevgililer (Sons and Lovers)*, *Gökkuşluğu (The Rainbow)* ve *Aşık Kadınlar (Women in Love)* adlı romanlarda, gelişim evrelerini sağlıklı bir şekilde tamamlayamayan karakterlerin yaşadıkları sorunlar ele alınacaktır.

D.H. Lawrence, yazdığı üç farklı romanda karakterlerin karşı karşıya kaldıkları farklı sorunların kaynağını aynı psikolojik sebeplere bağlamaktadır. Aynı psikolojik evreye takılı kalan karakterler ortak tepkiler geliştirmektedir. D.H. Lawrence, insan psikolojisini irdeleyen bir yazar olarak eserlerinde bilinçaltının

sağlıklı iletişim kuramama, evlilik, cinsellik gibi temalarda nasıl ortaya çıktığını yansıtmıştır. Bu tezde, psikanalitik kuramların işlevi, bu temaların eserlerde nasıl betimlendiğini ve bu bağlamda ortaya çıkan sorunların sebeplerini incelemektir; bu sayede eserlerin daha iyi anlaşılmasını sağlamaktır.

Lawrence, bir döneme adını vermiş olan Kraliçe Viktorya'nın ülkeyi yönettiği dönemde yaşamış ve eserlerini bu dönemde kaleme almıştır. Kraliçe Viktorya, 20 Haziran 1837'de tahta çıktığında, İngiliz tarihinde yeni bir dönem başlar. Viktorya Çağı olarak tanımlanan bu dönemde, orta sınıfın egemenliği belirgin bir şekilde hissedilir. Orta sınıf, pek çok konuda söz sahibi olduğundan, dönem içinde kaleme alınan eserler genellikle bu sınıfın zevklerine hitap eder. Bu dönemde okuyucuların kendi yaşadıkları hayatı irdelemelerini sağlamak amacıyla roman yazarları, eserlerinde orta sınıfın sorunlarına eğilirler. Tez içinde yer alan üç eserde de, orta sınıfa mensup bireylerin yaşadıkları ruhsal sıkıntılar, incelenecektir.

Toplumda bireyin karşı karşıya kaldığı diğer bireylerle sağlıklı ilişkiler kuramama ve insan olmanın güçlükleri gibi sorunların edebiyat eserlerine yansıtıldığı görülür. Bu sorunların kaynağı, kimi zaman bireylerin geçmiş yaşantıları süresince aşmaları gereken psikolojik evreleri çeşitli etkenler sebebiyle geçemeyip, bir sonraki evreye sağlıklı bir geçiş yapamamalarından kaynaklanmaktadır. Bireylerin karşılaştıkları sorunlar karşısında bunalıma düşüp normalin dışında tutum ve davranışlar sergilemeleri de çözülmesi gereken sorunlardandır. Bu durumda psikanalitik kurama katkıda bulunan filozoflar, kusurlu olanı belirlemekle ve bu kusurların sebeplerini ortaya koymakla, iyileşmenin olacağını düşünürler.

Edebiyat eserlerinin incelenmesinde psikanalitik kuramlardan faydalanırken, eserlerde bireyin ve sorunlarının nasıl yansıtıldığını ve bu sorunların sebeplerinin neler olduğunun anlaşılması amaçlanır. Bu hedef doğrultusunda, eserlerdeki karakterler, bu karakterlerin birbirleriyle olan ilişkileri, evliliğe bakış açıları ve birliktelikleri sırasında yaşadıkları sorunlar ortaya konur ve psikanaliz yardımıyla bu sorunların sebepleri araştırılıp, filozofların görüşleri doğrultusunda çözüm önerileri getirilir. Bu bağlamda psikanalitik kuramların başlıca amacı bireyin tüm yaşamını ve ilişkilerini bir bütün halinde incelemektir. Bu tez, D.H. Lawrence'ın üç romanındaki

karakterleri başta Jacques Lacan'ın psikanalitik kuramlarını temel alarak inceleyecek ve roman karakterlerinin karşı karşıya kaldıkları sorunları, bu sorunların sebeplerini ortaya koyacak ve çözüm önerileri geliştirmeye çalışacaktır.

Bu tezde D.H. Lawrence'ın üç farklı eserinde bireylerin sorunlarının nasıl ortaya çıktığı açıklanacaktır. Bunu yaparken psikanalizin kavram ve terimlerinden yararlanılacaktır. Konunun kapsamında özellikle ikili ilişkilerde yaşanan sorunlar psikanaliz bağlamında incelenecektir.

I. OĞULLAR VE SEVGİLİLER (SONS AND LOVERS)

D.H. Lawrence, 20. yüzyılın ilk yarısında yaşamış işçi kökenli bir İngiliz romancısıdır. “Beş çocuklu bir maden işçisinin dördüncü ve en küçük oğlu olan D.H. Lawrence, 11 Eylül 1885’te Eastwood köyünde dünyaya geldi.” (Trilling, 1977:i) 1929 yılında kaleme aldığı *Maden Kasabası Nottingham (Nottingham and the Mining Country)* adlı denemesinde Lawrence, doğduğu Eastwood köyünün, Nottingham’a oldukça yakın olduğunu anlatır ve sanayileşmenin etkilerinin gözlemlendiği bir madenci köyü olan Eastwood’a ait dönem özelliklerini anlatır: “B.W& Co. Maden İşletmesi, ben doğmadan yaklaşık altmış yıl önce açılmış ve böylece Eastwood Köyü de kurulmuştur. Bu köy, on dokuzuncu yüzyılın başlarında küçük kulübelerin, küçük dört odalı madenci evlerinin dağınık olarak inşa edildiği küçük bir yerleşim yeri idi.” (Trilling, 1977:613) Yine aynı denemesinde Lawrence, babasının “Brinskey Çukuru’nda çalışan bir madenci” olduğundan bahseder. (Trilling, 1977:616) “Eastwood’da kaba bir Derbyshire aksanı konuşuluyordu ve babamın akranları doğru dürüst okumayı bile bilmiyorlardı.” (Trilling, 1977:616) Ancak, Lawrence’ın annesi Lydia’da, yerli halkın konuşma alışkanlıklarının izi bile yoktu: Kendine güvenen bir tarzda konuşan Lydia’nın aksanı, yerel Nottingham aksanından zerre kadar etkilenmemişti...Eastwood’daki komşuları, Lydia’nın üstünlük taslayan tavırlarından hoşlanmıyorlardı, fakat yine de, kendisini ailesinin refahına adanmış olan bu kadına saygı duymaktan kendilerini alamıyorlardı.” (Feinstein, 1993:13) Bayan Lawrence,’ın çevresindekilerden farklı olmasının sebebini anlamak için, baba tarafının geçmişini incelemek yeterlidir: “Bayan Lawrence’ın, Beardsall’lar olarak bilinen baba tarafı, bir zamanlar toprakları olan, nispeten zengin bir aile idi; ancak 1937’deki ekonomik kriz döneminde dantel endüstrisinin gördüğü zarardan Beardsall’lar da etkilendiler.” (Feinstein, 1993:13) Bir dönem zenginliğin getirdiği ayrıcalıklardan yararlanmış olan Bayan Lawrence’ın, kendini Eastwood’lulardan üstün görmesi kaçınılmazdır. Nitekim bu üstünlük duygusu, sadece dışarıda değil, evin içindeki rol paylaşımında da etkisini göstermiştir: “Lydia Lawrence, Lawrence ailesinin en güçlü figürüydü ve onun olaylar karşısındaki tutumu, oğlu David Herbert’in de hayatında etkili olmuştu.”

(Feinstein, 1993:13) Lawrence, “ondan başka hiç kimse benim ruhuma sahip olamaz” dediği annesini kaybettiğinde, yalnızca annesini değil, hayatına ve düşüncelerine şekil veren bir figürü de sonsuza dek yitirmiş olur. (Feinstein, 1993:65) *Gelin (The Bride)* adlı şiirinde de, annesinin ölümünden bahseden Lawrence, annesinin ölmesine bir yandan üzülmüşken, diğer yandan da annesinin kanser oluşu sebebiyle çektiği tarifsiz acıların bittiğine sevinmiş görünür: “Bir gelin gibi uyuyor ve rüyasında/ Güzel şeyler görüyor.” (Pinto, Roberts, 1977:101)

Lawrance’ın annesi de, tıpkı *Oğullar ve Sevgililer (Sons and Lovers)* adlı romanındaki Gertrude karakteri gibi, eşi ile tamamen karşıt kişiliğe sahip bir bayandır. Lydia ve Arthur’un bitmez tükenmez kavgaları, çocukları da gün geçtikçe endişelendirmekte ve babalarına düşman etmektedir. İçki içen bir babaya ve orta sınıfın değerlerine en iyi şekilde taşıyan bir anneye sahip olmak, Lawrance’ın tüm hayatını şekillendiren bir etkiye sahiptir; zira Lawrance, annesine sonsuz bir saygı ve sevgiyle bağlı iken, babasından nefret eder.

“Lawrance 1901 yılında Nottingham da işe girdiği dönemde, ağabeyi Ernest vefat eder ve kendisi de ciddi şekilde hastalanır.” (Schneider, 1986:17) Annesi tüm sevgisi ve ilgisini genç Lawrance’a yöneltir ve onu iyileştirir; ancak bu kez de anne-oğul arasında hastalıktan da beter Oidipal bir aşk oluşur. “1902-1905 yılları arasında Eastwood’da asistan öğretmen olarak çalışan Lawrance, 1904 yılında Kraliyet Bursu ile ödüllendirilir.” (Schneider, 1986:17) Öğretmenlik kariyerinde hızla yükselen Lawrance Jessie Chambers ile tanışır ve “1904-1910 yılları arasında Jessie ile olan ilişkisi devam eder” (Schneider, 1986:17) *Oğullar ve Sevgililer (Sons and Lovers)* adlı romanındaki Miriam karakteri vasıtasıyla Lawrance, Jessie’nin ruhsal özelliklerini açığa çıkarır. Jessie, tıpkı Miriam gibi dini inançları ve ruhsal özellikleri öne çıkan bir kızdır. Lawrance Jessie’ye yazdığı 28 Ocak 1908 tarihli mektubunda şöyle der: “Sen bir rahibesin, ben sana ancak bir rahibeye verebileceklerimi veririm. Bu yüzden öpüşüp sarılabileceğim ve çocuklarımın annesi yapabileceğim bir kadın bulmam için bana izin ver.” (Boulton, 1979:43) Görüldüğü gibi Jessie ve Lawrance’ın ilişkisinde eksik olan unsur, bedensel zevklerdir. Bu eksikliğe, Lawrance’ın annesine olan aşkı da eklenince, ilişki kopma noktasına gelir. Lawrance ilişkisini noktalandığında Jessie’ye “onu hiçbir zaman sevmediğini, çünkü her zaman

annesini sevmiş olduğunu söyler ve bu aşkın masum bir aşktan öte ‘sevgiliye duyulan cinsten’ bir aşk olduğunu ekler.” (Schneider, 1986:21) Lawrence için 1910 yılı birçok sonun başlangıcı olmuştur, çünkü “Jessie ile olan ilişkisinin bittiği 1910 yılında Lawrence annesini de kaybeder.” (Schneider, 1986:17) Lawrence’ın hayatında 1912 yılında yeni bir sayfa açılmıştır. Bunun sebebi, “1912 yılında Frieda Weekley ile tanışmasıdır” (Schneider, 1986:17) Frieda bir Alman’dır ve 1. Dünya Savaşı’nın çıkması ile bu birliktelik Ordu’nun dikkatini çeker. Ayrılmamak uğruna neredeyse bir kaçak hayatı yaşayan çift Avrupa’nın birçok ülkesini dolaşmak zorunda kalırlar. Frieda, Jessie’den farklı olarak Lawrence’ın bedensel isteklerine cevap verebilen bir kadındır. Bu noktada Frieda’nın *Oğullar ve Sevgililer (Sons and Lovers)* adlı romandaki Clara vasıtasıyla anlatıldığı iddia edilebilir. Tıpkı Paul Morel gibi ruhunu ayrı, bedenini ayrı kadınlarla tatmin eden Lawrence, “1937 yılında Venedik’te hayata gözlerini yumar.” (Trilling, 1977:i)

Lawrence’ın ölümünün ardından İngiliz Edebiyatı’na bıraktığı mirasın bir parçası olan *Oğullar ve Sevgililer (Sons and Lovers)* adlı romanı, Lawrence’ın hayatından önemli izler taşıyan bir eser olarak değerlendirilebilir. Lawrence, kendi yaşamı ve kendi ailesinden yola çıkarak yazdığı bu romanda, sıradan bir madenci ailesini inceler. Lawrence’ın asıl amacı ise, sıradan bir aileye mensup bireylerin, bilinçdışında gizli kalan duyguları açığa çıkarmaktır. Bilinçdışı Lacan’a göre, psikolojik öğelerin temelinde yatan bir alandır. Ancak Lacan kuramlarında, Freud’un görüşlerinden farklı olarak bilinçdışı, mantıksız davranışların kaynağı olan karmaşık bir alan değildir. Lacan’ın bilinçdışı, görsel ve işitsel imgelerin doğuştan itibaren depolanıp işlendiği bir alandır.

Lawrence, özellikle de Paul Morel ve annesinin ilişkilerini aktarırken, sıradan bir anne-oğul ilişkisi anlatmaktan ziyade, geniş çaplı bir Oidipus kompleksi vaka incelemesi yapmıştır. Romandaki anlatım tekniği de, bu incelemeye hizmet etmek için tasarlanmış, karakterlerin psikanalitik olarak incelendiği ve özellikle bireyler arası etkileşimlerin hüküm sürdüğü bir tekniktir. Lawrence’ın 14 Kasım 1912 tarihinde Edward Garnett’e yazdığı mektuptan da anlaşılacağı üzere, Lawrence, konu olarak bir Oidipus vakası seçtiğinin farkındadır.

Gertrude, kocasına tutkuyla bağılı bir kadındır, dolayısıyla çocukları da bu tutkunun meyvesidir. Ancak çocuklar büyüdükçe, kadın ilk önce büyük oğlunu, sonra da küçüğünü kendine eş seçer. Çocuklar, annelerinin kendilerine empoze ettiği bu aşkla büyürler. Fakat ergenliğe adım attıklarında, karşı cinse aşık olamazlar, çünkü anneleri, hayatlarındaki en büyük güçtür ve çocuklarını bırakmaya niyeti yoktur...Oğlanlar ne zaman bir kızla ilişki kurmak isteseler, engellenirler. William bedensel isteklerini tatmin eder, fakat ruhu annesine aittir. Bu çıkmaza daha fazla dayanamayan William ölür. Paul ise, ruhunu geri almak için annesi ile mücadele eder. Oğlanlar annelerini çok severken, babalarını hem kıskanır, hem de ondan nefret ederler. Oğullarının kız arkadaşlarıyla anne arasındaki kavgada, oğlanlar arada kalır. Oğulları ile arasındaki kan bağından dolayı, anne hep galip gelir. Paul de tıpkı ağabeyi gibi, ruhunu annesine verip, tutkunun peşinden gitmeye karar verir. Tatmin olunca ise, yeniden annesi ile kız arkadaşı arasında kalır. Anne ise, bilinçsiz bir şekilde sorunun kendisi olduğunu fark eder ve ölmeye başlar. Paul, sevgilisinden ayrılıp annesinin son anlarını onunla geçirir. Sonunda annesi ölünce, her şeyini yitirir. (Templeton, 1989: 58-59)

Paul ve William'ın ruh ve bedenlerinin birbirinden bağımsız hareket etmesi, 'Ben' ve 'İd' ayrımına benzer bir yapı sergiler. "Lawrence'ın görüşüne göre Oidipal durum, Ben'in İd üzerinde hakimiyet kurması ile gerçekleşir." (Fernihough, 1993:67) O halde Lawrence'a göre Oidipal durum, eserde ruhsal tatmini simgeleyen Ben'in, bedensel tatmini simgeleyen İd'e göre daha belirgin olarak ortaya çıktığı durumlarda görülür. Paul ve William'ın durumu incelendiğinde ise, bedensel zevklerini kiminle tatmin ederlerse etsinler, ruhlarının her zaman annelerine ait olduğu görülür. Bu noktada, Lawrence'a göre iki kardeşin de Oidipal bir aşk yaşadıkları açıktır.

Lawrence'ın seçtiği konu üzerindeki hakimiyeti eser içinde belirgin olarak gözlemlenir. Bunun başlıca sebebi, Lawrence'ın da, Paul ve William'ın anneleriyle olan ilişkisinin bir benzerini yaşamış olmasıdır. Lawrence, bu tür

anne-oğul ilişkilerinin zaman içinde sapkınlığa dönüşebileceğini ve iki tarafta da kişilik bozukluklarına yol açabileceğini bizzat gözlemlemiştir. Bu gözlemleri sonucunda kaleme aldığı *Oğullar ve Sevgililer (Sons and Lovers)* adlı eserinde Lawrence, anne-oğul ilişkilerini bir dizi tutkulu sahne içinde anlatarak, bu sapkınlığın boyutunu gözler önüne serer.

Eserin giriş bölümü, Lawrence'ın aşına olduğu bir mekan olan Nottingham dolaylarında kurulmuş The Buttooms adlı bir mahallenin tanıtılmasına ayrılmıştır. Lawrence romanlarında çevre, karakterlerin yaşam biçimlerini ve duygularını yansıtmak için kullanılan önemli bir araç olarak karşımıza çıkar. Bu sebeple yazar, eserin ilk bölümünde mekan betimlemeleri yapar. Eser, “Buttooms Mahallesi, Hell Row’un yerini aldı” cümlesiyle başlar. (*Sons and Lovers*, 1) Bu noktadan itibaren Lawrence, eskiden kurulmuş kırsal bir yerleşim yeri olan Hell Row ile, sanayileşmenin etkileriyle oluşan Buttooms Mahallesi’ni karşılaştırmaya ve dolayısıyla sanayileşmenin insanlar üzerindeki olumsuz etkilerini açığa çıkarmaya başlar:

Hell Row, Greenhill Yolu’ndaki derenin kenarına kurulmuş, damları saman kaplı pırtlak bir dizi kulübeydi. Bir iki yatak ötedeki küçük dolaplı ocaklarda çalışan madencilerin yaşadığı bir yerd. Kızılağaçların altından akan dere, kömürünü yeryüzüne bir dolabın çevresinde bitkin bir halde dolaşan eşeklerin taşıdığı bu küçük maden ocakları tarafından hemen hemen hiç kirletilmemişti. (*Sons and Lovers*, 1)

Hell Row’un yerine kurulan Buttooms Mahallesi ise, şu şekilde anlatılır:

Sıra sıra evlerin, uzun kül çukuru sıralarının arasında çocukların oyun oynadığı ve kadınların dedikodu yaptığı, erkeklerin de sigara tütürdüğü dar bir sokak uzanırdı. İnsanlar mutfaklarda yaşamak zorunda olduğu için, mutfaklar da o pis çöp çukurlarına açıldığından, o özenle yaptırılmış, üstelik oldukça hoş görümlü Buttooms’taki gerçek yaşam koşulları oldukça tatsızdı. (*Sons and Lovers*, 2)

Eserin ilk cümlesinde geçen ‘bottoms’ ve ‘hell’ kelimeleri de, yeraltı ile ilgili olumsuz çağrışımlar yapmaları sebebiyle, madencilerin ve ailelerinin zor şartlarda yaşadıklarının birer işareti olarak görülebilirler.

Lawrence, sanayileşmenin çevre üzerindeki olumsuz etkilerinden son derece rahatsız olan bir yazardır. Bunun başlıca sebebi de, doğanın bozulmasının, insan yaşamı üzerinde doğrudan etkide bulunacağını düşünmesidir. Bu düşüncesini şu şekilde ifade eder:

İngiltere’nin gerçek trajedisi, çirkinlik trajedisiydi. Kırsal alanlar ne kadar güzelse, insan eli değmiş İngiltere bir o kadar çirkindi...Kimse farkında olmasa bile, on dokuzuncu yüzyılda insanların ruhuna hakim olan şey, çirkinlikti. Refahın hüküm sürdüğü Viktorya Dönemi’nde para babalarının ve sanayileşmeyi finanse edenlerin işlediği en büyük suç, işçileri çirkinliğe, çirkinliğe, çirkinliğe mahkum etmeleriydi; berbat görünümlü, şekilsiz ve çirkin bir çevre, çirkin idealler, çirkin din, çirkin amaç, çirkin aşk, çirkin kıyafetler, çirkin mobilyalar, çirkin evler, çirkinliklerle dolu işçi-işveren ilişkisi. (Trilling, 1977:619)

Lawrence’ın, ilk açılan madenden bahsederken “Sheerwood Ormanı kenarında, Spinney Park’ta” (*Sons and Lovers*, 1) diyerek, madenin ormana olan yakınlığını vurgulaması da, sanayileşmenin doğaya zarar verdiğini düşündüğünün bir diğer göstergesidir.

Eserde, olayın geçtiği yerin ayrıntılı bir tasviri yapıldıktan sonra, karakterler hakkında bilgi verilmeye başlanmıştır. Romanda ilk olarak karşımıza çıkan karakter, romanın baş karakteri olan Gertrude Morel’dir. Bayan Morel, adından da anlaşılacağı gibi, Bottoms’a göre daha güzel bir yer olan Bestwood’dan gelip, eşinin yaşadığı madenci köyüne yerleşir. Otuzlu yaşlarında olan Bayan Morel, “narin yapılı fakat kararlı” bir bayan olarak anlatılır. (*Sons and Lovers*, 2) Ardından, Gertrude’un kocası Walter Morel’e kısaca değinilir. Bay Morel, adeta eşinin bakış açısıyla anlatılır ve hiçbir yorum ya da betimlemeye yer verilmeden “Kocasını madenciydi.” cümlesiyle tanıtılır. (*Sons and Lovers*, 3) Bu noktada, Morel’lerin evliliğinde yolunda gitmeyen durumların varlığına da ilk gönderme yapılmış olur. Nitekim hemen sonrasında, yine Gertrude’un bakış

açısıyla şekillenen anlatımda, “Nefret ediyordu kocasından, ama aralarında evlilik bağı vardı.” denir. (*Sons and Lovers*, 5)

Gertrude ve Walter, birbirlerini ilk kez bir dansta görür. O zamanlar genç bir bayan olan Gertrude, Walter’ı ilk gördüğü anda, ondan etkilenir. Walter’ın dış görünüşü anlatılırken okuyucunun Gertrude’un aklından geçenleri okuyormuş gibi hissetmesinin sebebi, anlatımın Gertrude’un düşüncelerini açığa çıkaracak şekilde tasarlanmış olmasıdır. Walter, “yirmi yedi yaşında, sağlam yapılı, dimdik, gösterişli” bir erkek olarak anlatılır. (*Sons and Lovers*, 9) Anlaşıldığı üzere, Gertrude’un dikkatini ilk çeken, Walter’ın fiziksel özellikleridir. Ayrıca Walter’ın “al yanakları ve nemli, kırmızı dudakları” olduğunun anlatılması da, Gertrude’un Walter’dan cinsel anlamda etkilendiğinin göstergesidir. (*Sons and Lovers*, 9) Yaşam enerjisi olarak tanımlanan Eros bağlamında akla ilk gelen deneyimin cinsellik olduğu düşünüldüğünde, Gertrude’un Walter için “bedeninden yaşam enerjisi taşıdığı” söylemesi, aralarındaki cinsel çekimin bir diğer kanıtıdır. (*Sons and Lovers*, 10) Gertrude’un özellikleri anlatılırken ise, Walter’ın bakış açısından şekillenen detaylı tasvirlere rastlanmaz. Bu noktada yazarın başlıca amacının, dil düzenini tanımayan Walter’ın, dili kullanmadaki yetersizliğini vurgulamak olduğu söylenebilir. Walter da, tıpkı Lawrence’ın babası gibi tipik bir madencidir; kaba bir aksanı vardır ve tam olarak okuyup yazmayı bilmez. Oysa Gertrude, “Walter’ı heyecanlandıran güneyle telaffuzuyla katıksız bir İngilizce konuşur.” (*Sons and Lovers*, 9) Görüldüğü üzere, Gertrude’un tasvirinde, işitsel imgeler ön plandayken, Walter’ın tasvirinde görsel imgeler ağır basar. Gertrude bir nevi anlatıcıyken, Walter’ın dinleyici konumunda olarak gösterilmesi, Lacan’ın kuramlarında önemli bir yer tutan görsellik ve işitselliğe gönderme yapar.

Walter, ilk tanıştıklarında gayri resmi bir dil kullanır, ancak Gertrude’un bu konudan çok fazla rahatsızlık duyduğu söylenemez: “Gertrude ile o güne kadar hiç kimse böyle senli benli konuşmamıştı.” (*Sons and Lovers*, 11) Ancak evlendikten sonra, Walter’ın dil konusundaki yetersizliği sorunlara yol açmaya başlar: “Tatlı sözler işitmekten usandığında çoğu kez kocasına içini dökmek isterdi, ancak saygılı bir şekilde dinlenmenin dışında pek anlayış göremezdi. Bu da, Gertrude’un kocasıyla kurmak istediği daha derin ve daha ince bir yakınlığın zarar görmesine yol açardı.” (*Sons and Lovers*, 11) Gertrude’un Walter’dan

soğumasının bir diğer nedeni de, ödemiş olduğunu iddia ettiği taksitlerin aslında ödenmemiş olduğunu fark etmesidir. Bunu öğrendiğinde ise, “Gertrude’un gururlu ve namuslu ruhunun bir parçası donup kaya kesilmişti sanki.” (*Sons and Lovers*, 13) Gertrude kendini yapayalnız hissetmeye başladığı bu sıralarda, ilk çocuğu William’ın doğumuyla adeta hayat bulur: “Bu çocuk, annesinin düş kırıklığının acısıyla kıvrıldığı, hayata olan güveninin sarsıldığı, ruhunun yalnızlık ve iç sıkıntısından bunaldığı bir zamanda dünyaya gelmişti.” (*Sons and Lovers*, 14) Bu yüzden Gertrude, evlat sevgisine, eşine veremediği sevgiyi de ekleyerek William’a bağlanır: “Sonunda Bayan Morel, kocasını insan yerine koymamaya başladı, ona sırt çevirip kendisini oğluna adadı.” (*Sons and Lovers*, 14) Gertrude eşine ilgi göstermedikçe hem eşi ile kendi arasında asla kapanmayacak bir mesafe açılır hem de Walter, oğlunu eşinden kıskanmaya başlar. İnsan olmanın gereği olarak Walter ailede bir yer edinmek, diğerleri tarafından tanınmak ister. Sarup bu konuyla ilgili olarak, “Ancak başkaları tarafından fark edildiğimizde gerçek bir insan oluruz” der. (Sarup, 1992:33) Walter’ın fark edilmek istemesi, eşi tarafından arzulanmak istediğinin bir göstergesidir. Lacan’ın kuramlarında önemli bir yer tutan Arzu, “ kişiliğin oluşumundaki temel etmendir” (Sarup, 1992:31) Walter, eşinin arzusunun nesnesi olduğunu bilmek ve fallik gücünü tatmin etmek ister. Aynı şekilde çocuklarının da kendi otoritesini tanınmasını isteyen Walter, anne çocuk ilişkisine dahil olmak ister; ancak Gertrude’un söylemi, çocukları hiçbir zaman Baba’nın Yasası’na yönlendirmediğinden Walter daima geri planda kalmaya mahkumdur.

Anne-baba-çocuk ilişkilerini gözler önüne seren en çarpıcı olay, Walter’ın, oğlunun bukle bukle uzamış olan saçlarını kesmesidir. Bu olay, Gertrude’un kocasından nefret etmesini sağlayan bir vesile olur. Kendini hastalıklı bir şekilde oğluna adanmış olan Gertrude, şirinliğiyle her zaman övündüğü oğlunun saçlarını gelişigüzel kesilmiş görünce, öfkeden deliye döner: “Morel ürkek bir gülüşle, ‘Nasıl buldun oğlunu?’ diye sordu. Bayan Morel yumruklarını sıktı ve vuracakmış gibi kocasının üzerine yürüdü. Adam korkmuştu. Bayan Morel, ‘Seni öldürebilirim, sahiden öldürebilirim.’ dediğinde, öfkeden boğulmak üzereydi.” (*Sons and Lovers*, 15) Gertrude’un hissettiklerinin sıradan bir öfke olmadığını fark eden Walter, “aralarında bardağı taşıran bir olay geçtiğini anlamıştı.” (*Sons*

and Lovers, 16) Bu olay Gertrude’u o kadar etkiler ki, Gertrude “tüm yaşamı boyunca o sahneyi asla unutmaz ve en çok acı çektiği an olarak her zaman hatırlar.” (*Sons and Lovers*, 16)

Morel ailesinde ‘baba’, saygı duyulması gereken bir otorite olarak karşımıza çıkmaz; Willam’ın saçını kesmesi ise, babanın otoriteye kavuşma çabasını iyiden iyiye çıkmaza sokar. Walter’ın, oğlunun saçını kesmesi, Lacan kuramları dikkate alındığında, bir kastrasyon örneği olarak incelenebilir. Kastrasyon, metaforik anlamıyla kullanılması sebebiyle, gerçek anlamı olan ‘penisin kesilme olayı’ni karşılamaz. Bu örnekte, sembolik bir kastrasyon söz konusudur ve kaybetme travmasının metaforik bir ifadesi olarak karşımıza çıkar. Annenin ilgisini kazanma yolunda oğlunu bir rakip olarak gören Walter, William’ı annesinin ilgisini kazanmasına yol açan saçlarından kastre eder. Bu noktada beklenen, William’ın da babasını rakibi olarak bilinçdışına kodlamasıdır; ancak William, bu beklentiye cevap veremeyecek kadar küçük olduğundan, oğlunun rolünü Gertrude üstlenir. Bir başka deyişle Gertrude, saç kesme olayının neden-sonuç ilişkisini tahlil edebilecek yaş olgunluğuna sahip olduğundan, Walter’dan nefret eder. Bu olayı tüm yaşamı boyunca en çok acı çektiği an olarak hatırlayacağını söylemesinin temel sebebi de budur.

William küçük yaşlarda babasından her ne kadar nefret etmiyorsa da, annenin nefret duyguları, çocukların da zaman içinde annelerinden etkilenmelerine sebep olur. Biraz büyüdükten sonra William, “babasından nefret etmeye” başlar. (*Sons and Lovers*, 35) Böylece, nasıl Gertrude eşine vermesi gereken ilgiyi William’a veriyorsa, William da babasına göstermesi gereken sevgi ve saygıyı annesine saklamaya başlar. William, hayali düzende babasının kastratör kimliğini yavaş yavaş tanımaya başlar. İçgüdüsel olarak, Baba’nın kendisini anneden ayırabilecek bir tehdit olduğunu fark eden William, babasını bir üçüncü olarak ayırt eder ve annesi ile olan ilişkisine babayı dahil etmek istemez. Zaman içinde annenin söylemi, William’ı Baba’nın Yasası’na yönlendirmediği için, William ve annesi arasındaki dolaylı ilişki devam eder ve William’ın sembolik düzenin kurallarını tanıma şansı yok olur.

On iki yaşında bir koşu yarışmasında birinci olduğunda, William’ın “sadece annesi için koştuğu” söylenir. (*Sons and Lovers*, 52) William iş bulup

Londra'ya gittiğinde ise, sadece kendi hayatını kurtarmakla kalmamış, aynı zamanda annesinin bastırılmış kendini geliştirme arzusunu da tatmin etmiş olur: “William, annesinin filamasını taşıyan bir şövalye gibiydi.” (*Sons and Lovers*, 79) Ancak, William'ın başarılarıyla övünürken, aynı zamanda onun için endişelenen Gertrude'un ciddi kaygıları vardır. Gertrude'u en çok endişelendiren, William'ın günün birinde bir kız arkadaş edineceği gerçeğidir. Oğlunu eşinin yerine koyan ve onu “tutkuyla seven” Gertrude, William'ı başka kızlarla paylaşmak istemez ve onu kıskanır. (*Sons and Lovers*, 82) Bu sebeple, kendisi de eşiyile bir dansta tanışıp evlenmiş olmasına rağmen, William'ın dansta tanıştığı bir kız arkadaşına kaba davranır ve “Oğlumun dansta tanıştığı kızlardan hoşlanmam!” diyerek tepkisini gösterir. (*Sons and Lovers*, 53)

William, ilk ciddi ilişkisini, Lily Western adlı genç bir bayanla yaşar. Gertrude, Lily ile tanışır ve onun William'a uygun bir kız olmadığına karar verir. Oğluna duyduğu Oidipal aşkın pençesinde kıvranan Gertrude, çok büyük bir üzüntü yaşar: “Gertrude'un yüreğinde o ana kadar hissetmediği derecede bir ağırlık vardı. Önceleri kocasıyla arasında geçenler, içinde bir şeyleri parçalamış, ancak yaşama isteğini yok edememişti. Oysa şimdi ruhu acılar içindeydi, tüm ümitleri suya düşmüştü.” (*Sons and Lovers*, 132) Ancak Gertrude'un asıl üzüntüsü, oğlunun Londra'ya döndükten sonra hastalandığını öğrenmesidir. Oidipal bir aşkın yükünü tüm ömrü boyunca taşımış olan William zatürreeye yakalanıp ölür. William'ın ölümü, Gertrude üzerinde büyük bir şok etkisi yaratır. William'ın hastalığının bir sebebi de, annesi ile sevgilisi arasında kalıp yaşadığı üzüntüdür. William, annesine olan sevgisi ile kız arkadaşı arasında kalır. Annesinin Lily'yi onaylamadığını hissetmesi ise, William için ikinci bir üzüntü kaynağıdır. Bu yükü daha fazla taşıyamayan William, hastalanıp ölür. Bu noktada Gertrude'un oğluna olan aşkının, onu yavaş yavaş tüketip ölüme kadar sürüklediği iddia edilebilir.

Gertrude'un William'dan başka üç çocuğu daha vardır. Ailenin tek kız çocuğu Annie'dir. Annie hakkında okuyucunun bildikleri oldukça sınırlıdır; Annie öğretmen okulunu bitirir ve Leonard isimli bir genç ile evlenir. Ancak tuhaf olan, Gertrude erkek çocuklarının kız arkadaşlarını sürekli kıskanıyorken, bu konuda Annie'ye karşı son derece rahat davranmasıdır. William, Lily ile

evleneceği için karalar bağlayan Gertrude, Annie evleneceği zaman, “Öyleyse sizi evlendirmek için kollarımızı sıvayıp elimizden gerekeni yapmamız gerekir.” diyerek, kızının evlenmesine itirazı olmadığını belirtir. (*Sons and Lovers*, 243) Gertrude’un kızıyla normal dışı bir bağ kurmamasının sebebi, Lacan kuramları dikkate alındığında açığa çıkar: Gertrude, bir bayan olarak, doğmadan önce sahip olduğunu hayal ettiği penisten kastre edildiğini düşünerek fallik nesne arayışına girer. Fallik nesneye sahip olan kocasını ise sevmediği için, yine fallik nesneye sahip olan erkek çocuklarına yönelir. Kız çocuğu ise, kendisi gibi fallik nesneden yoksun olduğu için, kızını kocasının yerine koymasının imkansızlığını bilir ve kızıyla normal bir anne-kız ilişkisi geliştirir.

Ailenin en küçük çocuğu, Arthur’dur. Arthur, diğer çocuklardan farklı olarak babasına oldukça düşkündür. “Altın sarısı bukleleriyle çok şirin bir çocuktu ve babasına hemen kanı kaynamıştı.” (*Sons and Lovers*, 47) Babasına olan düşkünlüğüyle dikkat çeken Arthur, büyüdüğü zaman da annesinden farklı olarak, “içinden geldiği gibi hareket eden, canlı ve savruk davranışlı” bir genç olarak anlatılır. (*Sons and Lovers*, 113) Gertrude da Arthur için, “babasına benzediği için sorumluluk duygusu gelişmemiş” diyerek, Arthur’un huylarını sevmediğini ima eder. Bu sebeple de Gertrude, Walter’dan usandığı gibi, zaman zaman Arthur’dan da usanır: “Arthur bazen çekilmez derecede aksileşiyordu.” (*Sons and Lovers*, 113)

Eserdeki anlatım tekniği aile ile ilgili meselelerde Gertrude’un bakış açısını gözler önüne serer. Gertrude ise, babasına benzediği için Arthur’dan bahsetmeyi tercih etmez. Lacan’ın görüşleri çerçevesinde değerlendirildiğinde bu durum, savunma mekanizmalarından olan bastırma teorisi ile açıklanabilir. İlk olarak Freud tarafından ortaya atılan ‘bastırma’, “bir duyguyu reddederek bilinçdışında tutmak” olarak tanımlanır. (Eysenck, 2000:334) Bu noktada Gertrude, kendisi üzerinde kötü anılar bırakmış olan kocasına benzeyen oğlundan söz etmeyerek, zihninde belirecek negatif çağrışımları da önlemiş olur.

Gertrude, Arthur’un babasına benzediğini ve kendisine aşık olmadığını kabul etmekte zorlanır: “Arthur, annesini ne kadar çok sevdiğinin tam olarak farkında değildi.” diyerek de, bu düşüncesini ifade eder. (*Sons and Lovers*, 246) Gertrude’un Arthur’a, William’a karşı hissettiklerini hissetmediği açıktır. Bunun

temel sebebi de, Gertrude'un, Walter'dan farklı olan bir fallik nesne arayışı içinde olmasıdır. Arthur, babasına olan benzerliği ile, annesinin arzusunun nesnesi olma ihtimalini kaybeder. Bu da, eser içinde Arthur'un ikinci planda kalmasına sebep olur. William öldükten sonra, tüm aşkı sahipsiz kalan Gertrude, kendi istediği özellikleri benimsetmek için Paul'ü seçer. Paul, William'ın ölümünden dolayı hayatla tüm bağlarını koparan annesinin en zor anlarında, ağabeyi gibi zatürreeye yakalanır. Gertrude, Paul'ü de kaybetme ihtimali olduğunu fark edince, "Ölülerle değil, yaşayanlarla ilgilenmem gerekirdi." diye düşünerek, tüm ilgisini Paul'e yöneltir ve onu iyileştirir. (*Sons and Lovers*, 140) Ancak Paul'ün iyileşip kurtulması, ironik bir kurtuluştur; çünkü Paul, bu kez de tıpkı William gibi, annesinin aşkı için bir hedef haline gelir. Artık William hayatta olmadığına göre annesinin, kendisi için gerçekleştiremediği hayallerini Paul gerçekleştirmek durumundadır.

Paul, eserdeki baş karakterlerden biridir ve doğumundan önce bile Gertrude için ne kadar özel bir çocuk olduğu ifade edilir. Gertrude'un Paul'e hamileyken kocasıyla kavga edip kapı dışarı edildiği sahne, anne ile oğlunun aynı kaderi paylaşıyor olması açısından önem arz eder. Gertrude titredikçe, çocuğu da içinde adeta "kaynar". (*Sons and Lovers*, 23) Gertrude, kokladığı zambağın kokusu gibi eriyip giderken "karnındaki çocuk da eriyip gitmiş gibidir." (*Sons and Lovers*, 24) Bir başka deyişle Gertrude, oğlu ile aynı duyguları hisseder. Paul daha bir ceninken annesi ile aynı ruhta yaşayan iki beden gibidir. Lacan'ın da öne sürdüğü gibi, çocuk hala anne karnındadır ve anneden ayrılma travmasını henüz yaşamamıştır; bu sebeple de sonsuz bir hazzı tadar ve annesi ile her yönden uyum içinde yaşar.

Doğa ile ilgili unsurların Gertrude'nin duyguları ile uyum halinde sunulduğu bu sahnede, tekrarlanan ay ışığı sembolü dikkat çeker . "Uçsuz bucaksız beyaz bir ışık selinin içine girmiş gibi ay yukarıdan yansiyordu. Ay ışığı öndeki tepelerden Buttoms Mahallesinin içinde yer aldığı vadiyi göz kamaştırıcı bir şekilde dolduruyordu." (*Sons and Lovers*, 23-24) "Ay ışığı, eskiden Eros olarak adlandırılan en büyük fallik gücü simgeler." (Van Ghent, 1953:116) Bu noktada ay ışığının, Paul ile annesi arasında anne oğul ilişkisinden daha farklı bir bağ oluştuğunu gösterdiği açıktır. Bu bağ sayesinde Paul'ün annesinden bağımsız

bir birey olma fırsatı sekteye uğrar. Gezegenlerin yer değiştirmesinde de etkili olan Ay, Gertrude'un kocasına karşı hissettiği değişimin de bir göstergesidir. Eskiden tutkuyla sevdiği kocası, artık eski önemini yitirmiştir.

Paul'un doğumundan sonra annesi ile olan ilişkisi kuvvetlenerek devam eder. Çocuğun her türlü ihtiyacının giderildiği anne rahiminden ayrılıp dış dünyaya atılması, çocuğun bir doğum travması yaşamasına sebep olur; ancak eserde doğum travmasını yaşayan sadece Paul değil, aynı zamanda Gertrude'dur. Doğumdan sonra bile Gertrude, çocuğun hala içinde olduğunu düşünür ve hayatının sonuna kadar da düşüncesinden vazgeçemez:

Çocuğun narin küçük gövdesini kendisinininkine bağlayan göbek kordonunun sanki kesilmemiş olduğunu düşündü. Sımsıcak bir sevgi dalgası kalbinden taştı ve bu yavruya doğru aktı. Göğsüne bastırıp yüzünü kendisine yaklaştırdı. Bu bebeği dünyaya istemeden, sevmeden getirmesinin verdiği suçluluk duygusunu bütün gücüyle, bütün varlığıyla kapatacaktı. Onu bundan sonra daha çok sevip, sevgisiyle sarıp büyütecekti. (*Sons and Lovers*, 37)

Bu düşüncelerin ardından Gertrude, bebeğini dünyadaki en büyük yaşam enerjisi olan güneşe doğru tutar. Güneş, Gertrude'un yaşam enerjisinin bundan böyle Paul olacağına işaret eden bir semboldür. Gertrude, Paul'e sahiplenir ve adını koyarken bile Walter'a danışmayarak hem Paul'ü babasından soyutlandığını gösterir, hem de Baba'nın Yasası'nı tanıma yolunda Paul'e ilk engeli koymuş olur. Paul, annesinin rahiminden hiç çıkmamış bir çocuk gibi annesine bağımlıdır. Baba ise, adeta Paul'ü anneden kastre etmeye çalışan bir tehdit unsuru olarak algılanır. Paul, annesinin ilgisini kazanma yolunda bir rakip olarak gördüğü babasından nefret eder. Gertrude, çocuklarını babanın otoritesi ile tanıştırmaz. Anne çocukları sürekli babadan korur görüldüğü için babayı saygı duyulacak yanı olmayan bir fazlalık gibi görüp ondan nefret eden çocuklar ise, Baba'nın Yasası'nı öğrenemezler. Lacan'ın kuramlarına göre, hayali düzenden sembolik düzene geçmek için tanınması gereken Baba'nın Yasası, çocuklar tarafından tanınmadığı için, çocuklar -özellikle de William ve Paul- hayali düzende kalmaya mahkumdurlar.

Lacan tarafından tanımlanan Ayna Evresi'nde çocuk, aynada kendi parçalanmış beden imgesini görüp, ideal bütünlüğe kavuşmuş bir bedenle karşılaştığı yanılgısına kapılır. Aynadaki 'Ötekinin' bütünlük sıfatına sahip olduğunu gören bebek, mutlu olur. Bebeğin gerçek dünyada tanıdığı ilk bütün beden ise, ilk gerçek 'Öteki' olan annenin bedenidir ve bilinçdışının gösterenidir; bu sebeple anne hayali olanın temsilcisiyken, gerçeği barındıran sembolik düzenin simgesi Baba, bilincin, dolayısıyla da gerçeğin temsilcisidir. Oidipus sürecinde sembolik düzene geçmenin en önemli getirisi, bireylerin toplumsal normları öğrenip, bu kurallara adapte olmalarını sağlamaktır. Toplumsal kültür düzeni içinde en önemli yer tutan unsur ise, dildir. Walter yetişkin bir insan olmasına rağmen, kendi de dilin düzenine, dolayısıyla toplumsal düzene, adapte olabilmiş değildir.

Anne-baba-oğul ilişkileri bağlamında babanın dil yeterliliğini sağlayamaması ve bunun beraberinde getirdiği sorunları en çarpıcı biçimde açığa çıkaran sahne, Walter'ın eşine çekmece fırlattığı sahnedir. Eve sarhoş dönen Walter, Gertrude ile kavga eder ve sinirlenerek eline geçirdiği çekmeceyi eşine fırlatır. Bunun üzerine kucağında Paul ile birlikte sendeleyip yere düşen Gertrude'un kaşından sızan kan, çocuğun atkısına damlar. Bu kan anne-oğulu birbirine yakınlaştıran bağların bir simgesi olarak değerlendirilebilir. Paul adeta annesinin kanıyla vaftiz olur. Anne-oğul birbirine ne kadar yaklaşırsa, "bebeğin saçlarının arasından süzülen kan damlasını büyülenmiş gibi seyreden" baba da o kadar dışlanır ve Baba'nın Yasası olmaktan uzaklaşır. (*Sons and Lovers*, 40) Olayın hemen ardından Gertrude, kocasının kendisinden özür dilemesi gerektiğini düşünür. "Bir kerecik olsun 'kusura bakma hanım' dese, bayan Morel ona acıyacaktı; ama hayır. Walter kendine bile sürekli eşinin suçlu olduğunu tekrarlıyordu. Aslında bu durumda zararlı çıkan Walter olmuştu. Gertrude onu yalnız başına bırakıvermişti. Aralarında işte bu duygusal kördüğüm vardı ve Bayan Morel daha güçlüydü." (*Sons and Lovers*, 41) Walter, içkili olmasından ziyade, duygularını dile getirmediği için eşi ve dolayısıyla çocukları üstündeki otoritesini yitirir. Gertrude, eşinin sembolik düzenin kurallarını yerine getirip konuşmasını ister, fakat Walter, dil hakimiyetini sağlayamadığı için üzüntüsünü ifade edemez. Evdeki dil hakimiyetinin Gertrude'da olması ise, anneyi daha

‘güçlü’ kılar. Hem gerçek, hem de mecazi anlamda Gertrude’un dili, Walter’inkinden farklıdır. Walter kaba bir Midlands aksanına sahipken, Gertrude şehirli aksanıyla kusursuz bir dil kullanır. Bu sayede Gertrude, evdeki üstünlüğünü kanıtlamış olur. Paul ise, henüz konuşamayan bir bebek bile olsa, işitsel imgeleri görsel imgelerle birleştirerek, olayları bilinçdışında simgeleştirmeye başlar. Diğer bir deyişle Paul, gösterenlerin anlamını henüz idrak edemese de hem annesinin hem de babasının kullandığı aksanı duyabilir.

Paul, bebeklikten çıkıp çocukluğa adım attığında ise, annesinin aksanını kullanmaya başlar. Ayrıca Paul, artık evin içinde kullandıkları düzgün İngilizce ile evin dışında madencilerin kullandığı İngilizce’nin aynı olmadığını da farkındadır. Kendi kullandıkları aksanın üstünlüğünü bilen Paul, diğerlerini hor görür ve sebep olarak da dili düzgün kullanamamalarını gösterir. Bu noktada Paul’ün, babasının dünyasında mutlu olamadığı iddia edilebilir. Babasının madenci arkadaşları ile anlaşamayan Paul, onları aşağılarken, dil odaklı bir tutum sergiler. Örneğin, babasının maaşını almaya bir kez daha gitmeyeceğini söylediğinde, şu şekilde bir açıklama yapar: “Çok kötü insanlar ve basitler, evet çok kötüler ve bu yüzden bir daha oraya gitmeyeceğim. Bay Braithwaite ‘h’leri yutuyor ve Bay Winterbottom da kişi zamirlerini karıştırıyor.” (*Sons and Lovers*, 72)

Lacan’a göre çocuk, doğduğunda yaşadığı travmanın bir benzerini, sembolik düzene geçme sürecinde yaşar. Paul’ün de Baba’nın Yasası’nı tanıyıp sembolik düzene geçerken aynı travmayı yaşamaması beklenir; ancak Paul, annenin söylemi içinde Baba’yı tanıyamadığı için, hayali düzende kalır. Bu sebeple de, annesi ile olan dolayimsız ilişkisi devam eder ve yaşadığı dünyanın dışında kalan çevre, onu korkutur. Bu noktada Paul, hem annesinin koruyucu kalkanından uzaklaşmak durumundadır, hem de o alandan kopmayı istememektedir; çünkü dış dünyanın kendine göre kuralları vardır ve Paul bu kurallarla şimdiye dek karşılaşmadığı için endişelenir. İki seçim arasında kalan Paul, dış dünyaya, dolayısıyla toplumun düzenine uyum göstermekte zorlanır.

Morel’lerin evinde doğru dilin anne ile özdeşleştirilmesi, annenin baba otoritesinin de yerini almasını sağlar. Baba ise, aksanından dolayı güçsüz duruma düşüp, kadının konumuna ‘iner’. Çocukların babayı bir otorite olarak tanıyıp

sembolik düzene geçmeleri için gerekli önkoşul olan annenin söylemi gerçekleşmez. Anne, babanın otoritesini tanıyıp söylemine yansıtmaz. Ancak eser içinde annenin, erkek otoritesini tanıdığı ve çocuklarına da tanıttığı örnekler mevcuttur: Paul işe girdiğinde ondan bir çeviri yapması istenir ve ‘çorabın burnu’ olarak çevirmesi gereken bir kelimeyi, ‘parmak’ olarak çevirir. Bunu duyan patronu, Paul’ü düzeltir ve ufak tefek bir adam olmasına rağmen, Paul üzerinde üstünlük kurar. Paul’ün patronunu otorite olarak tanımasındaki temel etken ise, bu olay yaşanırken annesinin itaatkar tutumudur. Bu noktada, Gertrude eşine karşı da aynı tutumu sergilese, çocuklarının da Baba’nın Yasası’nı tanıyacakları iddia edilebilir.

Paul, Baba’nın Yasası’nı tanıyamadığı için, annesinin arzusunun nesnesi olmayı ister. Annesinin söylemi, Paul’ü Baba’nın Yasası’na yönlendirmede için toplumsal normları da tanıyamayan Paul, annesini sevgilisi gibi görür ve annesiyle aynı yatakta uyumaktan bile çekinmez: “Paul, annesinin koynunda uyumaktan çok hoşlanırdı. Doktorlar ne derse desin, uyku sevgiliyle paylaşıldığı zaman dünyanın en güzel hissini verir. O sıcaklığı ve güveni hissetmek, ruh huzuru ve yanındakine dokunmanın verdiği müthiş rahatlık, uykuya hem ruhu, hem de bedeni iyileştirebilecek bir özellik verir.” (*Sons and Lovers*, 67) Paul’ün bu sahnede ve eserin birçok yerinde kullandığı ‘sevgili’ tanımlaması da, anne-oğul ilişkisinin boyutunu açığa çıkarmak bağlamında önem arz eder. Paul’ün annesini anlatırken kullandığı sıfatlar, Lawrence’ın şiirlerinde kendi annesini anlatırken seçtiği sıfatlarla benzerlik gösterir. Lawrence, *Piyano* (*The Piano*) adlı şiirinde annesinin ayaklarının küçüklüğünü anlatırken, Paul de annesini ‘minicik bir kadın’ olarak görür: “Senin gibi güzel, minimini bir kadınla gezmeye gidebilmek büyük zevk.” (*Sons and Lovers*, 169) Lawrence ve Paul’ün annelerine karşı hissettikleri ile ilgili bir diğer benzerlik de, Lawrence’ın *Gelin* (*The Bride*) adlı şiirinde açığa çıkar. Şiirinde Lawrence, annesinin genç bir bayan olmasını istediğini, ancak maalesef annesinin yaşlanıp öldüğünü söyler: “Aşkım bu gece genç bir kız gibi görünüyor/ Fakat yaşlandı.” (Pinto, Roberts, 1977:943) Paul de tıpkı Lawrence gibi, annesini genç görmek ister; çünkü Paul, annesini sevgilisi olarak düşler ve onun arzusunu arzular:

Paul, ‘İnsanın neden genç bir annesi olmasın?
Niçin anneler yaşlanıyorlar sanki?’ diye sordu.

Annesi, ‘Ne yapınlar ki, ellerinde değil’ dedi. Paul, ‘Ben niçin senin en büyük oğlun değilim? Küçük olmak iyi derler ama doğru değil. Çünkü büyük çocuklar annelerinin gençliğine yetişiyor....Neden yaşlısın sanki?’ diye elinden bir şey gelmeyişine deli gibi söylendi. (*Sons and Lovers*, 242)

Paul her ne kadar annesine sonsuz bir sevgiyle bağlıysa da, genç bir erkek olması sebebiyle çevresindeki bayanlara ilgi duymaya başlar. Ancak asıl aradığı, ilk ve en yüce aşkı olan annesine benzeyen bir kadın figürüdür. Bu doğrultuda Paul, ilk ilişkisini Miriam Leivers ile yaşar. Miriam, romantik yönü ağır basan, sanat gibi ince zevklere sahip bir kızdır. “Miriam’ın akli fikri hep Walter Scott romanlarında, ya tolgalı bir şövalye, ya da tüylü şapkalı bir soylu tarafından sevilen kadın kahramanlardaydı.” (*Sons and Lovers*, 142) “Utangaç, vahşi, ürkek ve hassas” olarak tarif edilen Miriam, genellikle erkekleri hor görür. (*Sons and Lovers*, 142) Ancak Paul farklıdır; çünkü Paul, Miriam’ın ince zevklerine hitap edebilecek sanatçı ruhlu erkeklerden biridir. Bu yönüyle Miriam’ı etkileme yolunda ilk adımı atan Paul, Miriam ile vakit geçirmekten hoşlanmaya başlar. “Bir resmi bitirir bitirmez hemen Miriam’a gösterme” ve resimle ilgili Miriam’ın görüşlerini alma isteği de, bu durumun bir kanıtı olarak görülebilir. (*Sons and Lovers*, 158)

Miriam’ın eser içindeki en belirgin rolü, ruhsal tatmini temsil etmektir. Miriam Paul’ün fiziksel özelliklerinden ziyade, ruhuna aşık olur. İlişkinin başlarında Paul’ün de Miriam’la bedensel zevkler tatmak istediği söylenemez. Önceleri Paul, Miriam ile sanat üzerine konuşmaktan yeterli hazzı almış görünür. Miriam ise, annesinin dini baskısı ve cinselliği bir eziyet olarak göstermesi sebebiyle, bedensel bir zevk arayışına girmez. Zaman zaman Paul, Miriam ile küçük ve masum zevkler yaşamak istese de, Miriam’ın saflığı Paul’ün ona yaklaşmasını engeller: “Bir erkeğin bir kadını isteyebileceği gibi Miriam’ı istemesi olasılığı, Paul’ün içinde bastırılıp bir utanca dönüşmüştü. Miriam’ın böyle bir şey düşünüp kasılması ve kendine işkence etmesi olasılığından haberdar olduğu için, Paul de ürküp ruhunun derinliklerine çekiliyordu.” (*Sons and Lovers*, 178-179) Miriam’ın dini görüşleri de, bedensel zevklerin önündeki bir diğer engeldir ve Paul bu durumun farkındadır. Miriam, ruhani bir tatmin arayışındadır:

“Paul çiçekleri seyrederken Miriam da büyük bir tutkuyla onun yanında olmayı arzuluyordu. Sanki birlikte komünyon törenine katılacaklardı ve Miriam yaşayacakları bu anın heyecanı ile yanıp tutuşuyordu.” (*Sons and Lovers*, 159) Miriam, dini görüşleri ile öyle bütünleşmiştir ki, dini bir yaşam biçimi olarak görür ve dini, davranışlarına yansıtır. Bunu fark eden Paul de, Miriam’dan bahsederken, onu Hristiyanlık’la özdeşleştiren benzetmeler yapar: “Miriam, Hz İsa öldüğünde Meryem Ana’ya yoldaşlık eden kadınlardan biri olabilirdi.” (*Sons and Lovers*, 153) Paul’ün Miriam’ın gözleri için “kilise kadar koyu renkli” (*Sons and Lovers*, 153) demesi ve Miriam’a “rahibe” (*Sons and Lovers*, 251) diye hitap etmesi, Miriam’ın kişiliğini yansıtan örnekler olmasının yanında, Paul ve Miriam’ın ilişkilerinin yönünü belirleyen ipuçları olarak da değerlendirilebilir. Paul, “bizim ilişkimize vücut girmiyor; seninle duygularım değil, ruhum aracılığı ile konuşuyorum” derken, Miriam ile olan ilişkisinde ruhani bir tatmin elde ettiğini, fakat bedensel zevklere ulaşamadığını ifade eder. (*Sons and Lovers*, 251)

Paul ve Miriam’ın ruhani boyutta ilerleyen ilişkisinde doğanın önemi büyüktür. İlişkilerinin en başında, “Paul ile Miriam’ın aşkı, doğa ile ilgili hislerini paylaşırken başladı” diyerek anlatıcı, bu ilişkide doğa betimlemelerinin karakterlerle yakından ilgisi olacağını sinyallerini verir. (*Sons and Lovers*, 148) Özellikle de saflığın simgesi olan beyaz gül betimlemeleri, Paul’ün bu ilişkide bedensel zevkleri tatmadığının bir göstergesi olarak karşımıza çıkar:

Paul’ün bakışları sanki Miriam’ın içine işliyordu. Kızcağzın ruhu titremeye başlamıştı. Arzuladığı komünyonu ve paylaşmayı. Delikanlı acı çeker gibi başını yana çevirdi ve çalılıklara baktı...Beyaz güllerin kimi kutsal bir nesne gibi içe kapanıktı, kimi de kendinden geçmiş gibi açılmıştı...Etrafı güllerin serin kokusu sarmıştı, bembeyaz, bakire bir koku.” (*Sons and Lovers*, 160)

‘Acı çeker gibi’ benzetmesinden de anlaşıldığı üzere Paul zamanla Miriam ile ilişkisinden sıkılmaya başlar; çünkü Paul’ün asıl amacı, bedenini ve ruhunu aynı anda tatmin edecek bir sevgili bulmaktır. Bunun en büyük sebebi ise, Oidipal bir ilişkisi olan Paul’ün ‘sevgili’ olarak gördüğü ve ruhuna hitap eden bir bayanın halehazırda hayatında olmasıdır. Gertrude, oğlunun hem sevgilisi hem onun

ruhunu okşayan bir anne olarak ortaya çıkar; ancak bu Paul'ün bu ilişkide bulamadığı, bedensel zevklerdir. Anlatıcı, Paul'ün bu konudaki duygularını; “Annesinden ayrı bir hayatı vardı; örneğin cinsel yaşamı. Geriye kalan her şey ise annesine aitti.” diyerek betimler. (*Sons and Lovers*, 345) Bu sebeple başladığı arayış içinde Paul, Miriam ile cinsel ilişkiye girer; ancak Miriam'da tam anlamıyla bedensel tatmin bulamayan Paul, hayal kırıklığına uğrar.

Miriam, sadece Paul'ün artık kendisine sahip olması gerektiği düşüncesiyle, kendi isteklerini işe karıştırmadan Paul ile cinsel bir birliktelik yaşamaya razı olur. Anlatıcı, bu ilişkide önemli olacağına işaret ettiği doğa betimlemelerine sıkça yer verdiği bu sahneyi; kırmızı rengin hakim olduğu ve cinsel çağrışımlara sıkça rastlanan bir sahne olarak sunar: “İri, al boncuk gibi kirazların bolca bulunduğu aşağıdaki dallara uzanıp parlak, etli, canlı meyvelerden avuç avuç kopardı.” (*Sons and Lovers*, 285) Doğadaki yaşam enerjisinin rahatlıkla hissedildiği bu sahnede yer alan “dört ölü kuş”, Paul ve Miriam'ın ilişkilerinin bitmeye mahkum olduğuna, ayrıca ilişkilerinin uyum içinde olmayacağına işaret eden önemli bir semboldür. (*Sons and Lovers*, 285) Paul ve Miriam'ın paylaştığı cinsel deneyim, Miriam için bir nevi “kendini feda edişten” başka bir şey değildir. (*Sons and Lovers*, 286) Paul ise, “bedenen rahattır, ama hepsi o kadar.” (*Sons and Lovers*, 286) Paul, Miriam ile yattıktan sonra, Miriam'ı ne kadar çok sevdiğini anlatır: “Daha sonra sevgiyle dolup taşıdığını, Miriam'ı varlığının son zerresine kadar sevdiğini hissetti.” (*Sons and Lovers*, 290) Paul, Miriam'ı bir yandan sevdiğini iddia ederken, diğer yandan “çoğu zaman ondan nefret ettiğini” ifade eder. (*Sons and Lovers*, 293) Bu durum, Paul'ün yaşadığı iç çatışmanın boyutlarını gözler önüne serer. Paul'ün ruhundaki bu gel-gitler, aradığı ruh ve beden tatmini aynı anda bulamaması sebebiyle, Miriam'ı suçlamasından ileri gelir: “Miriam'la birlikteyken kızın kendisine hem sahip, hem de sahip olamayışından dolayı nefret ediyordu. Paul de, işkence ediyordu Miriam'a. Hep alıp karşılık vermediğini düşünüyordu. Sıcak bir yaşam enerjisi bile veremiyordu insana. Zaten hiçbir zaman yaşamıyordu ki canlılık saçabilsin.” (*Sons and Lovers*, 293) Paul'ün bu düşüncelerine, dünyadaki en değerli varlığı annesinin de Miriam ile ilgili düşünceleri eklenince, ilişkileri kopma noktasına yaklaşır. Gertrude, oğluna olan aşkından dolayı Miriam'ı bir

rakip olarak görür ve Paul'ün onunla geçirdiği zamanın kendisinden çalınmış olduğu hissine kapılır; bu duygularını da oğluna yansıtmaktan asla çekinmez:

'Bu kız çok çekici olmalı ki, bir türlü ondan ayrılamıyorsun. Bu saatte sekiz mil yol gidiyorsun onun için.' Delikanlının biraz önce Miriam'la geçirdiği saatlerin büyüyle annesinin endişesi arasında ruhu parçalanıyordu...Sonra yatmaya gitti, Miriam'ı unutmuştu bile. Yalnızca annesinin sıcak, geniş alnını ve kalkık saçlarını görüyor, annesinin incindiğini hissediyordu." (*Sons and Lovers*, 161)

Gertrude'un en büyük endişesi, Miriam'ın Paul'ü annesinden uzaklaştıracak olmasıdır: "Paul'ün bu kıza kapılıp uzaklaştığını hissetti. Miriam'dan hiç hoşlanmamıştı zaten. İnsana yapışıp ruhunu eriten türden bir kız olduğunu düşünüyordu." (*Sons and Lovers*, 160) Gertrude, Miriam'ın Paul'den geriye hiçbir şey bırakmayacağını ve böylece oğlunu yitireceğini düşünür: "Başkaları gibi değil bu kız. Bana hiçbir pay bırakmaya niyetli değil. Oğlumu kendine çekip tüketecek, geriye hiçbir şey bırakmayacak." (*Sons and Lovers*, 193) Gertrude, Miriam ile Paul'ün ilişkisinin devam ettiği düşüncesiyle üzüntüden kıvrılırken, Paul de bunu fark eder ve bu durumdan oldukça rahatsız olur. Kendi ile iç hesaplaşmaya giren Paul, kendisini ilk aşkı olan annesine ihanet etmiş gibi hisseder. Ancak ne anne, ne de oğlu, içinde buldukları Oidipal durumun hala farkında değildir. Paul, annesinin Miriam'dan neden nefret ettiğini bir türlü anlayamaz; Gertrude ise, Paul'den farksızdır ve o da bu durumun sebeplerini tam olarak tanımlayamaz: "Niçin onu sevmiyorsun anne?" diye bağırdı Paul. Annesi, acınacak bir ifadeyle 'Bilmem ki oğlum, elimde değil, çok uğraştım, olmadı.' diye cevap verdi." (*Sons and Lovers*, 193) Ancak bir süre sonra, yaşanan Oidipal sürecin en önemli itiraflarından biri yapılır:

Paul, biliyorsun oldum olası, yani hiçbir zaman düzgün bir kocam olmadı. Paul, çenesi annesinin boynunda onun saçlarını okşuyordu. Gertrude, 'Seni benden aldığı için seviniyor Miriam, diğer kızlara hiç benzemiyor.' dedi. Paul başını eğmiş, üzgün gözlerini annesinin omzuna gömerek 'Ne çıkar bundan' diye mırıldandı. 'Ben onu sevmiyorum ki.' Annesi

delikanlıyı uzun uzun ateşle öptü. ‘Oğlum benim.’ dedi. Tutkulu bir sevgiyle titriyordu sesi. (*Sons and Lovers*, 213)

Paul her ne kadar dil bilincini kazanmış görünse de, Baba’nın Yasası’nı tanımadığı için, kültürel düzene geçememiş bağımlı bir bireydir. Annesinin yörüngesinden çıkıp kendisini toplum içinde Ben göstereni ile tanımlayamayan Paul, bağımsız bir birey olamadığı için, annesinin sözlerini sanki kendi düşünceleriymiş gibi Miriam’a aktarır: “‘Sen her şeyin ruhunu emmek istiyorsun Miriam’...Ne dediğinin kendisi de farkında değildi. Bu söyledikleri otomatik olarak çıkıyordu ağzından.” (*Sons and Lovers*, 218) Kısa bir zaman sonra da, Miriam ile Paul’ün ilişkisi sona erer ve Paul, yegane aşkı olan annesine geri döner: “Böylece Paul, annesine geri döndü. Hayatındaki en güçlü bağ, annesi ile arasındaki bağıdır. Bazı şeyleri etrafıca düşündüğünde, Miriam kaybolup gidiyordu...Dünyada Paul’ün kendisini ait hissettiği ve asla değişmeyecek olan bir yer varsa, o da annesinin yanındı. (*Sons and Lovers*, 222)

Paul genç bir erkek olması ve bedensel istekleri olması sebebiyle, annesini ne kadar severse sevsin, başka bir partner bulmak zorundadır:

Annesinin ilk aşkı Paul’dü ve Paul’ün aşkı da annesiydi. Ancak bu, yeterli değildi. Paul’ün içindeki ateşli ve kural tanımaz yaşam enerjisi, bambaşka şeylere yöneliyordu. Çılgınlar gibiydi, kabına sığmıyordu. Annesi de, bu durumun farkındaydı. Keşke Miriam, oğlunun bu yanını kaldırabilecek ve asıl kökleri kendisine bırakacak bir kız olsaydı. (*Sons and Lovers*, 222-223)

Paul’ün Miriam’dan sonraki partneri, Clara Dawes adlı bir bayandır. Clara, hem Paul’ün, hem de annesinin isteklerini karşılayabilecek bir kadındır; çünkü Clara, evli bir bayandır ve Paul’ü istese bile kendisine saklayamaz. Bunu bilen Gertrude da, Clara-Paul ilişkisini onaylar: “Clara düşüncesine karşı çıkmış sayılmazdı.” (*Sons and Lovers*, 243) Annesinin de onayını alan Paul, Clara ile flört etmeye başlar.

Clara, Miriam’ın tam zıttı bir görünüme ve kişiliğe sahiptir. Miriam ruhuyla ne kadar öne çıkarsa, Clara da bedensel özellikleriyle o kadar göze çarpar ve Paul, Clara’nın fiziksel özelliklerinden oldukça etkilenir: “Paul önce Clara’nın

beyaz ensesini ve yukarıya topladığı ince telli saçlarını gördü. Clara ayağa kalkmış, kayıtsız bir ifadeyle ona bakıyordu...Delikanlı, kadının bluzunun içinde göğüslerinin nasıl kabardığını ve incecik muslinin altında omuzlarının güzel kıvrımlarını seçti.” (*Sons and Lovers*, 229-230) Paul, Clara’ya her baktığında onun fiziksel özelliklerinden bir yenisini fark eder ve her özelliğinden ayrı ayrı büyülenir.

Paul ve Clara ilişkisinde dönüm noktası, Trent Irmağı kıyısında geçirdikleri gündür. Eser içinde *Şehvet* adlı bölümün içinde anlatılan bu sahne, adına uygun olarak kırmızı rengin hakim olduğu bir sahnedir. Paul’ün Clara’ya aldığı karanfiller, toprağın rengi ve geçtikleri patikalar, kırmızı renkte betimlenmiştir. Yeşil renkli tasvirler de, doğadaki yaşam belirtisini ifade eder. Irmağın yeşil kıyıları ve çayırların yeşili, Eros bağlamında yaşam enerjisini simgeler ve cinsel birleşmenin yaşam enerjisini hissetmedeki önemi vurgulanır. Sahnedeki doğa betimlemeleri, karakterlerin bilinçdışındaki duygularını açığa çıkarma amacına da hizmet eder: “Trent Irmağı kabarmıştı. Köprünün altından sinsi sinsi yumuşak bir şekilde akıyordu.” (*Sons and Lovers*, 306) Paul’ün Clara’ya yönelik cinsel istekleri de aklından ‘sinsice’ geçer. Çevrenin ıssız olduğunun anlatılması da, Paul’ün aklından geçenleri gerçekleştireceğinin bir işareti olarak görülebilir.

Paul ve Clara’nın cinsel birleşmesi tamamlandığında, Paul hiç kullanmadığı kaba Midlands aksanı ile konuşmaya başlar: “Neden durgunsun böyle?...Üzülüyosun biliyorum am’ üzülme.” (*Sons and Lovers*, 311) Paul, Clara ile flört ederken, arzunun dili olan Baba’nın dilini kullanır; ancak bu durum çok uzun sürmez; diğer bir deyişle, kısa süreli metaforik bir aksan geçişi olmaktan ileri gidemez. ‘Metafor’un, söylenmek istenen ile söylenen arasında bir nevi geçiş olduğu düşünüldüğünde Paul’ün yaptıkları anlamlandırılabilir: Paul, bilinçdışında gizlediği bedensel tatmin isteğini gerçekleştirdiği zaman, Baba’nın aksanına geçer; ancak diğer zamanlarda, dil bilincini kazanmasına vesile olan annenin dilini kullanır.

Her ne kadar Gertrude, Clara’ya Miriam kadar çok karşı çıkmıyorsa da, Clara’yı kendisine yeni bir rakip olarak görüp Paul’ü iğnelemekten kendini alamaz: “Paul, ‘Beğendin mi Clara’yı anne?’ diye sordu. ‘Evet, hoşuma gitti;

fakat emin ol oğlum ondan da bı kacaksın, bundan eminim.” (*Sons and Lovers*, 329) Bu sözlerin üzerine Paul, Miriam’a yaptığı gibi, “Clara’dan nefret ettiğini” söyler. (*Sons and Lovers*, 330) Ertesi gün Clara’ya “Seni seviyorum” demesi ise, annesinin sebep olduğu iç çatışmalarının yeniden başladığına işaret eder. (*Sons and Lovers*, 332) Paul, ikinci ilişkisinde de aynı ruh haline girdiğini fark ettiğinde, duygularını annesi ile paylaşır ve neden hiçbir kadına tüm benliğiyle ait olamadığını sorgular:

Paul’ün bu sorusu, sanki bir feryattı. Annesi, yüzünü öte yana çevirerek pek durgun, ciddi ve feragatle dolu bakışlarla odanın diğer duvarına doğru baktı... ‘Clara’yı da, Miriam’ı da sevmişim anne, ancak kendimi onlara veremiyorum’... ‘Kendine göre bir kıza henüz rastlamadın oğlum.’ ‘Sen hayattayken o kadına hiçbir zaman rastlayamayacağım.’ (*Sons and Lovers*, 350-351)

Bu konuşma, Paul’ün anne merkezli yaşantısının kendisi üzerindeki olumsuz etkilerini fark etmesi bakımından önemlidir. O günden sonra Paul, Clara ya da Miriam’a neden ait olamadığının cevabını bulma yolunda önemli bir mesafe kateder: “Delikanlı, başından geçenlerin ne Clara ile, ne de başka birisi ile ilgili olmadığını farkına varmaya başlamıştı.” (*Sons and Lovers*, 354) İlişkilerinin yolunda gitmemesinin suçunu kendisinde ve annesinde aramaya başlayan Paul, Clara’dan ayrılmasının en doğru seçim olduğuna karar verir ve Clara’yı eski eşi Baxter Dawes ile barıştırmak için aracı olur.

Paul çaresizce ilk aşkı olan annesine döndüğünde, Bayan Morel’in hastalandığını öğrenip bir kez daha yıkılır. Bayan Morel, kansere yakalanmıştır ve hastalık iyice ilerlemiştir. Paul bir gece eve döndüğünde annesinin, geç kaldığını söyleyerek sitem etmesi de, oldukça ironik bir ifade olarak değerlendirilebilir.

Gertrude, bir süre kızı Annie’nin yanında kalır ve Paul de annesini ziyaret etmek için sık sık Annie’ye uğrar. Baba Walter Morel ise, eşinin hastalığı süresince yine çekinik bir figür olarak gösterilir. Paul annesinin tüm ihtiyaçları ile ilgilenirken, Walter’dan beklenen evinde kalıp kendini idare etmesidir. Baba’nın Yasası’nı tanımayan Paul, babasına sürekli direktifler vererek, kendisinden bekleneni yapmasını ister: “Paul, ‘Gelecek hafta gelip annemi görse iyi olur

baba.’ der. ‘O zamana kadar eve döner umarım.’ ‘Dönmezse gelip görürsün annemi.’” (*Sons and Lovers*, 375)

Paul, Baba’nın Yasası’nı tanımadığını göstermekle kalmaz, aynı zamanda kendisini, annesinin arzusunun nesnesi yerine koyar ve bir baba figürü gibi davranır: “Delikanlı annesini öptü ve kadıncağızın alnındaki saçları sanki sevgilisiymiş gibi yavaşça şefkatle okşadı.” (*Sons and Lovers*, 376) Gertrude da, öleceği için değil, sadece Paul’dan ayrılacağı için üzülür: “Papaz Bay Renshaw geldi geçen gün ve anneme; öldüğünde annesine, babasına kardeşlerine ve oğluna kavuşacağını söyledi. Annem de, ‘Onlar olmadan da idare ediyorum, yine de edebilirim. Ben bu dünyadakileri istiyorum, ölüleri değil.’ dedi.” (*Sons and Lovers*, 388) Ancak annesinin ölmekle konusundaki ısrarı Paul’ü daha çok üzer, çünkü Paul’ün, sevgilisinin acı çektiğini görmeye tahammülü yoktur. Bu sebeple, annesine aşırı dozda morfin yükleyerek onun ölümünü hızlandırır. “Annie, ‘Annem Noel’i de geçirecek.’ dedi. İki kardeş de dehşet içindeydi. Paul ise, gayet ciddi bir şekilde ‘Morfin vereceğim ona.’ diye cevap verdi.” (*Sons and Lovers*, 393) Morfinin etkisiyle Gertrude öldüğünde ise Paul, annesine sarılıp “canım sevgilim” (*Sons and Lovers*, 398) diye fısıldar ve annesine “ihtiraslı bir öpücük” verir. (*Sons and Lovers*, 399) Annesi ölse bile Paul, “ondan asla ayrılamayacağını” hisseder. (*Sons and Lovers*, 399) Bu noktada Paul, Oidipal nefretini tersine çevirir; çünkü Oidipal bir aşk yaşayan Paul’ün babasından nefret edip ona zarar vermesi beklenirken, annesine zarar verir.

Gertrude’un öldüğü bölümün *Kurtuluş* olarak isimlendirilmesi, Paul açısından değerlendirildiğinde önem arz eder. Paul, annesine karşı hissettiklerini uçlarda yaşar. Annesine ya tutkuyla bağlıdır, ya da onun ölmesini istemektedir. İçinde bulunduğu Oidipal çıkmazın etkisiyle kişilik bozukluğu belirtileri gösteren Paul, annesini öldürür. Bunun önemli bir sebebi de, annesi hayatta iken karşı cinsle sağlıklı ilişkiler kuramayacağını bilincinde olmasıdır. Paul annesinden bir anlamda ‘kurtulmak’ istemiştir. Annesinin ölümünden sonra hissettiği “acı zevk”, bu isteğin bir kanıtı olarak değerlendirilebilir. (*Sons and Lovers*, 405),

Lacan’ın kuramları çerçevesinde değerlendirildiğinde Paul ve annesinin ilişkisi, klasik bir Oidipal vaka olarak değerlendirilebilir. Paul, annesinin bilinçsiz olarak gösterdiği aşırı bağılıktan nasibini alarak, bağımlı bir kişilik geliştirir.

Annesinin sadece oğlu değil, aynı zamanda sevgilisi olma yükünü omuzlayan Paul, nereye kaçmak isterse istesin, kader arkadaşı Yunan Oidipus gibi, son durağı annesinin yörüngesi olur. Eserde aktarılmak istenen temel olaylardan biri de, Paul'ün annesinden kurtulmak için verdiği mücadeledir. Bu amaçla birlikte olduğu ilk kız Miriam, Paul'ün ruhsal gelişimine katkıda bulunur. Miriam duygusal, dinine bağlı, sanata karşı ilgisi olan bir kızdır. Ancak Miriam, Paul'ün bedensel isteklerine cevap veremediği için, ilişkileri yıpranır ve ayrılırlar. Paul'ün ikinci deneyimi ise, Clara ile yaşadığı ilişkidir. Clara, Miriam'dan oldukça farklı olarak fiziksel özellikleriyle dikkat çeker ve Paul'ün bedensel isteklerine cevap verir. İki ilişki de sonlanmasına rağmen, Paul'ün kişisel gelişimine önemli katkılar sağlar; Ancak Paul'ün annesinden kurtulması karmaşık bir süreçtir. Paul, ileride cinsel kimliğini kazanabilmek için çocukluğunda Ayna Evresi sürecinde Baba'nın Yasası'nı tanıyıp Baba ile özdeşleşmelidir; ancak Paul'ü Baba'nın Yasası'na gönderecek annenin söylemi eksik olduğundan, Paul annesi ile özdeşleşir. Özdeşleştiği nesneyi sonsuza dek korumak amacıyla da anneyi öldürür. Bu sayede 'kurtuluşa' erdiğini sanan Paul, annesinin ölümünden sonra 'sahipsiz'dir. Artık hiçbir kadının esareti altında olmayan Paul, “zaman kavramından bağımsız bir boşlukta” gibi hissetmeye başlar. (*Sons and Lovers*, 420) Paul, artık bir karar vermek zorundadır ve karanlığa doğru giderken birden kararlılığını ifade eden “sert bir dönüş” (*Sons and Lovers*, 420) yapar ve “acele adımlarla” şehrin ışıklarına doğru ilerler. (*Sons and Lovers*, 420) Bu aşamada Paul, Miriam ve Clara'dan kurtulmayı başardığı gibi, annesinden de kurtulmayı başaracağını sinyallerini verir. Annesinin üzerindeki etkisinden kurtulup yeni bir yaşama yalnız devam etme kararlılığını gösteren Paul, ölümü değil yaşamı seçer. Bu noktada Paul'ün, olgun bir yetişkin olma kararlılığını da gösterdiği açıktır: “Ama hayır, pes etmeyecekti, sert bir dönüş yaparak fosfor gibi ışıldayan kentin altın aydınlığına doğru ilerledi. Yumruklarını sıkılmış, dudaklarını kısmıştı. Hayır, annesinin ardından karanlığa dalmayacaktı; o yöne gitmeyecekti. Acele adımlarla belli belirsiz uğuldayan pırıl pırıl kentin yolunu tuttu.” (*Sons and Lovers*, 420)

II. GÖKKUŞAĞI (THE RAINBOW)

D.H. Lawrence, hayatı ile ilgili pek çok ipucu taşıyan romanı *Oğullar ve Sevgililer*'den (*Sons and Lovers*) sonra oldukça uzun bir roman daha kaleme alır. Önceleri adını *Kızkardeşler* (*The Sisters*) koymayı planladığı romanını, yazım aşamasında ikiye ayırmaya karar verir ve ilk bölümü *Gökkuşağı* (*The Rainbow*), ikinci bölümü ise *Aşık Kadınlar* (*Women in Love*) olarak adlandırır. “ *Gökkuşağı* (*The Rainbow*) 30 Eylül 1915 yılında basılır”; fakat içerdiği cinsel öğelerin toplumun ahlaki yapısına aykırı olduğu gerekçesiyle toplatılır. (Worthen, 1989:42) Ancak 1. Dünya Savaşı bitiminde eser, tekrar basılarak piyasaya sürülür.

Lawrence, 1914 yılında arkadaşı Edward Garnett'e yazdığı bir mektubunda, eserin ana konusunu; “kendisinden sorumlu, kararlarını kendisi alabilen özgür kadınların oluşturduğunu” söyler. (Trilling, 1958:71) İnsan ilişkilerine önem veren ve insanı toplum içindeki duruşuyla birlikte yansıtan Lawrence, eserlerinde kadını incelerken, erkeklere de önemli roller yüklemiştir. *Gökkuşağı* 'nda (*The Rainbow*) da bu geleneğin devam ettiği görülür. Lawrence, sadece kadın-erkek ilişkisini incelemekle kalmaz, kadınların kadınlarla ve erkeklerin erkeklerle olan ilişkilerini de gözler önüne serer. Bunu yaparken Lawrence, insan ilişkilerini oluşturan dürtüleri belirlemeye ve okuyucusuyla paylaşmaya özen gösterir.

Modernist akımın bir temsilcisi olan Lawrence, diğer modernistlerden farklı olarak, cinselliği insan ilişkilerinin merkezine koymuş ve yıllardır süregelen bir tabuyu yıkarak bir ilke imza atmıştır. Lawrence, cinselliğin erkeklerin tekeline olmasından rahatsızlık duyduğu için, eserlerinde kadınların yaşadığı cinsel deneyimleri de gözler önüne serer. Lawrence, cinselliği insanların evrenle ve doğayla uyum içinde yaşayabilmesinin, böylece sağlıklı, uyumlu bireyler haline gelebilmesinin bir yolu olarak görür. *Aşk* (*Love*) adlı eserinde, “Ancak iki kişinin tek bir vücut haline gelebilmesiyle komünyonun tadı çıkar ve ancak o zaman fiziksel anlamda kendimizi gerçekleştirmemizi sağlayan güçlü ve mağrur bir aşkı tadarız.” diyerek bu görüşlerini ifade eder. (Lawrence, 1950:28)

Lawrence, yaşadığı yüzyılın özellikle kadınlar açısından önemli değişimlere sahne olduğunun farkındadır. Kadınların oy kullanabilme, üniversite

eğitimi alabilme gibi birçok sosyal hakkı elde ettiklerine tanık olur. Bu olayları eserlerinde yansıtan Lawrence, temelde kadının bağımsız bir bireye dönüşme süreci üzerinde durur. Lawrence; bu sürecin ne kadar sancılı olacağıının bilincindedir; bu sebeple de, *Gökkuşaağı (The Rainbow)* adlı eserinde, erkek egemen bir dünyada yaşayan kadınların özgürleşme çabalarına yer verir. Eserdeki erkek karakterler ben-merkezci kişilikleriyle kadınlar üzerinde hakimiyet kurmaya çalışırken; kadınlar kendilerini geliştirip erkeklerin baskısından kurtulmaya çabalarlar. Eserdeki karakterleri kaleme alırken, Lawrence'ın temel amacı karakterlerin görünen yaşantısını anlatmak değil, görünenin altında yatan gizli dürtüleri açığa çıkarmaktır. Bu noktada Lawrence'ın, gerçeklik ilkesini temel alan Ben'in incelenmesinin yalnız başına bir karakteri irdelemede yetersiz kalacağını düşündüğü iddia edilebilir. Bu sebeple Lawrence, bireylerin bilinçdışında yer alan olguları da Ben ile sentezleyip, okuyucuya her iki öğenin bir birleşimini sunar.

Lawrence'ın psikoloji ve edebiyatı böylesine iç içe sunmasının temel sebebi, yazarın kendi hayatında yaşamış olduğu çelişkiler, sürüklendiği çıkmazlar ve kısmen başarısız insan ilişkileridir. Lawrence'ın annesi ile arasında gelişen Oidipal aşk, yazarın cinsel kimliğini kazanma sürecinde aksaklıklara neden olur; bu sebeple, Lawrence'ın ilk başta kendi problemini anlamaya çalışması ile başlayan psikoloji serüveni, sonradan yazarlık yeteneği ile birleşip, eserlerine yansır.

Gökkuşaağı (The Rainbow) adlı romanında Lawrence, Marsh Çiftliği'nde yaşayan Brangwen ailesinin üç kuşak üyelerini inceleyerek, ailenin kadın ve erkek üyeleri arasındaki farka dikkat çeker. Brangwen erkekleri, gün boyunca toprağı işleyip çiftlik işleriyle ilgilenirler:

Baharda ağaçların dallarına su yürüdüğünü hissediyor, her yıl gelip tohumunu savuran ve geri çekilen, yeni doğanları geride bırakan, asla bitmeyen dalgayı tanıyorlardı. Gökyüzüyle toprak arasında nasıl bir birleşme olduğunu biliyorlardı... Tüm bunlar, hayatla ve çevreleriyle olan ilişkilerini gözler önüne seriyordu: toprağın nabzını ve vücudunu hissetmek. Toprak, tohumu içine almak için sabanların altında açılıyor; ekildikten sonra yumuşak ve uysal oluyordu... Taze mısır başakları ipek gibi bir yumuşaklıkla rüzgarda

sallanıyor ve bunu gören erkeklerin vücutları
arzuyla doluyordu. (*The Rainbow*, 2)

Görüldüğü üzere Lawrence, erkeklerin doğa ile olan uyumunu, cinselliği çağrıştıran ifadelerle tanımlamıştır. Psikanalizde Eros'u tanımlayan yaşam enerjisinin en çok cinsel birleşme ile ilişkilendirildiği düşünüldüğünde, Lawrence'ın kullandığı betimlemeler anlam kazanır. Lawrence, Brangwen erkeklerinin, doğadaki yaşam enerjisine ilk elden tanıklık ettiklerini ve bu sebeple de sürdürdükleri geleneksel yaşam biçiminden hoşnut olduklarını ifade eder.

Brangwen kadınlarına gelince, erkeklerden farklı olarak, Marsh Çiftliği'ndeki hayatlarından hoşnut olmadıkları göze çarpar. "Kadınlar, çiftlik hayatının kör ilişkisinden uzakta, konuşan dünyaya bakıyorlardı. Dünyanın konuşan ve anlam veren dudaklarının, zihninin farkındalardı, uzaktan duydukları bu sesi dinlemek için kulak kesilmişlerdi." (*The Rainbow*, 2) 'Konuşan dünya' ve 'ses' gibi ifadeler, Lacan'ın tanımladığı sembolik düzeni çağrıştırmaktadır. Brangwen kadınları, kendileri ve ailelerinden farklı olarak bir üçüncünün, varlığının farkındadırlar. Bu üçüncü, kendilerini kapsamayan dış dünyadır; içinde dil düzenini barındıran sembolik düzendir ve Brangwen kadınları, her ne kadar çiftlik içinde sınırlandırılmış bir yaşam sürüyorlarsa da, kendilerinin uzağında başka ufukların var olduğunun ayırındadırlar. Bu sebeple, çiftlik hayatının dışında, kendilerini özgür kılacak başka bir yaşam düşlerler:

Kadınlar başka bir yaşam biçimi, kan bağının dışında bir şey istiyorlardı. Kadınlar çiftliklere, tarlalara değil; yola, kilisesi ve belediye binasına sahip olan köye ve buraların ötesindeki dünyaya bakıyordu. Uzaktaki şehirler, hükümetler dünyalarını, insanların aktif olduğu, arzuların doyurulduğu sihirli yerleri görmek istiyordu. (*The Rainbow*, 3)

Ancak kadınların 'arzularının doyuma ulaşmasının' erkek egemenliğinden kurtulmalarına bağlı olduğu açıkça görülür. Bu noktada kadınlar, sınırları aşip yaşadıkları sığ hayattan kurtulabilmek için, eğitimi bir çıkış yolu olarak görmeye başlarlar. Ancak eğitimin kadını özgürleştirici rolü, ailenin üçüncü kuşak üyesi Ursula'ya kadar ortaya çıkamaz. Eğitimin öneminin anlaşılmasında,

sanayileşmenin de büyük katkısı vardır. Sanayileşmenin başlaması ile birlikte Brangwen ailesi, toplumdaki hızlı değişime adapte olabilmek için çaba sarfeder: “Önceleri Brangwen ailesi, etraftaki bu karmaşaya bakakalmıştı. Topraklarının içinden bir kanal geçmesi, kendi topraklarına yabancı kalmalarına sebep olmuştu.” (*The Rainbow*, 6) Tüm bu değişiklikler, değişime daha açık olmaları sebebiyle kadınlar tarafından ilgiyle izlenir; bunun sonucu olarak da, ailenin en küçük çocuğu olan Tom, annesinin ısrarıyla okula gönderilir.

Brangwen ailesinin üyeleri, toplum tarafından saygı gören ve cinselliği meşru hale getiren evlilik kurumu içinde tanıtılır. İlk olarak anlatılan evlilik, Alfred Brangwen’in evliliğidir. Eserde, erkek egemen bir toplum tanımlandığı için, Alfred’in eşinden sadece “Heanor’dan bir kadın” olarak bahsedilir. (*The Rainbow*, 7) Lawrence bu evliliği, “birbirini tanımadığı halde aynı kökten gelip farklı hayatlar yaşayan iki insanın evliliği” olarak betimler. (*The Rainbow*, 7) Alfred ve eşinin bu evlilikten dört oğlan iki kız olmak üzere altı çocuğu olur. En büyük oğulları, denizci olmak uğruna evden kaçar ve bir daha eve dönmez. İkinci oğulları olan Alfred, bir eczacının kızı ile evlenir ve eşinin parasıyla zengin olup, parasını başka kadınlar için harcar. Üçüncü oğulları, Frank fabrikada çalışan bir kızla evlenir. Kızlardan Alice, bir madenciyle evlenip evden ayrılır. En küçük kızları Effie ve en küçük oğulları Tom ise, henüz bekardır.

Tom, evin en küçük çocuğu olduğu için, babası ölüp ağabeyleri de evlenince, ablaları ve annesi ile yaşamak zorunda kalır. Tom on dokuz yaşına geldiğinde, “annesini ve ablasına kök salmış bir fidan” olarak betimlenir. (*The Rainbow*, 13) Lacan’ın psikanalitik kuramları dikkate alındığında, bu betimlemenin Oidipal bir aşka işaret ettiği iddia edilebilir. Lacan’a göre Oidipal Evre, Ayna Evresi kapsamında değerlendirilmesi gereken bir dönemdir. Oidipal Evre, çocuğun, annesi ve kendisi dışındaki bir üçüncü olan Baba’nın Adı’nı tanıdığı bir dönemdir. Anne-çocuk ilişkisine üçüncü bir varlığın katılması ile çocuk, kendisini kültürel aile ortamındaki simgesel düzen içinde bulur ve bu üçlü dolayimli ilişki sayesinde, toplumda kendine bir yer edinir. İlk başta annesinin arzusunun nesnesi olduğunu düşünen çocuk, Baba’nın Yasası’nın devreye girmesi ile, ikili dolayimsız ilişkisini kültürel bir düzlemde düşünür ve ensestinin kültürel bir yasak olduğunu fark eder. Ancak “annesinin gözdesi” olan Tom, Oidipal

Evre'yi sağlıklı bir şekilde anlatabilmiş bir birey değildir (*The Rainbow*, 9). Bilinçdışında babasını kendisine rakip olarak gören Tom, babası öldüğünde “onun yaptığı her şeyi yapacak yeteneğinin” olduğunu düşünür.(*The Rainbow*, 12) Baba'nın insanlaştırıcı kastrasyonundan geçemeyen Tom, hayatı boyunca kültür dışı kalmaya mahkumdur. Anne-baba-çocuk Oidipal üçgeninde yaşadıklarını bir türlü anlamlandıramayan Tom, annesi öldüğünde hissettiği garip duyguları da benzer biçimde tanımlayamamaktadır:

Annesinin ölümü bilinmeyen yeni bir darbesi olmuştu. Bunu anlayamıyordu, anlamaya çalışmanın yararsız olduğunu da biliyordu. İnsan, aniden beliren, dokununca acı veren ve tedavisi olmayan yaralar bırakan bu darbelere dayanmak zorundaydı. Bu yüzden, kendisine karşı olan şeylerden korkmaya başladı. Annesini çok seviyordu. (*The Rainbow*, 14)

Lacan'ın psikanalitik kuramları ışığında değerlendirildiğinde bu durum, Tom'un doğumu sırasında yaşadığı travmaya benzer bir duruma işaret eder. Tom, Ayna Evresi'nde sonlanması gereken annesi ile sürdürdüğü dolayumsuz ilişkisini, annesi öldüğü güne kadar devam ettirir. Bu sebeple Tom, annesi ölene kadar kendisini ana rahiminde gibi korunaklı bir ortamda olarak düşler. Ancak annesini kaybedince, gerçek dünyanın, o ana kadar düşlediğinden farklı olduğunun ayırıcına varır ve tüm dış etmenleri kendine yöneltilmiş birer tehlike olarak yaşantılamaya başlar. Böylece Tom, kendini içkiye verip hayatın asıl anlamını sorgulayan bir bireye dönüşür. Bir gece yıldızları seyrederken, kendisi dışında bir dünya olduğunu fark eden Tom, düşünür: “Her şeyin anlamı nedir ? Hayat onun kendi bildikleri miydi, yoksa bilmedikleri mi?” (*The Rainbow*, 18) Hayatını gözden geçirmeye başladığında ise, Tom kendisini daha farklı şekillerde tatmin edebilecek alanlar olduğunu fark ederek kendini gerçekleştirme güdüsüne tatmin aramaya başlar. Tom annesini kaybetmesiyle başlayan bu arayışında, evliliği bir çıkış yolu olarak görür. Bu noktada evlilik, bireylerin bastırılmış arzularını tatmin etmek amacıyla kullandıkları bir metafor olarak değerlendirilebilir.

Lacan'a göre dilbilimsel metafor, bünyesinde bastırma ve yüceltme edimlerini aynı anda barındıran bir sistemdir. İnsanlar, toplumun onayladığı

sistemleri metaforlarla yüceltirken, yine aynı metaforlarla onaylanmayan değerler de bilinçdışına itilerek bastırılır. Bu durumda Tom'un kendini gerçekleştirme arzusuna tatmin aramak amacıyla toplumun onay verdiği evlilik kurumuna girmesi, bu yapıya uyum sağlaması bakımından önem arz eder. Diğer bir deyişle Tom, temel dürtülerine toplumsallaşmış tatminler ararken, evlilik kurumunu bir araç olarak kullanır.

Polonyalı bir doktorun eski eşi olan Lydia, Polonyalı aristokrat bir aileye mensuptur. Polonya'da iç karışıklıkların başlaması ile birlikte İngiltere'ye sığınır ve eşi İngiltere'de ölür. Kendi vatanını terk edip başka bir ülkeye sığınabilecek kadar cesur olan Lydia, bu bağlamda Brangwen kadınlarından oldukça farklı bir portre çizer. Eşinin ölümünün ardından kızı ile yalnız başına kalan Lydia, günlük işleri yapması karşılığında bir kilisede yatacak yer bulur. Tom, Lydia'yı ilk gördüğünde, Lydia'nın tüm acılarının yüzüne yansıdığını anlatılır: "Siyahlar içindeydi kadın; uzun, siyah montunun içinde ince bir vücudu olduğu belliydi. Başında siyah bir şapka vardı. Gözleri hiçbir şey görmüyormuş gibi başını eğmiş, hızlı adımlarla yürüyordu. Yüzü solgundu." (*The Rainbow*, 22) Tom Lydia'ya evlenme teklif ettiğinde ise, bu teklif her iki karakter için yeni bir umudum kapılarını ararlar. "Tom yavaş yavaş ama gebelik sonrası, yeni bir doğum misali, karanlığın rahiminden geri döndü. Her şey sabah gibi taze ve yeni başlamıştı. Şafak gibi yenilik ve mutluluk doğuyordu. Kadın da aynı şeyleri hissediyormuş gibi , kımıldamadan oturuyordu." (*The Rainbow*, 38) Evlilik iki kişinin el ele verip sınırları zorlamasının, mutluluğa ulaşmasının ve tatmin olmasının bir yolu gibi gösterilse de; Tom da Lydia da evliliklerinde umdukları mutluluğu yakalayamazlar. Bu durumun temel sebebi ise iki karakterin hem sosyal statü, hem de kişilik bakımından farklı olmalarıdır. Lydia'yı eşi gibi değil, bir yabancı gibi gören Tom, ondan gittikçe uzaklaşır: "Birbirlerine öyle yabancıydılar ve öylesine yabancı kalacaklardı ki, Tom'un ihtirası, içinden koparılamayacak bir işkence gibi gelecekti kendisine. Böylesine kucaklaşmak ve böylesine yabancı olmak! Dayanılmaz bir şeydi bu." (*The Rainbow*, 41-42) Tom, yaşadığı hayattan gün geçtikçe daha az zevk almaya başlar. Bu gerçeği en çarpıcı biçimde gözler önüne seren sahne ise, Tom'un ağabeyi Alfred'i evinde ziyaret ettiği sahnedir: Tom, bir gün Wirksworth'e ağabeyini ve ağabeyinin sevgilisini

görmeye gider. Kendi bildiği ve tanıdığı dünyanın dışında bir yer keşfetmenin şaşkınlığıyla Tom, evi incelemeye başlar ve salondaki kitapları görüp şaşırır. Ağabeyi ve sevgilisinin birlikte kitap okuduklarını öğrenince ise, şaşkınlığı daha da artar: “Tom hayran kalmıştı. Kadın ‘okuruz’ dediği zaman kafasını kaldırıp ışıltılı parıldayan gözlerle baktı.” (*The Rainbow*, 82) Eserde anlatılan tüm seyahatler gibi bu seyahat de metaforik bir anlam ifade eder. Karakterler her ne kadar sıradan yolculuklar yapıp çiftlikten uzaklaşmış gibi görünseler de, aslında kendi iç dünyalarında bir seyahate çıkarlar. Bu seyahatten dönüşte Tom da, kendi ile ilgili bilinmeyen keşfetmiş olmanın burukluğunu yaşar: “Tom, kendi hayatına küfür ederek evine döndü. Kendisi kaba bir köylüden başka bir şey değildi. Şimdi kendi dışındaki bir dünyaya girmeyi her zamankinden çok istiyordu.” (*The Rainbow*, 82)

Lacan başta olmak üzere birçok psikanaliste göre, kendini gerçekleştirme, insan doğasında var olan bir istektir. Kişinin kendini gerçekleştirme duygusu ise, özellikle tüm dürtülerine doyum arayan İd tarafından tetiklenir. Tom, Alfred’i ziyaret edip, onun eşiyle paylaştıklarını görünce, kendi durumunun ayırdına varır. Tom, bilinmeyene doğru çıktığı yolculukta, sadece diğer insanların hayatını; keşfetmekle kalmaz, aynı zamanda kendi iç dünyasının karanlıklarını da aydınlatmış olur. Tom’un kendi bilinmeyenini görmesini sağlayan temel etmen ise, kendisi ve ailesi dışında üçüncü bir varlığı keşfedip, kendisini bu üçüncü karşısında konumlandırmasıdır. Bu noktada Tom, Lacan’ın tanımladığı Ayna Evresi’ni yaşayan bir bebeğe benzetilebilir. Ayna Evresi’ndeki bebek, annesi ile ikili dolayumsuz bir ilişki yaşıyorken nasıl narsistik bir omnipotens hissediyorsa, Tom da çiftlikte aynı narsistik duyguları hisseder. Baba’nın Adı’nın bir üçüncü olarak devreye girip, çocuğun kendini konumlandırmasına yardım ettiği gibi; Tom da ancak üçüncü bir düzen tanıdığı anda kendi konumunu idrak eder. Lacan’ın teorilerinde son derece önemli bir yer tutan Arzu, Tom’un hayatında, kendini gerçekleştirme amacına hizmet edecek şekilde gelişir. Eşinin arzusunun nesnesi olduğunu hissetme ve böylece kendini gerçekleştirme yolunda eşinin kendisine hiçbir katkı sağlamadığını gündün güne fark eden Tom, üvey kızı Anna’ya yönelir. Lydia’nın hamile kalıp hem kızını, hem de eşini bir kenara itmesi, Anna ve Tom arasındaki yakınlaşmayı kaçınılmaz kılar. Bu yakınlaşmayı çabuklaştıran

bir diğ er etmen ise, Lydia'nın ruhsal bunalımlarıdır. Lydia, ilk evliliğ i sırasında vatanını terk etmek zorunda kalışının ve İngiltere'de yaşadığı sıkıntıların etkisinden sıyrılabilmiş değildir. Bu sebeple kızının ruhsal gelişimiyle yakından ilgilenemez. Anna'nın babasız olması, gelişim evrelerini sağlıklı bir şekilde geçirmesinin önündeki en büyük engeldir. Sağlıklı bir anne-baba-çocuk üçgenini tanıma şansı olmayan Anna, sürekli olarak annesinden ilgi bekler; ancak Lydia, adeta gerçek dünyadan uzakta bir hayal dünyasında yaşamakta olduğundan, bu isteğ e cevap veremez: “Anna, çiftlikte oynar, sık sık annesinin yanına gelebilmek için bir bahane bulur, belki unutulmamak, belki de sevmek için gelip annesinin eteklerine sarılır ve sonra neden geldiğini unutup giderdi yine.” (*The Rainbow*, 52) Anna, özellikle de annesinin hamileliğ inden sonra, üvey babası Tom ile daha da yakınlaşmaya başlar. Anna ve Tom arasındaki bağ, her geçen gün kuvvetlenerek devam eder ve “kısa zamanda baba kız, aşıklar gibi olurlar.” (*The Rainbow*, 57) Bu durumun temelleri, Anna ve Tom'un çocuklukta edindiğ i benzer tecrübelerle dayanır. Tom ergenliğ e ulaşınca kadar babası hayatta olmasına rağmen, eser içinde babadan neredeyse hiç bahsedilmez ve anne, evdeki temel otorite olarak tanımlanır: “Annesi evde bir karar verdiği zaman, ailede kimse karşı koyamazdı.” (*The Rainbow*, 9) Anne ve ablasıyla dolu, dış dünyaya kapalı bir çocukluk geçiren Tom, Baba'nın Yasası'nı tanıyamaz. Bu noktada Baba'nın temel yasası olan ensest yaşağ ını da öğrenemeyen Tom'un Oidipal evre boyunca annesine karşı yaptığı nesne yatırımı, erişkin yaşamında yasaksevici eğ ilimlerle kendini gösterir. Toplumu oluşturan tüm bireylerin bilinç dışında var olan yasaksevi, ilk olarak Freud'un üzerinde çalıştığı bastırma mekanizmaları sayesinde bilinçten uzak tutulur; ancak Tom'un zihni, bu mekanizmaları devreye sokmaz. Yaş adığı dar çevrede kendisine bağ lanabilecek tek diğ i, kızı Anna olduğ u için, Tom nesne yatırımını Anna üzerine kurar. Anna ise çocukluğ unun önemli bir kısmında baba figürünün olmayışı sebebiyle, “her zaman otoriteye karşı çıkan” bir kişi olarak betimlenir (*The Rainbow*, 92). İki karakter de Ayna Evresi süresince anneleri tarafından Baba'nın Yasası'na yönlendirilip kültürleşme sürecinden geçemedikleri için, kültürel bir yasak olan ensest yaşağ ını tanıma fırsatı bulamazlar. Bu sebeple, Tom ve Anna'nın aralarındaki yakınlık baba-kız ilişkisinden çok, kadın-erkek ilişkisini çağ rıştıran sözcüklerle ifade edilir.

Eşi ile arasındaki sosyal farklardan ötürü hiçbir zaman onun arzusunun nesnesi olamayacağını fark eden Tom, nesne yatırımını Anna üzerine kurar. Anna ergenliğe adım atıp kuzeni Will'e aşık olduğu zaman ise, Tom kızını kıskanmaya başlar: “Kızını evlendirecek kadar yaşlanmış mıydı? Hiç de yaşlı değildi. Kızın kollarına atıldığı o akılsız gençten çok daha gençti. Kim tanıyordu Anna'yı? Kendisi mi, yoksa o beyinsiz oğlan mı? Ama kime aitti? Kendisine değil mi ?” (*The Rainbow*, 109) Anna da Will'i sevdiği halde, babası ile birlikteyken Will'i adeta unuttur: “Babası taptaze, hür ve baştan başa gün ışığı gibiydi. Will ise, bütün karanlığı ve ağırlığıyla siliniyordu. Anna, Will'i unutup babasını kabul etmişti.” (*The Rainbow*, 158)

Anna, babasına kopmaz bir bağ ile bağlıysa da, içindeki özgürleşme ve kendini gerçekleştirme isteğini tatmin etmek amacıyla, kuzeni Will Brangwen ile evlenir. Lawrence, evliliğin insanları yeni ufuklara taşıyan yüce bir kurum olduğu görüşünü Anna ve Will'in evliliği bağlamında bir kez daha yansıtır. Lawrence, evlilik kurumunda uyumlu bir cinsel birlikteliğin önemine de dikkat çeker. Bu doğrultuda betimlenen hasat sahnesi Lawrence ve Lacan'ın cinsellikle ilgili ortak bakış açılarını gözler önüne seren bir sahnedir. Hasat sahnesinde Anna ve Will, tarlaya mısır toplamaya giderler. Tarlada yaptıkları eğilmek, kalkmak, nefes almak gibi sıradan görünen tüm eylemler, karakterlerin cinsel isteklerinin her geçen saniye artan temposunu göstermek amacıyla özenle tasarlanmıştır:

Eğildiler, mısırları ıslak, yumuşak püsküllerinden tutup kaldırdılar...Anna'nın göğsü, ay ışığıyla inip kalkıyordu. Elinden düşürdüğü demetleri Will kaldırdı. Hiç konuşmadan çalışıyordu Will. Çalışmanın temposu, onu, Anna yaklaşırken yeniden uzaklaştırdı. Bu tempo içinde gidip geliyorlar, vücutları ve adımları bu tempoya ayak uyduruyordu. (*The Rainbow*, 112)

Bu noktada yaşam enerjisini simgeleyen Eros, Lacan kuramlarında geniş yer tutan görsel ve işitsel imgelerin zihinde cinsellikle ilgili kavramlara dönüşmesiyle ortaya çıkar. Karakterler, İd'lerinin etkisiyle hızla artan isteklerini tatmin etmek amacıyla artan tempoya ayak uydurur ve finali öpüşerek yaparlar: “İkisi de

kendilerinden geçmiş bir halde, şaşırarak uzun uzun öpüştüler. Öpüşleri ay ışığında uzuyordu. Will kızı bir daha öptü. Yine öpüştüler.” (*The Rainbow*, 114)

Anna ve Will, evlenmeden önce yaşadıkları mutluluğu ne yazık ki evlendiklerinde bulamazlar. İki karakterin arasındaki kişilik farkı , henüz balayındayken açığa çıkar. Will için Anna, “hayatın özü” olarak tanımlanırken, Anna için Will, yaşamın durağan yönünü simgelemek amacıyla “hayatın ruhu” olarak anlatılır. (*The Rainbow*, 119) Will, dış dünyadan kendini soyutlayan, içe kapanık bir kişidir. “Yeryüzünde bir Anna, bir de kendisi varmış gibi” (*The Rainbow*, 136) düşünmekten zevk alan Will, kendisi ve eşi dışında var olan sembolik düzende mutlu olamayacağını hisseder. Anna ise “dış dünyaya dönmeye hazır” (*The Rainbow*, 140) bir karakterdir ve bu sebeple bir çay toplantısı düzenlemek ister. Ancak bu toplantının düşüncesi bile Will’in ruhunda bunalımlara sebep olur:

Ruhu huzursuzluk ve korkuyla eziliyordu. Anna ise, ev işlerini yaparken elinde süpürge, mobilyaları bir oraya bir buraya çekerken Willi de itip duruyordu. Will bir köşede çaresizce duruyordu. Karısını geri istiyordu. Onun yanında olmasını istemesi, onun bu bağlılığı kendisini kızdıırıyordu. Kendini kaybetmeye başladı. Mucizenin bitmesine az kalmıştı. Bütün sevgiyi, bütün yeni düzeni kaybedeceklerdi; Anna bunları dış dünyaya ait nesnelere değiştirecekti. Dış dünyayı kabul edecek, canlı meyvelerin yerine suni olanları değiştirecekti. Karısının içindeki bu duygudan nefret etmeye başladı. Onun bu kaçışının korkusuyla çaresizlik, hatta ahmaklık içine düşerek evin içinde boş boş dolaşmaya başladı. (*The Rainbow*, 141)

Anna ve Will’in arasındaki farklar, benimsedikleri ideolojilerde de kendini gösterir. Will dine olan düşkünlüğü ve dini sembollere olan saygısıyla dikkat çeker. Anna ise, “kendi içinde hiçbir şeyi tatmin edemediği için kiliseden nefret eder.” (*The Rainbow*, 147) Birlikte dini sembollerin olduğu bir kitaba bakarken tartıştıkları sahne ise, aralarındaki görüş farkının kavgaya dönüştüğü bir an olarak anlatılır:

Çarmıha gerilmiş İsa resimlerini görünce Anna patladı: ‘İğrenç bunlar!’ Will hayretler içinde sordu: ‘Ne?’ ‘Vücutları yaralar içinde tapınılmayı bekleyen bu insan resimleri!’ ‘Ama dini resimler bunlar. Ekmek, Kutsal Ayin anlamlarına geliyorlar’ ‘Öyle mi? Daha kötü o zaman. Ben senin göğsünün parçalandığını görmek istemem mesela. Versen bile ölü bedenini yemek istemem. Bunların ürkütücü şeyler olduğunu görmüyor musun?’ ‘Ama bu ben değilim ki, İsa.’ ...Sustular. Will’in ruhu uzaklaşıyor ve bir öfke dalgasına kapılıyordu. (*The Rainbow*, 150)

Anna, kendisini gerçekleştirme ve böylece ruhunun çalkantılarını dindirebilme isteği ile öylesine doludur ki dinden pragmatist bir fayda görmemesi, Anna’nın dine karşı cephe almasına sebep olur: Bu yüzden tüm Brangwen kadınları gibi Anna da, dinden ziyade “insan zihninin üstünlüğüne inanır.” (*The Rainbow*, 162) Anna’ya göre din çerçevesinde “her şey yalnız bir sosyal görev konusu olarak görülüyordu; insanın kendisinden kimse söz etmiyordu. İnsan ruhundan söz eder görünüp, ruhu uyandırmak adına hiçbir şey yapılmıyordu. Yapılanların ruhla uzaktan yakından ilgisi yoktu.” (*The Rainbow*, 147)

Anna ve Will’in evliliğinde birçok karmaşanın yanı sıra özellikle cinsel bir birliktelik yaşadıklarında tattıkları mutlu anlar da vardı: “Anna yatakta kocasının kollarına bıraktı kendisini. Will, kızı sımsıkı kucaklayıp öptü. Dışarıda ilahi devam ediyordu... Daha da yaklaştılar birbirlerine, kalpleri tek bir kalp gibi çarpıncaya kadar. İlahiyi artık duymuyorlardı!” (*The Rainbow*, 132-133). Anna’nın Will ile evlenmeye karar verdiğinde, bu evliliğin ona yeni ufuklar açacağı umudu, evliliğinin ilerleyen dönemlerinde yok olur. Anna’nın tek tesellisi, cinsel birleşmelerinden hala zevk alıyor olmasıdır. H.M. Daleski, bu konuda şöyle der “Anna Will’i ‘ardındaki güneşin bambaşka bir dünyayı aydınlattığı bir delik’ olarak görür; ancak yıllar süren birlikteliğinin ardından, bu deliğin yalnızca yarım aralık olduğunu ve bu aralıktan da cinsel tatminden başka bir ışık girmeyeceğini kabul eder.” (Kinkead-Weeks, 1971:48)

Anna, kendini Will’den ayrı bir varlık olarak kabul etmesinin ardından, hamile kaldığını öğrenir. Anna için hamilelik, yaratıcı gücü tekelinde

bulundurmanın bir yolu olarak görülür. Bu sebeple, kendisini Will ile rekabet edebilecek, hatta ona üstün gelebilecek bir pozisyonda hisseder. Çünkü Anna, “kadının erkeğin vücudundan çıktığını söylemek kadar küstahça bir şey olamaz.” (*The Rainbow*, 163) diyerek, yaratıcı gücün erkeklerde olduğu inancını tüm benliğiyle reddeden bir karakterdir. Dolayısıyla Anna, hamile kaldığı için hayatının en mutlu günlerini yaşar; bu mutluluğu ise Tanrı’nın önünde çıplak bir şekilde dans ederek bir ritüele dönüştürür. Anna’nın asıl istediği; “görünmeyen yaratıcısının önünde dans ederek, kocasının hiçliğini ortaya koymaktır.” (*The Rainbow*, 172) Bu ritüele tesadüfen tanıklık eden Will ise, odadan kovularak Anna’nın ve bebeğinin tamamen dışında bir varlık olduğunu fark eder:

Anna onu itiyor, uzaklaştırmaya çalışıyordu. Tutunduğu bu yerden koparıldığı taktirde karanlık suların içinden nereye gidebilirdi? Anna’yı bırakmak, bırakabilmek istiyordu. Ruhunun ve erkekliğinin kurtuluşu buna bağlıydı. Neden, ama neden? O bir sığınak, dünya ise bir tufandı. Tek elle tutulur, güvenilir varlık kadındı. Onu ancak başka bir kadın uğruna bırakabilirdi. Ama neredeydi bu başka kadın?” (*The Rainbow*, 175)

Will’in aradığı ‘kadın’ ise, kendi doğmamış çocuğundan başkası değildir. Anna, muhtemel bir Oidipal aşkın sinyallerini vererek bir oğlan çocuğu istese de, bir kız çocuğu dünyaya getirir. Bebeğin kız olduğunu öğrenince, “Anna’nın yüzünde beliren bir anlık sessizlik, hayal kırıklığına uğradığının bir göstergesi” olsa bile, kendisini zaferin gerçek sahibi olarak ilan etmeyi ihmal etmez (*The Rainbow*, 180). Will ise, bebeğini görür görmez ona “sahip çıkar” (*The Rainbow*, 180). Bu çocuk, hem Anna, hem de Will için bir kurtuluş umudu olur. İki karakter de, birbirleri dışında tutunacak bir varlığa ihtiyaç duyarlar ve bebekleri Ursula, bu amaca hizmet etmek için biçilmiş kaftandır.

Anna, arzu ettiği gibi kendini gerçekleştirme şansını yakalayamadığı için, geleneksel kadın rolüne uygun davranış biçimleri benimser. Bu rolün en önemli gerekliliklerinden biri de, çocuk doğurmaktır. Anna, çocuk doğurarak hem geleneksel bir kadın rolünü oynar, hem de yaratıcı gücü içinde hissetmenin mutluluğunu yaşar. Bu sebeple hayatını çocuk doğurmaya adanmış Anna, Ursula’dan hemen sonra ikinci kez hamile kalır. Bu hamileliğinde ise, bir kenara

attığı tek kişi Will değildir; Anna, Ursula ile ilgilenmekten de kaçınır. Böylece Will ve Ursula arasında, Tom ve Anna'nın ilişkisine benzer bir yakınlık oluşur: “Will’in yüreğinde kor gibi yanan bir sevgi vardı kızına karşı. İkinci bebek doğduğu zaman, Ursula yaklaşık bir yaşındaydı. Will, Ursula’ya sahip çıktı. O, ilk çocuğuydu. Kalbini ona kaptırmıştı.” (*The Rainbow*, 199). Ursula da babasının sevgisine karşılık verir ve Will’i annesinden bile üstün tutar: “Bazen annesi kızı kiliseden almaya gelirdi. O zaman çok kızardı Ursula.” (*The Rainbow*, 204) Bu noktada, babası ile yasaksevi temelli bir ilişki geliştiren Ursula’nın Oidipal düzenin karmaşasından çıkış yolu bulamadığı iddia edilebilir. Tüm insanların Oidipal süreç içinde Baba’yı bir otorite, bir yasa olarak tanıması beklenir. Ancak; kız çocukları, bilinçdışında geliştirdikleri penis kıskançlığı sebebiyle Baba’nın sahip olduğu fallik nesneye imrenme eğiliminde olurlar. Normal bir Oidipus sürecinde kız çocuğun, bir süre sonra kendisi gibi penisten yoksun olan anne ile özdeşleşip, Baba’yı da kendi üstünde bir otorite olarak tanıması beklenir. Ancak Ursula’nın hayatında, kendisini Baba’nın Yasası’na yönlendirmesi gereken annenin söylemi eksik olduğundan, Ursula bu yasayı tanıma fırsatından mahrum bırakılır. Bunun sonucu olarak Ursula, Baba ile olan ilişkilerini düzenleyemez.

Ursula’nın yanında Will’in de sağlıklı bir Oidipal süreç geçirmediği açıktır. Psikanalitik kuramlar dikkate alındığında “Ursula’nın çıplak olarak omuzlarına oturmasından zevk duyan” Will’in, tıpkı Tom gibi Oidipal süreçte yapılan nesne yatırımlarını yanlış yönde geliştirdiği iddia edilebilir. (*The Rainbow*, 211) Will’in de tıpkı Tom gibi, Oidipal Evre sonunda babası ile özdeşleşip eril niteliklerini pekiştirmek yerine, nesne yatırımını anneye yönelik yaptığı açıktır. Bu noktada ne Tom, ne de Will, Baba’nın ensest yaşağını tanıyamaz ve kızlarıyla ensest ilişkiler kurma eğilimine girerler. Bu noktada iki karakter de kültürün en önemli yaşağını tanıma fırsatını kaçırmış ve hayatları boyunca kültür dışı kalmaya mahkum olmuşlardır.

Lawrance, iç dünyasını tahlil etme çabasında olan ve kendisini kadın kimliği ile sosyal bir varlık olarak kanıtlamaya uğraşan Ursula karakterine özel bir önem atfeder. Okuyucu Ursula’nın doğduğu andan itibaren yaşa bağlı gelişimini takip edebilmenin yanında, Ursula’nın iç dünyasını, fikirlerini ve ruhsal gelişimini de gözlemleyebilir. Tıpkı diğer Brangwen kadınları gibi, Ursula da kendini

gerçekleştirme yolunda dış dünyayı tanımının önemli bir adım olacağını düşünür ve evlerine uzak olan Nottingham’da bir okula kaydedildiği için sevinir: “Böylece daha on iki yaşında küçük bir kızken bile, çok az insanın yaşadığı Cossethay’ın dar çevresinden kurtulduğu için sevinmişti.” (*The Rainbow*, 248)

Evinden uzakta okuyor olmak, Ursula’ya özgürlük duygusu verir; fakat Ursula, özgürleşmek ve kendini gerçekleştirmek için daha büyük adımlar atma gereği duyar. Bu doğrultuda, çok sevdiği babasının otoritesinden kurtulmak için çabalar. Will, Ursula üzerinde öyle bir hakimiyet kurmuştur ki, Ursula artık babasını sevmekten ziyade ondan korkmaya ve uzaklaşmaya başlar. Bir gün Ursula babasının çalışma odasını açık bıraktığı için Will, kızının yüzüne bir bez fırlatır; bu olay baba-kız ilişkisinde bir dönüm noktası niteliği taşır:

Ursula, bu hareketin etkisinden günlerce kurtulamadı. Kendisinin ne kadar kolay incinebildiğini bilmiyor muydu? Elbette biliyordu. Yine de böyle davranmıştı. Onu en duygulu olduğu anda incitmek, utandırmak ve hakaret ederek yaralamak istemişti. Kalbi yanıyor. Unutamıyor, unutmuyordu, unutmuyacaktı da. Babasına olan sevgisini düşündükçe, güvensizlik ve meydan okuma tohumu içinde yanıyor. Artık kesinlikle babasına ait değildi. Güvensizlik ve meydan okuma ateşi içten içe yanıyor babası ile olan ilişkisini kemiriyordu. (*The Rainbow*, 251)

Bu noktada Ursula’nın yaşadıkları, Ayna Evresi’nde deneyimlediği penis kıskançlığının etkilerini ergen yaşamında görmesinden kaynaklanır. Ursula, sağlıklı bir Oidipal süreç geçiremediği için, doğal yollardan deneyimlediği penis kıskançlığını gerektiği gibi baskılayamaz. Böylece penis kıskançlığının etkisi, bir erkeğin salt erkek olması sebebiyle egemenliği altına girilmemesi gereken bir varlık olarak görülmesine yol açar. Ursula da bu durumun etkisiyle, küçükken düşkün olduğu babasını, artık bir otorite olarak görmekte ve ondan kurtulmaya çalışmaktadır.

Yaşadığı olumsuz deneyimin ardından Ursula, kişisel bir tatmin hissetmek ve sembolik düzen içinde kendine bir yer edinmek amacıyla işe girmeye karar verir. Ancak Ursula’nın bu isteği, özellikle de babası tarafından reddedilir; çünkü Will, ekonomik özgürlüğünü elde etmesi halinde Ursula üzerinde hiçbir baskı

kuramayacağıının bilincindedir. Anna da tıpkı Will gibi Ursula'nın çalışmasına karşı çıkar. Bunun başlıca sebebi, Ursula'nın bir kadın olarak kendi ayakları üzerinde duramayacağına olan inancıdır.

Ursula, özgürlüğünü elde etmek için girdiği arayışlarda, annesinden farklı olarak dine de yönelir. Ursula, dini törenlerde “ruhunun özgürce rüyalarda yüzdüğünü” hissetmesidir. (*The Rainbow*, 257) Ancak Ursula, dini duyguları ve mantığı arasında çıkan çatışmalara engel olamadığını hisseder:

Kimdir bu Tanrı'nın çocukları? İsa onun tek çocuğu değil miydi? Adem Tanrı'dan yaratılmış tek insan değil miydi? Adem'den oluşmamış insanlar da mı vardı? Onlar da Tanrı'dan doğmuş olmalıydı. Tanrı'nın İsa ve Adem'den başka Adem'in bilemeyeceği çocukları var mıydı? Belki de bu çocuklar ne cennetten kovulmayı, ne dünyaya atılmayı, ne de bunun getirdiği alçalmayı biliyorlardı. (*The Rainbow*, 259)

Ursula'nın ruhu ve mantığı arasında yaşanan bu çatışmadan galip çıkan, mantık olur: “Bu bildiğimiz hayatın içinde beş bin kişinin doyurulması mümkün değildir. Bir dilim ekmekle hiç kimse beş bin kişiyi doyuramaz. Ursula, gerçek hayatta yaşanmayan şeylerin kendisi için gerçek olmadığı döneme gelmişti artık.” (*The Rainbow*, 266)

Ergenliğe girdiği dönemde Ursula'nın Polonyalı bir genç olan Anton Skrebensky ile tanışması, önünde yeni ufuklar açılması bakımından önem arz eder. Ruhunu tatmin etmek için iç dünyası ile sembolik düzenin kuralları arasında sürekli bir çatışma yaşayan Ursula, genç adamın sakin ve olayları olduğu gibi kabul eden tavrından etkilenir: “Gençte kızı çeken bir kadercilik duygusu vardı.” (*The Rainbow*, 274) “Büyükbabasının elinde çiçeklerle evlenme teklif etmeye gittiği, annesinin de kocası ile dolaştığı ağaçlı yolda” Anton ile gezintiye çıkan Ursula, geçmişte ailesinin yaşadığı deneyimleri Anton ile yaşayacağıının sinyallerini verir (*The Rainbow*, 282). Nitekim Ursula, benliğinin ancak bu aşk sayesinde bütünlüğünü kazanacağına inanarak Anton'a gün geçtikçe daha fazla bağlanır. Ancak Ursula'nın hissettikleri, kendisini bir erkeğin kölesi haline getirecek duygular değildir. Aksine Ursula, Anton'u öptüğü zaman bile, “bütün dünyaya meydan okuduğunu, sadece kendisi istediği için onunla öpüştüğünü”

söyler (*The Rainbow*, 284). Bu noktada Ursula'nın, sembolik düzenin zorladığı geleneksel kadın rolünü üstlenmeye karşı olduğu iddia edilebilir.

Bireyselliğini her zaman savunan Ursula, ilişkisi süresince her konu ile ilgili fikrini beyan eder ve Anton'un da bu fikirleri benimsemesini isteyerek karakterinin baskın yönünü gözler önüne serer:

Ursula, 'Sen gerçekten ne için savaşırsın?' diye sordu. 'Ulus için.' 'Bırak şimdi bunu, kendin için ne yapardın?' 'Ben ulusun bir parçasıyım ve ona karşı görevimi yapmalıyım.'... 'Sanki bir hiçmişsin gibi geliyor bana. Sanki o yaşadığım yerde hiç kimse yokmuş gibi. Sen gerçekten bir birey misin? Bana bir hiçsin gibi geliyor da.'
(*The Rainbow*, 292-293)

Bu tartışma, Ursula ve Anton arasındaki kişilik farklarını göstermesi bakımından önem arz eder. Anton kendini ulus kavramından ayrı bir varlık olarak düşünemezken Ursula bireyselliğin önemine vurgu yapar ve ulusun bağımsız bireylerden oluştuğunu ve bu bireylerin kişisel arzuları olması gerektiğini ima eder. Bu sebeple Anton'un kendini gerçekleştirme bağlamındaki arzularını öğrenmek isteyen Ursula, amacına ulaşamaz ve hayal kırıklığına uğrar.

Anton ve Ursula, Fred Brangwen'in düğününde dans ederek, ilk fiziksel temaslarını yaşarlar. Lawrence bu sahnede, cinsel çağrışımları olan kelimeler kullanarak hem karakterlerin bilinçdışında hissettiklerini açığa çıkarır, hem de sahnenin devamında neler olacağıyla ilgili ipucu vermiş olur: "Kızın elinin koluna dokunmasıyla, erkeğin bütün bilinci bir çırpıda yok olmuştu. Kızı kollarına aldı ve otların üzerinde kayan tek bir hareket oldular. Bu hareket sonsuz olacak, sonsuza dek sürecekti." (*The Rainbow*, 299) Dans sırasında Ursula, ay ışığını fark eder ve bu ışığın kendisini izlediği hissine kapılır. Bu noktada ay ışığı, kadının baskın gücünü ve özgür iradesini simgeleyen bir unsur olması bakımından dikkat çeker. Ursula'nın "kendini sunduğu" dolunay, ona erkeğin karşısında aciz olmaması gerektiğini hatırlatır (*The Rainbow*, 300)

Acıyla iç çekti Ursula. Ayın ferahlığı, özgürlüğü ve parlaklığı için neler vermezdi. Kendi başına olmanın ferahlatıcı bağımsızlık duygusu, istediği her şeyi yapabilme özgürlüğü! Hemen kaçıp gitmek

istiyordu oradan. Kara bir mıknaşın bastırđı parlak bir maden parçası gibi hissediyordu kendini.(*The Rainbow*, 300)

Anton, Ursula'nın soğukluğunu hisseder ve ümitsizce sorar: “Bu akşam benden hoşlanmıyor musun? Ursula arkasına dönerse öleceğini biliyordu. Bir öfke doldurdu içini, önüne geleni parçalamak, yırtmak istiyordu. Öylesine bir öfkeydi bu. Elleri yıkıcıydı; yıkıcı, yırtıcı çelik bıçaklar gibiydi. ‘Bırak beni.’ dedi.” (*The Rainbow*, 301) Ursula, Anton'u reddederek, kendisine empoze edilmek istenen geleneksel rolleri reddetmenin yanında; erkek otoritesine boyun eğmeyeceğinin de sinyallerini verir. Bu doğrultuda Ursula, sevgilisini savaşa yollayarak kendisine özgürlüğün kapılarını aralayacağına inandığı ve “erkeklerin dünyası” olarak tanımladığı okul hayatına yeniden yoğunlaşır. (*The Rainbow*, 315)

Okulda geçirdiği dönem boyunca Ursula, öğretmeni Winifred Inger'e karşı eşcinsel duygular beslemeye başlar. Bu durumun temel sebebi, Winifred'in “bir kadın olarak zarif ama bir erkek kadar gururlu ve özgür” bir birey olarak, Ursula'nın olmak istediği kadın figürüne yakın oluşudur. (*The Rainbow*, 317) Ayrıca Ursula'nın çocukluk yaşamında kendisine yönelik yasaksevici yatırımlar geliştiren ve kendisini egemenliği altına almak isteyen bir babaya sahip olması da, Ursula'nın eşcinsel eğilimlerinin açıklanması bakımından önem arz eder; çünkü Ursula, babası ile olan ilişkileri sonucunda erkeklere karşı öfke geliştirerek ergen yaşamında sevgi yatırımını kadınlara yönelik yapmıştır.

Eşcinsel ilişkiler sosyal düzende uygun görülmeyen bir ilişki türü olsa da, bu ilişkinin Ursula'nın düşüncelerini geliştirmek adına yaptığı katkıları da yadsımamak gerekir. Winifred ile Ursula bir araya geldiklerinde; aşk, din ve erkekler üzerine uzun sohbetler ederler. Kadın Hareketi ile ilgilenen Winifred, erkek egemenliğine karşı çıkması bakımından Ursula ile benzerlik gösterir:

Winifred, ‘Erkeklerin elinden artık hiçbir şey gelmez.’ diyordu. ‘İş yapabilme yeteneklerini artık kaybettiler. Yalnızca konuşuyorlar. Her şeyi eski, cansız bir düşünce kalıbına sokmaya çabılıyorlar. Onlara göre sevgi, ölmüş bir düşünce. Bir insanı anlayıp onu sevecekleri yerde, bir fikre varıp –sen benim fikrimsin- diyorlar ve böylece aslında kendi kendilerini seviyorlar. Sanki bir kadın bir erkeğin fikri

olabilirmiş gibi! Sanki bir kadın, bir erkek onu düşlüyor diye varmış gibi! Sanki kadın onun ihanetine hazır, vücudunu onun fikrine ait hisseden, onun cansız tasarılarına ait olmayı bekleyen bir varlıkmiş gibi!” (*The Rainbow*, 323)

Winifred’in, hem fikir, hem de duygu bağlamında Ursula’nın beklentilerine hitap eden bir partner olduğu açıktır; ancak Ursula, özgürlüğünün önüne set çeken her türlü dış etkene karşı olması sebebiyle, Winifred’in egemenliğine girdiğini fark eder etmez, ondan da uzaklaşmaya başlar.

Winifred’in tatil için Londra’ya gitmesinin ardından Ursula, Cossethay’e döner. Kendi yaşadığı evde bile kendini ‘ben’ göstereniyle tanımlayamadığını fark eden Ursula, annesi ile çatışmaya başlar:

Ursula, evinde kendisi için bir yer istiyordu. Fakat sürekli doğuran annesi, üreme içgüdüsü olan bir hayvanın kurnazca güdüsüyle Ursula’ya hep karşı çıkıyordu. Bayan Brangwen, Ursula’nın tutkularıyla alay ediyor, onun düşüncelerini alçaltıyordu. Ursula, kendi evinde kadın ve erkeklerin çalışma koşullarında eşitlik olması gerektiğini savunuyordu. Annesi ise, ‘Haklısın, bak şurada dikilmeyi bekleyen çoraplar var; bu alanda çalışabilirsin.’ diyordu. (*The Rainbow*, 334)

Lacan’a göre Ayna Evresi’nde fallik nesne ile ilgili olarak her iki cinsin de yaşadığı temel sorun, ‘Öteki’ olarak tanımlanan annenin arzusunun nesnesi olamamaktan kaynaklanır. Bu noktada hem kız, hem erkek çocuklar fallik nesneden yoksun olduklarından benzer sorunlar yaşarlar. Kız çocuklarda oluşan penis kıskançlığı, baskılanmadığı takdirde yetişkin yaşamda erkeklere karşı öfke duyma ve toplumun empoze ettiği geleneksel kadın rolünün küçümsenmesi şeklinde kendini gösterir. Bu duyguları hisseden kadınlar bir yandan hemcinslerini aşağılarken, diğer taraftan kendilerini diğerlerinden ayrıcalıklı hissederler ve erkeklerin bilgi ve beceri düzeyine ulaşabildiklerini düşünürler. Ancak ne yaparlarsa yapsın ‘kadın’ kimliğinden sıyrılamayacağını bilincinde olan kadınlar, bu duygularını bilinçdışına itebilmek için erkeklerle sürekli öfkeli bir rekabet içine girerler. Ursula bu durumun tipik bir örneğidir. Ursula, Oidipal süreçte

yaşadığı penis kıskançlığını yetişkin yaşamında dengede tutmakta zorlanmaktadır. Bu durumun sonucu olarak da bedeli ne olursa olsun erkek dünyasında kendine bir yer açma çabasındadır.

Sembolik düzende kadın kimliğiyle kendini kanıtlama çabasındaki Ursula, öğretmen olmaya karar verir. İş başvurularına olumlu yanıt aldığı anda ise, ilk tepki babasından gelir. Will, ekonomik özgürlüğünü elde etmesi halinde Ursula'nın üzerinde baskı kuramayacağını bilincindedir. Anna ise, hayatının hiçbir döneminde çalışmak zorunda olmayan ve çocuk doğurarak kendini gerçekleştirdiğine inanan bir kadın olarak, kızının neden çalışmak istediğine anlam veremez. Bu yüzden eşinin tarafını tutan Anna, “Başka insanların da sana uzun zaman katlanamayacağını öğreneceksin. Kendini fazla üstün görüyorsun sen.” diyerek Ursula'ya karşı çıkar (*The Rainbow*, 345). Ailesi ile olan tartışmasında galip gelen Ursula olur ve Ilkeston'da bir okulda çalışmaya başlar. Lacan'ın görüşlerine göre, Gerçek düzen, Hayali düzenden her zaman farklıdır. Bu okul da, hapisane gibi soğuk atmosferiyle, Ursula'nın beklentilerinden oldukça farklı bir yerdir: “Şaşırtıcı ve ürkütücü bir yerdi bu okul. Cansız ışık, o odanın karakterini değiştirmiş gibiydi. Bunun sebebinin, dışarıda yağın yağmur olduğunu sandı. Sonra kaskatı, sert bir hava içine hapsedildiğini hissederek başını kaldırdı ve camların beyaza boyalı olduğunu fark etti.” (*The Rainbow*, 352)

Ursula, işe girdiği ilk günden itibaren sınıfı idare etme konusunda güçlüklerle karşılaşır. Öğrencilerine karşı insancıl bir tutum geliştirdiği ve otoriter davrandığı için, sınıf içinde pek çok sorun yaşar. Ursula'nın bu zor zamanlarında iş arkadaşları içinde kendisine destek olan hiç kimse yoktur. Aksine, sınıf içindeki her sorunun ardından karşısında müdür Bay Harby'i bulur. Bay Harby, sosyal düzenin eril bir temsilcisidir ve tüm öğretmenler üzerinde otorite sahibidir. Özgürlüğünün hiçbir kuvvet tarafından kısıtlanmasını istemeyen Ursula, kısa zamanda Bay Harby'den de nefret etmeye başlar. Aslında Ursula, Bay Harby'nin şahsında, kendisinden sadece ‘öğretme’ görevi üstlenen mekanik bir varlık olmasını bekleyen eğitim sisteminden nefret etmektedir. “Ursula, Bay Harby'den nefret ediyor, ama yine de onu efendisi, üstü olarak görüyordu. Sonra diğer öğretmenlerle konuşmaya başladı. Hepsi Bay Harby'den nefret ediyordu. Hem

onların, hem de çocukların efendisiydi o. Hayattaki tek isteği, okul üzerinde bir otorite kurmaktı.” (*The Rainbow*, 356)

Ursula, her ne kadar kendi geçimini sağlayabildiğini görüp mutlu olsa da, okulda hissettiği kısıtlanmışlık duygusu sebebiyle işi bırakır ve ruhsal tatmini, ara verdiği eğitimine dönerek bulacağına inanır.

Kendi hayatını kazanmaya kalkışmakla özgürlüğe doğru güçlü ve acı bir adım atmıştı. Ama daha fazla özgürlük elde etmedikçe isteğinin ne kadar büyük olduğunu fark ediyordu. O kadar çok şey istiyordu ki. Büyük kitaplar okumak, onlarla dolu olmak, zengin şeyler görmek, onların zevkine varmak, büyük ve özgür insanlar tanımak istiyordu. Her zaman adlandıramadığı bir sürü şey istiyordu. (*The Rainbow*, 384)

Ancak ders aldığı hocaların tıpkı Bay Harby gibi eğitim sisteminin mekanik birer parçası olduğunu fark eder ve tüm değerlerin para ile ifade edildiği bu erkek dünyasında kendini gerçekleştirme ümidi yeniden yok olur: “Kolej. Çıplak, kısır, ucuz bir tapınaktı. Bayağı ve küçük ticarete adanmıştı. Kendisi sırrın kaynağını öğrenmek için gitmişti oraya. Sırrın kaynağı! Oysa cüppeli profesörler sınav odasında insanın lehine çevirebileceği ticari bir metadan başka ne öğretiyorlardı?” (*The Rainbow*, 411)

Bu sırada Anton’dan aldığı mektup, Ursula için yeni bir umudun kapılarını aralar. Anton mektubunda, birkaç aylığına İngiltere’ye geleceğini bildirir. Anton ile Ursula, sık sık görüşmeye başlarlar; bu görüşmelerin her biri, onları cinsel birleşmeye bir adım daha yaklaştıran basamaklar olarak betimlenir: “Daha sahip olmamıştı kıza. Her öpücüğün, her kucaklaşmanın, her yakın temasın sonuna kadar geliyor; bilinçdışında beklenen sonun yaklaştığını hissediyorlardı. Yaradılışın kaynağına girişleri olacaktı bu.” (*The Rainbow*, 425) Eros ve yaşam enerjisi bağlamında betimlenen cinsel birleşmenin gerçekleşmesinin ardından Anton, kültürel düzenin bir parçası olan evliliği gündeme getirir. Ursula ilk önce evliliğe sıcak bakar ve Anton ile nişanlanır, ancak daha sonra, bir bireyin hayatında toplumda yer edinmiş özgür bir kişi olmanın, evliliğe göre daha ön planda olduğunu düşünerek Anton’u reddeder. Anton’un asker kimliğiyle,

mekanik sosyal düzenin bir parçası olmaktan ileri gidememesi de, Ursula'nın evlenme teklifini kabul etmemesinin bir diğer sebebi olarak görülebilir.

Anton ile ayrıldıktan sonra hamile olduğunu fark eden Ursula, bebeğini düşürünce, hayatta kendisini hapsedecek olan son varlıktan da kurtulmuş olur. Bu sayede Ursula'nın yeni ufuklara yelken açmasını engelleyecek hiçbir sebep kalmamıştır. Bu noktada Ursula'nın hayata dair yeni umutlar beslemesi, esere adını veren gökkuşağı sembolüyle bağdaştırılır. Gökkuşağı, sadece Ursula'nın değil, tüm insanların eski inançlardan ve köhne değerlerden kurtulup kendilerini gerçekleştirebileceği, ruhsal tatmini bulabileceği bir yol olarak sunulmuştur. Gökkuşağı; tıpkı su ve güneş ışığı gibi birbirini yok edebilecek iki gücün birleşip yeni bir varlığı oluşturması gibi kadın ve erkeğin de egolarından sıyrılıp ortak bir arayışa girebileceği umudunun bir göstergesidir:

Gökkuşağı yeryüzünde durmaktaydı. Ursula, yeryüzünün kokuşmuşluğu içinde sürüklenen insanların hala yaşadıklarını, gökkuşağının bunların kanlarında kemerleştiğini, ruhlarını canlandıracağını, çürümüş kabuklarını fırlatıp atarak yeni ve çıplak bedenlerini yeni bir büyüye bırakacaklarını, gökyüzünün ışığına, rüzgarına ve saf yağmuruna yükseleceklerini biliyordu. Gökkuşağında dünyanın yeni mimarisini görüyordu, evlerden, fabrikalardan oluşan eski pislik yığını süpürülüp atılarak, yerine gökyüzünde oluşan bir kemere layık gerçeğin canlı dokusundan oluşan bir dünya geçecekti. (*The Rainbow*, 467)

III. AŞIK KADINLAR (WOMEN IN LOVE)

D.H. Lawrence, *Aşık Kadınlar (Women in Love)* adlı eserini, *Gökkuşluğu'nun (The Rainbow)* devamı olarak tasarlamışsa da, iki eser birbirinden oldukça farklı bir yapı sergiler. Her iki eserde de, ikili ilişkilerin detaylı biçimde gözler önüne serildiği bir gerçektir; ancak *Aşık Kadınlar'da (Women in Love)* yazar, kadın-erkek ilişkilerinin psikolojik ve sosyolojik boyutunu daha detaylı irdeler. Sosyolojik öğelere belirgin olarak yer veren Lawrence, bu yönüyle öncülük ettiği toplum tarihçiliği geleneğini bu eserinde de sürdürerek, 1. Dünya Savaşı'nın insan ilişkileri üzerindeki etkilerine yer verir.

Lawrence, 17 Kasım 1915 tarihli bir mektubunda savaşın etkileriyle ilgili duygularını şöyle ifade eder: “İngiltere'nin gelecekte önce zayıflayıp, sonra da yıkılması kaçınılmaz. Hayatın sona erdiği böylesine kokuşmuş bir dönemde, yıkılmakta olan bir medeniyetin üyesi olmak, işin en berbat ve dayanılmaz yanı.” (Moore, 1969:383) Zalimce işleyen sanayi mekanizmasının sebep olduğu bu savaş, insanları umutsuzluğa ve karamsarlığa sürükler; böylece birçok insan, bu acımasız düzenin bir parçası olmaktansa, ölümü bir kurtuluş olarak görmeye başlar. Kapitalizmin bir sonucu olarak paradan başka bir şey düşünemez hale gelen insanoğlu, duygularını bir kenara atmak durumundadır. Bunun sonucu olarak ise, insan ilişkileri yüzeyselleşmiş, cinsellik bile insanların sadece bedenlerini doyurmak amacıyla kullandığı bir araç haline gelmiştir. Lawrence'a göre, insanların kendilerini gerçekleştirmesinin tek yolu, egoist tavırlarından sıyrılıp, iç seslerine ve duygularına kulak vermelerinden geçer.

Aşık Kadınlar'da (Women in Love) tanıtılan çoğu karakter de, tıpkı Lawrence gibi toplumun aksayan yönlerinin farkındadır. Hermione gibi bazı karakterler, sosyal düzenin empoze ettiği toplumsal sınıf farklarına önem verirken, Ursula ve Gudrun gibi karakterler ise, toplumun baskısından sıyrılıp bireysel isteklerini gerçekleştirme ve özgürleşme yolunda ilerlerler.

Lawrence, *Aşık Kadınlar (Women in Love)* adlı eserinde, *Gökkuşluğu'nda (The Rainbow)* çocukluk günlerini anlattığı Ursula ve Gudrun Brangwen kardeşlerin, Rupert Birkin ve Gerald Crich ile olan ilişkilerini gözler önüne

sererken, belirli bir olay örgüsü sunmaz. Ursula, Beldover’da öğretmenlik yaparak geçimini sağlayan genç bir bayandır. Gudrun ise, Londra’da bir sanat akademisinden yeni mezun olmuş bir sanatçı adayıdır; ancak yeni mezun olmasına rağmen Gudrun da ekonomik açıdan özgürdür; çünkü yaptığı küçük heykelleri yakın çevresine satarak para kazanmaktadır.

Eserin giriş bölümünde iki kardeş evlilik üzerine konuşmaktadır. Gudrun evliliğe sıcak bakarken Ursula, *Gökkuşaağı*’nda (*The Rainbow*) anlatılan olumsuz deneyimlerinin sonucu olarak evliliğe şüpheyle yaklaşır: “Gudrun, ‘Hiç olmazsa evlilik deneyimini bir kadın için gerekli bulmuyor musun?’ diye sordu. Ursula bu soruya soruyla karşılık verdi. ‘Bunun gerçek bir hayat deneyimi olacağı nereden belli?’” (*Women in Love*, 19) Ursula, evliliğin mutlaka yaşanması gereken bir deneyim olduğunu düşünmez. Aksine, kendisine uygun olmayan bir erkekle evlenmenin özgürlüğüne ve bireyselliğine bir tehdit oluşturacağını savunur. Evlilik ile ilgili bu tartışmanın sonunda babaları ile olan ilişkilerinin gündeme gelmesi, kızların evlilikle ilgili düşüncelerinin şekillenmesinde babalarının önemini vurgulamak bakımından dikkat çekicidir:

Ursula, ‘Nasıl buldun dönüp geldiğin baba evini?’ diye sordu. Gudrun duraksadı. Sonra boğuk bir sesle ‘Kendimi bu evin dışında buluyorum.’ dedi. ‘Ya babamız?’ Gudrun Ursula’ya biraz kızmış gibi baktı, kapana kısıldığı için biraz sinirlenmiş gibi. Soğuk soğuk ‘O konuda hiç düşünmedim, kaçındım bundan.’ diye cevap verdi. Ursula ‘Evet’ diyerek duraksadı. Konuşma gerçekten sonlanmıştı. Sanki iki kız bir tepeden aşağı bakmışlar ve karşılarında bir boşluk, korkunç bir uçurum bulmuşlardı.(*Women in Love*, 22-23)

Lacan’ın psikanalitik kuramları çerçevesinde değerlendirildiğinde, insan hayatında Ayna Evresi ve bu evrede babanın oynadığı rol son derece önemlidir. Ayna Evresi, bireyin kendisini ‘Ben’ göstereniyle ifade etmeyi öğrendiği, bir başka deyişle bireyin gerçeklik nosyonu oluşturduğu bir dönemdir. Bu dönemde ‘Ben’ denebilecek bir varlığın ortaya çıkması için ‘Ben’in ‘Ben olmayandan’ ayrışması gerekir; bu ise, ancak dilin sağladığı dolayım sayesinde mümkün olur. Dil bu noktada kişinin hem kendisine, hem dış dünyaya karşı mesafe almasını

sağlayarak, gerçeklik nosyonunun oluşmasına yardım eder. Çocukta gerçeklik nosyonunun oluşması, annesi ile yaşadığı dolayimsız ilişkinin Baba'nın Adı tarafından sonlandırılıp, çocuğun dil düzenine girebilmesi durumunda mümkündür. Çocuk, annenin söylemi sayesinde Baba'nın Adı ile tanışarak 'Ben' ve 'Sen'den ayrı bir 'O' olduğunu keşfeder. Bu keşfinden sonra çocuk, annesi ile olan ilişkisinin aslında dolayimsız bir ilişki olmadığını, aksine bu ilişkisinin Baba'nın Yasası tarafından düzenlendiğini fark eder. Baba'nın en temel yasası ise, ensest yasağıdır. Baba, anne ile cinsel ilişkiye girerek, çocuğun annesinin arzusunun nesnesi olma hayalini yok eder; diğer bir deyişle çocuğun annesi için Fallus olmak isteğini engeller ve çocuğu anneden kastre eder. Lacan'ın insanlaştırmacı kastrasyon olarak tanımladığı bu işlemin ardından çocuk, kültürün simge düzenine geçmiş ve toplumsal düzende kendine bir yer edinmiştir. Lacan'a göre, Ayna Evresi süresince baba, kız çocuklarına karşı öfkeli ve baskıcı bir tutum geliştirmişse, çocukların yetişkin yaşamlarında erkeklere karşı kızgınlık ve güvensizlik gibi tutumlar geliştirmeleri muhtemeldir. Ursula ve Gudrun'un çocukluk dönemlerinin incelendiği *Gökkuşağı (The Rainbow)* adlı eserde, baba Will Brangwen'in çocuklarına karşı baskıcı bir tavır benimsemiş olduğu açıktır. Bu noktada iki kız kardeşin de erkeklere ve evliliğe karşı geliştirdikleri tutumun, babalarıyla olan ilişkilerinin bir sonucu olduğu iddia edilebilir.

Lawrence, evliliğin iki kişinin egolarından sıyrılarak, eşitlik ve sonsuz mutluluk ilkesiyle var olan bir dünyaya doğru yola çıkmak olduğunu düşünür ve bu görüşünü, eserdeki sözcüsü Rupert Birkin aracılığıyla aktarır:

Gerçek şehveti tadabilmek için önce benliklerimizden vazgeçmemiz, bildiklerimizi unutmamız ve irademizi yok etmemiz gerekir. Yeniden var olabilmek için önce yok olmayı öğrenmemiz gerekir...Ancak bizler öyle beğeniyoruz ki kendimizi! İşin özü bu. Kibirden yanımızdan geçilmiyor, ama gurur yoksunuyuz aynı zamanda. Gururumuz yok, ama baştan ayağa kibir kesilmişiz. Öyle bir gururlanıyoruz ki kağıttan yapılmış kişiliklerimizle! Hep kendini haklı çıkararak, kendini beğenen, kendi bildiği bildik olan ufacak benliklerimizden vazgeçmektense, ölmeyi tercih ediyoruz. (*Women in Love*, 59)

Lawrence, insanların mutlu birliklikler yaşamalarının ön koşulunun duygularına kulak vermeleri ve bilinçdışında keşfedilmemiş yerleri aydınlatmaya çalışmaları olduğunu düşünür. Ancak Lawrence, Sanayi Devrimi ve hemen ardından gelen 1. Dünya Savaşı'nın etkileri sonucu, insanların mekanik birer varlık haline geldikleri için iç seslerini dinlemekten aciz olduklarının farkındadır. Bu düşüncesini şöyle dile getirir: "Eğer dış etkenler olmasaydı, bilinçdışının yönetici mekanizmaları sağlıklı bir şekilde işlerdi; ancak dış dünyanın etkileri sonucu birey, dengesini tehdit edebilecek bir çok dış etkenle karşı karşıya kalmaktadır." (Lawrence, 1960: 64)

Lawrence, evlilik ile ilgili bir giriş yaptıktan sonra bu kez de Ursula ve Gudrun'un kendilerine birer partner seçtiği bir düğün töreni sahnesi betimler. Gerald Crich'in kız kardeşlerinden birinin evlendiği bu düğünde, Gudrun Gerald'ı görür ve ondan etkilenir.

Bayan Crich'in oğlu, sarışın bir adamdı; güneşten yanmış, orta boylu, güzel yapılu ve abartılı bir özenle giyinmiş bir erkekti. Ancak üzerinde, çevresindekilerden farklı olarak üstün bir ırka mensup gibi pırıltılı, garip ve içine kapanık bir hava vardı. Gudrun onu görür görmez mimledi... O pırıl pırıl, güler yüzlü erkek güzelliğine karşın Gurdun, onun duruşundaki belli belirsiz tehlikeli durgunluğu hemen sezmiş, ondaki gizli yırtıcılığı, henüz evcilleşmemiş olan yabanıl tarafı açıkça görmüştü. (*Women in Love*, 27)

Gudrun, Gerald'dan fiziksel olarak etkilenmesinin yanında, onun vahşi yanını da hissetmiş ve onu daha yakından tanımaya karar vermiştir. Gudrun'un Gerald'ı ilk görüşünde ondaki 'yırtıcı' tarafı keşfetmesi, Psikoloji'de kullanılan 'algıda seçicilik' terimiyle açıklanabilir: Lawrence'ın *Gökkuşağı* (*The Rainbow*) adlı eserinde betimlediği üzere, Ursula ve Gudrun'un annesi olan Anna Brangwen, kendisini çocuk doğurmaya adanmış bir kadındır. Anna, çocuk doğurmakla elde ettiğine inandığı yaratıcı gücü korumak adına, olabildiğince çok doğum yapar. Anna için değerli olan 'çocuk' değil, 'doğurabilme' eylemidir; bu sebeple, çocuklarıyla yakından ilgilenmez. Ne Ayna Evresi süresince, ne de sonraki gelişim evrelerinde annesi tarafından ruhsal açıdan yeteri kadar doyurulmayan

Gudrun'da, yıkıcı eylemlere yatkınlık gözlenir. Bu sebeple, kendisi ile ortak bir yönü olduğunu düşündüğü Gerald'ı seçer ve ona ilgi duymaya başlar.

Ursula ise aynı düğün sahnesinde, 'arzulanmayı arzulamak' isteğinin bir sonucu olarak "Birkin'i düşünmeye dalar...ve onu yakından tanımak ister." (*Women in Love*, 34) Ursula'nın çalıştığı okulda müfettiş olarak görev yapan Rupert, Gerald'dan farklı olarak "zayıf, solgun, hatta hasta görünüşlü" olarak anlatılır (*Women in Love*, 33). Ursula, Rupert'i tanıma yolunda adım atarken, Rupert'i seven ve ona 'sahip olma' içgüdüğü ile hareket eden Hermione ile karşı karşıya gelir. Hermione, sadece mantığıyla hareket eden, Lacan'ın psikanalizin özünü oluşturduğuna inandığı bilinçdışında olanları önemsemeyen ve bu yönüyle de modern toplumu simgeleyen bir kadındır. Kapitalist düzenin ortaya çıkardığı ekonomik sınıflar içinde en yüksek sınıfa mensup olan Hermione, Gudrun ve Ursula'yı kendisinden aşağı seviyede olarak görür. Hermione, insan olmanın bir gerekliliği olan kendini tanıma ve kendini gerçekleştirme duygularını baskıladığı için, Ursula ve Gudrun'a kıyasla oldukça huzursuz ve mutsuzdur. Kendini gerçekleştirme yolunda iç dünyasını tahlil etmekten yoksun olan Hermione kendi yeterliliklerinin farkına varamaz; bu durumun bir sonucu olarak bağımlı kişilik modeli geliştirir ve ancak Rupert'e sahip olması durumunda mutlu olabileceğine inanır. Hermione, kendi benliğinde eksik olan kendine güven duygusuna sahip olan Rupert'i elde ederse, ruhsal anlamda bir bütün haline geleceğini ve mutlu olacağını düşünür. Rupert ise, Hermione'nin bilmediği, anlayamadığı duygularını açığa çıkarmak için olayları farklı açılardan düşünmesi gerektiğinin farkındadır. Bu konuda Hermione'yi Ursula'nın yanında bile eleştirmekten çekinmez:

Rupert, 'Tepeden tırnağa ihtiras ve duygu olan bir hayat istiyorsun sen!' dedi. 'İhtiras' kelimesini acı bir alayla vurgulamıştı. Genç kadın öfkeden ve bu saldırının acısından donup kalmıştı, zehiriyle kaskatı kesilen dişi bir piton yılanı gibi. Rupert şiddetle, 'Ancak senin ihtirasın da yalan!' diye ekledi. 'İhtiras filan değil, yalnızca senin iraden. Senin şu zorba iraden! Senin gerçekte istediğin her şeye yapışıp kendi baskın altında tutmak. Bunu neden mi istiyorsun? Elle tutulur bir yönün yok da ondan. Duygu ya da ihtiras yoğunluğu diye hiçbir şey yok senin varlığında. Yalnızca

iraden ve mantıklı olmanın kibiri var.’
(*Women in Love*, 56-57)

Bu noktada Lawrence’ın, sözcüsü Rupert aracılığıyla kendi düşüncelerini açıkladığı iddia edilebilir. Lawrence da tıpkı Lacan gibi, insanların akla önem verdiği kadar, içgüdülerine de değer vermeleri ve ikisi arasında bir denge kurmaları gerektiğini düşünür ve ancak bunu başarabilen insanların iç huzura kavuşacağına inanır. Hermione, sadece mantığın önemini vurgularken, duygularını tamamen gözardı eden bir karakter olması sebebiyle, Lawrence tarafından eleştirilir. Lawrence’ın Rupert aracılığıyla yaptığı eleştirileri kaldıramayan Hermione, Rupert’in kendisi için bir tehdit oluşturduğunu ve onu yok etmesi gerektiğini düşünmeye başlar. Hermione’nin ‘vuslatı’, Rupert’in başına kalın bir kitapla vurması ile gerçekleşir. Ancak Rupert’in yeteri kadar zarar görmediğini düşünen Hermione, “tam doyuma erişmek için” ikinci bir hamlede bulunur; fakat başaramaz. (*Women in Love*, 127) Lawrence’ın bu şiddet içeren sahneyi cinsellik çağrıştıran sözcüklerle ifade etmesi önem arz eder. Ölüm ve yok etme içgüdüsünü simgeleyen Thanatos, savaşın etkisiyle eserde geniş yer kaplar. Thanatos, her alanda olduğu gibi, cinselliği simgeleyen Eros üzerindeki etkisiyle de dikkat çeker. Bir başka deyişle, ölüm ve yok etme içgüdüğü, cinsel arzuları da kontrolü altına alır. Bu durumda Lawrence’ın işaret ettiği cinsellik ve sevgi bağlamında insanların kendini gerçekleştirme umudunun sekteye uğraması da kaçınılmazdır.

Hermione ile olan ilişkisinden son derece sıkılan Rupert, idealindeki ilişkiyi bulabilmek için yeni arayışlar içindedir. Bu noktada Ursula’nın uygun bir seçim olacağı açıktır. Çünkü Rupert de, Ursula da, geleneksel kalıplara sokulmuş, birbirine köle olmayı gerektiren baskıcı evlilik anlayışına karşı çıkmaları ve hayatın anlamını bulacakları yeni ufuklar arayışında olmaları sebebiyle ortak duygular paylaşmakta ve bu bağlamda Lawrence’ın evlilik anlayışını yansıtmaktadırlar. Hermione, kendisine tapacak, kişiliğindeki eksiklikleri tamamlayacak ve kölesi olacak bir erkek arayışında iken Ursula, bireysel olarak kendine yetebilen, hayatını çalışarak kazanan ve aşık olmanın bireyselliğinden taviz vermeyi gerektirmediğini düşünen bir kadındır. Hermione ve Ursula arasındaki farklılıkları her geçen gün biraz daha keşfeden Rupert, Ursula’ya

yakınlaşmaktan kendini alamaz: “Bir güç genç adamı Ursula’ya doğru itiyordu. Ursula, onun geleceğiydi.” (*Women in Love*, 112)

Lawrence, kadınlara karşı eşitlikçi bir tavır içinde bulunmasına rağmen, kimi zaman sözcüsü Rupert aracılığıyla toplumun kadınlara karşı negatif bakış açısını da yansıtmaya çalışır. Kadınları atlara benzeten Rupert, tıpkı atlar gibi kadınların da bir taraftan boyun eğme, diğer taraftan da isyan etme içgüdüsüne sahip olduklarını iddia eder:

‘Sevmek içgüdüsünün en son, belki de en yüksek biçimidir bu: kendinden daha yüce bir varlığın iradesine teslim olmak.’ Ursula, ‘Sevmekle ilgili ne kadar acayip düşüncelerin var Rupert.’ diye alayla dudak büktü. ‘Kadın da tıpkı at gibidir; içinde iki zıt arzu birbiriyle çatışır. Bir yandan kayıtsız şartsız teslim olmayı isterken öbür yandan kaçmak, binicisini üstünden atıp parçalamak ister.’ Ursula, ‘Öyleyse ben bu cinsten bir atım.’ diyerek kahkahayla güldü. (*Women in Love*, 166)

Bu noktada Rupert’in, geleneksel ataerkil bakış açısını yansıttığı iddia edilebilir. Ancak Ursula, geleneksel kadın rolüne karşı çıkan bir karakter olarak, Rupert’in ‘boyun eğme’ teorisini haksız bulur ve konudaki düşüncelerini açıkça ifade eder.

Bu tartışmadan sonra Ursula ve Rupert, bu kez de Rupert’in davranışlarından hareketle ikili ilişkileri irdelemeye başlarlar. Bu sahnede Rupert, Ursula’dan hoşlandığını ima eder; ancak aşk ile ilgili olarak aklında net fikirler olmadığından, yaşadığı duyguları tanımlamakta güçlük çeker: “Rupert, Ursula’ya, ‘Seninle adsız bir birleşme istiyorum... Bir tür denge; iki farklı ve bağımsız varlığın arasında kurulan, tıpkı yıldızların dengesi gibi bir denge istiyorum.’” (*Women in Love*, 174) Rupert’in ‘aşk’ ya da ‘sevgi’ gibi sözcükleri kullanmaktan kaçınıyor olması, Ursula’yı düşündürür. Ancak Rupert “Seni bulmak istiyorum. Varlığını, senin bile bilmediğin benliğini keşfetmek istiyorum.” dediğinde Ursula, Rupert’in kendisine karşı pozitif duygular hissettiğini, fakat bunu farklı şekillerde dile getirdiğini fark eder ve rahatlar. (*Women in Love*, 174) Bu konuşma sırasında Rupert’in erkek kedisi Mino’nun dişi bir kedinin canını acıtması da, Rupert ile Ursula tarafından farklı yorumlanır. Ursula bu durumu erkeklerin

dişiler üzerinde baskı kurma çabası olarak değerlendirilirken Rupert, “Mino’nun asıl istediğinin dışı kedi ile arasında bir denge kurmak” olduğunu iddia eder. (*Women in Love*, 177) Ursula’nın fikirlerine katılmasa bile Rupert, Ursula’nın mantık çerçevesinde fikirler ürettiğini fark eder ve bu bölümün sonunda, Ursula’ya yenik düşer: “Ursula, ‘Sevgilim de bana, haydi!’ diyerek erkeğin boynuna sarıldı. O da kızı sıkıca sardı; yavaşça, derinden derine öptü. ‘Peki, diyorum işte. Sevgilim benim.’” (*Women in Love*, 181)

Rupert yaşadığı ilişkilerde “kendi başına bir bütün olmak niyetindedir ve karşısındaki kadının da özgür ve bütün bir varlık olması” gerektiğine inanır (*Women in Love*, 231-232). Bu noktada Rupert, toplumsal düzenin empoze ettiği geleneksel, insanı kalıplara sokan ilişkilere, özgürlüğe dayanan bir alternatif sunar: “Öylesine susamıştı ki özgürlüğe! Ne birleşme gereksiniminin baskısı, ne de doymamış isteklerin işkencesi! Hayır! O kendi başına ne kadar özgürse, Ursula’yı da o kadar özgür kılabilmek istiyordu.” (*Women in Love*, 232) Bu özgürlük düşüncesiyle Rupert, bireyselliği cinselliğin bile önüne koyarak radikal bir fikir sunar: “Her iki cinste de bireysellik bilinci ön safta gelmeli, cinsellik ikinci planda kalmalıydı.” (*Women in Love*, 233) Ancak Ursula, Rupert’e bu aşamada karşı çıkar; çünkü Ursula, tıpkı Lacan gibi, ruh ve bedeninin ayrılmaz bir ikili olduğuna inanır. Klasik psikanalitik görüşe göre de, insan bir bütündür ve bedensel istekler, ruhsal tatmin arayışları ile dengede olduğu sürece bireyin kendini gerçekleştirme şansı artar.

Rupert’in sık sık gündeme getirdiği ‘özgürlük’, cinsel tercihlerde de özgür olmayı gerektirir. Rupert’in eser içinde sık sık vurgulanan eşcinsel eğilimleri, ancak birlikte olduğu kadın tarafından baskılanmadığı sürece tatmin edilebilir. Ancak Rupert, bastırma mekanizmalarını bilinçsiz bir şekilde devreye soktuğundan dolayı, eşcinsel eğilimlerinin uzun süre ayırdına varamaz. Rupert, en yakın arkadaşı Gerald’dan hoşlandığını kendisine bile itiraf edemez; ancak ona olan aşkını farkında olmadan dilbilimsel metaforlar kullanarak ifşa eder. Rupert, Gerald’a, “Çok güzelsin, bu insana zevk veriyor.” dediğinde, duygularını dilbilimsel metaforlarla ifade etmiş olur. (*Women in Love*, 313) Rupert, duyguları göz önüne alındığında ‘güzel’ sıfatı yerine ‘çekici’ sıfatını kullanmak ister; ancak bu durum toplumsal normlara ters düşeceği için, Gerald’a ‘güzel’

demekle yetinir ve ‘çekici’ sıfatını farkında olmadan bilinçdışına atar. Lacan’a göre bastırma, dilbilimsel metafora benzeyen bir süreçtir. Metafor, bir gösterenin yerine, onunla aynı anlama gelecek bir başka gösterenin kullanılması anlamına gelir. Bu doğrultuda Rupert’in , ‘çekici’ sıfatının yerine, kültürel düzene daha uygun bir gösteren olan ‘güzel’ sıfatını kullandığı zaman bastırma mekanizmalarını devreye soktuğu iddia edilebilir. Asıl duygularını ifade edebileceği bir gösteren yerine, başka bir sıfat kullanıldığında Rupert, kültür dünyası içinde arzusunun ilk simgeleşmiş halinden de uzaklaşmış olur. Bastırma mekanizmasının bilinçdışına attığı arzunun simgesi, uzun süre bilinç düzeyine çıkamaz. Bu sebeple Rupert, Gerald’a karşı hissettiklerini uzun süre adlandıramaz: “İşin başından beri Gerald’ı sevdiğini ama bu hep bilmezden geldiğini, bilmek istemediğini şimdi anlıyordu.” (*Women in Love*, 239) Rupert, asıl hislerini anladığı zaman ise, duygularını sadece sözlerle değil, davranışlarıyla da gösterme yoluna gider. Gerald ile çıplak olarak güreşmesi de bu durumun bir kanıtı olarak değerlendirilebilir.

Gerald da tıpkı Rupert gibi eşcinsel eğilimleri olan bir gençtir. Rupert’in kendisine karşı hissettiklerinin az da olsa farkındadır. Gerald, Rupert’in ruhundaki boşluğu tamamlayacağına olan inancıyla, Rupert’in hislerine karşılık vermekten çekinmez. İki erkeğin Japon usulü güreşme sahnesinde, soyunmayı teklif eden taraf Gerald’dır. Uşağına rahatsız edilmek istemediklerini söyleyen Gerald’ın odaya yiyecek getirmesi ve sükuneti sağlaması bakımından, erotik bir atmosfer yaratmaya çabaladığı iddia edilebilir. Güreş sahnesinin betimlenmesi sırasında, ortama uygun olarak cinsel birleşme ile ilgili sözcüklerin sıkça kullanıldığı gözlemlenir: “Zamanla birbirlerine ve birbirlerinin temposuna alıştılar Gövdelerinin arasında bir anlaşma doğdu. Sonra yeniden, ciddiyetle boğuşmaya başladılar. Etlerini birbirine geçirip, sonunda tek gövde olmak ister gibi sürtünüyor, yapışıyor ve birbirlerine kenetleniyorlardı.” (*Women in Love*, 310) Sahne içinde görsellikle ilgili betimlemelerin yapıldığı da sıkça gözlemlenir: “İkisi de beyaz tenliydi ama Gerald’ın dokunulan yeri kıpkırmızı oluyor, Bikrin ise hep bembeyaz kalıyordu.” (*Women in Love*, 310) Lacan’ın psikanalitik kuramları çerçevesinde değerlendirildiğinde görsel imgeler, bilinçdışını açığa çıkarmaları bakımından önem arz eder. Lacan’a göre, bilinçdışı, görsel ve işitsel

imgelerin toplanıp işlendiği bir alandır; dolayısıyla bu imgelerle ilgili betimlemeler, bilinçdışı ile ilgili bilgi vermektedir. Bu noktada Gerald ve Birkin'in güreşirken vücutlarının taşıdığı biçimsel özelliklerin tanımlanması, karakterlerin birbirlerine dokunmaktan zevk aldıklarına ilişkin ipucu vermektedir: “Çoğu zaman halının üstünde kıyasıya boğuşan bu beyaz et ve kas yığnında hiçbir kafa görünmüyordu; yalnızca o gergin, şimşek gibi kol ve bacaklar, o beyaz, sımsıkı kaba etler, ışıllı omuzlar.” (*Women in Love*, 311)

Lacan'ın kuramlarında önemli bir yer tutan dilbilimsel öğelerin kullanımı da, karakterlerin bilinçdışını açığa çıkarmaları bakımından önemlidir: Rupert ve Gerald, güreşmeleri bittikten sonra halıda uzanıp kalırlar ve el ele tutuşarak yatarlar. Bu süre zarfında ise, “konuşmalarının arasında sessizlikler uzayıp gider.” (*Women in Love*, 313) Konuşmaların sessizliklerle kesilmesi, karakterlerin konuşacak bir konu bulamamasının bir sonucu değildir. Aksine, birbirlerine karşı hissettikleri ile ilgili pek çok itirafta bulunabilirler, ancak ikisi de susmayı tercih ederek, bilinçdışında bastırdıkları duygularını sessiz kalarak ifade etmeyi seçerler. Nitekim birbirlerine hiçbir şey söylemeseler de, duygularının bir çeşit dışavurumu olan bu güreşin, “aralarında kopmaz bir bağ oluşturduğunu” ikisi de fark eder (*Women in Love*, 314).

Bu deneyimin sonunda Rupert'in, hayatında bir kadının varlığına ek olarak bir erkeğin de bulunması gerektiğine ilişkin arzusu netlik kazanır. Bu düşüncesini Gerald ile paylaşan Rupert, şöyle der: “Kadın erkek evliliğine ek olarak, iki erkek arasında da kusursuz bir dostluk kurulmasını istiyorum.” (*Women in Love*, 401-402) Gerald, her ne kadar “Ben böyle hissetmiyorum.” (*Women in Love*, 402) dese de “Rupert'in isteği ona garip bir sevinç verir.” (*Women in Love*, 402). Bu noktada, Gerald'ın da aslında Rupert ile hemfikir olduğu iddia edilebilir. Ancak iç dünyasını Rupert kadar iyi tahlil edememesinin bir sonucu olarak Gerald, ne hissettiğinin kendisi de tam olarak bilincinde değildir.

Rupert'in aklındaki ‘kadın’ imgesiyle nasıl bir çatışma içinde olduğunun en çarpıcı biçimde sergilendiği sahne, Rupert'in göle yansıyan dolunaya taş attığı sahnedir. Dolunayın Yunan Mitolojisi'nde kadını ve kadının egemenliğini simgelediği düşünüldüğünde, Rupert'in dolunayı taşıyarak, Ursula'nın şahsında tüm kadınlara olan öfkesini çıkardığı söylenebilir. Rupert, göle attığı her taştan

sonra dolunayı parçalamayı başarmışsa da, bir süre sonra dolunay yine eski görkemiyle parlamaya başlar. Rupert, ayın her taştan sonra yeniden toparlandığını gördükçe, sınırları bozulur. Bu noktada Rupert, ne kadar çabalarsa çabalasın, ‘kadın’ imgesini aklından çıkaramayacağını fark eder. Rupert bu düşüncelerle savaşıırken, göl kenarına kendisinden önce gelmiş olan Ursula’yı fark eder ve Ursula ile ikili ilişkiler üzerine tartışmaya başlarlar. Ursula fiziksel ve ruhsal birleşmenin aynı ölçüde gerçekleştiği bir birliktelik arzularken; Rupert, Ursula’yı, dişiliğine hizmet edecek bir erkek aramakla suçlar. Fiziksel tatminin değersiz olduğuna, bir ilişkinin özünün ancak ruhsal birleşmelerle keşfedebileceğini iddia eden Rupert, Ursula’nın ruhunu isterken karşılığında hiçbir şey sunmadığının farkında değildir. Ancak Ursula, “Kendini bırakamayan sensin, hayattaki tek hazinen gibi ruhunu kendine saklayan sensin.” (*Women in Love*, 290) diyerek, Rupert’in hatasını anlamasını sağlar ve Rupert sonunda Ursula’ya yenik düşerek onu sevdiğini söyler.

Ursula, Rupert’e fiziksel doyumun ilişkilerde ne kadar önemli olduğunu da gösterir ve Rupert’in fiziksel doyumunu tadabileceği fırsatlar sunarak, bu konudaki fikirlerinin değişmesini sağlar. Rupert ise, daha önce Hermione ile yaşadığı salt ruhsal tatmine dayalı ilişkinin kendisini mutlu etmekten uzak olduğunu da göz önünde bulundurarak, Ursula’nın sunduğu fırsatları değerlendirmeye karar verir: “Ursula, altın bir ışıkla kamaşan gözlerini erkeğinin yüzüne dikti ve elleriyle onun kalçalarını arkadan kendi yüzüne bastırdı. Rupert, ayakta durduğu yerden onun, dizlerinde sihirli bir çiçek gibi açan güzel yüzüne bakıyordu: Bir cennet çiçeğiymiş bu sanki, kadınlığın ötesinde.” (*Women in Love*, 358) Rupert’in bakış açısıyla şekillenen anlatımdan da anlaşıldığı üzere Ursula gibi Rupert de, cinsel bir birliktelik yaşamaktan dolayı oldukça memnundur. Bu noktada, Eros tarafından simgelenen yaşam enerjisini hisseden karakterler, Lawrence’nin idealize ettiği bir çift olma yolunda ilerlerler. Eserin sonunda Rupert, Ursula’nın yönlendirmeleriyle değişen, sabit fikirlerini bir kenara itip iç dünyasını daha detaylı incelemeye koyulan bir karakter haline gelir. Ursula ise, Ayna Evresi’nde babası ile paylaştığı negatif deneyimler sonucu erkeklere karşı geliştirdiği öfkeden sıyrılıp, eşine güvenmeyi öğrenir. Böylece cinsiyet farkı olmaksızın iki karakter de yaşamın asıl kaynağına ulaşırlar ve bireyselliklerini yitirmeden yeni ufuklara doğru yol alırlar.

Eserdeki ikinci çift Gudrun ve Gerald için ise, durum oldukça farklıdır. Gudrun, gerek parlak renkli kıyafetleri ile, gerekse özgürlüğünü her şeyin önünde tutan tavrıyla sosyal düzenin kurallarına başkaldıran bir tavır sergilemektedir. Gerald'ı Willey Nehri'nde tek başına yüzerken gördüğünde verdiği tepki, Gudrun'un toplumsal baskılardan ne kadar bunalmış olduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilebilir:

Gudrun, 'Dünyaya erkek olarak gelmek varmış.' dedi. Ursula, şaşkın şaşkın 'Ne dedin?' diye sordu. Gudrun, yanakları kızarmış, gözleri ıslık ıslık 'Şu özgürlüğe, serbestliğe, bağımsızlığa bir baksana.' dedi. Eğer erkeksen canın ne isterse yapıyorsun, kadınların önüne çıkan binlerce engele asla takılmıyorsun. (*Women in Love*, 63)

Gudrun, hiçbir zaman bir erkek kadar özgür olamayacağını farkındadır; ancak en azından sahip olduğu özgürlüğe müdahale etmeyecek bir erkekle ilişki yaşamaya da hazırdır. Bu doğrultuda Gudrun, Gerald ile arkadaşlık kurar.

Gerald Crich, babasının kurduğu kömür madenlerinin başına geçmiş bir yöneticidir. Gerald'ın çocukluk yaşantısı eserde anlatılmamış olsa da, Crich ailesinin anaerkil bir aile olduğu açıkça belirtilmiştir:

Diana Crich, 'Anne, ben şarap içebilirim değil mi?' diye sordu. Annesi robot gibi, 'Elbette içebilirsin.' diye yanıtladı; soruya dikkat bile etmemişti zaten. Diana, bardağını doldursun diye uzağa işaret ederek masadakilere 'Gerald'ın yasaklamaya hakkı yok.' dedi. Gerald, 'Peki, Di!' diye gülümsedi ve genç kız ona meydan okuyarak şarabını içti. (*Women in Love*, 42)

Gerald'ın geçmişiyle ilgili en önemli detay ise, annesinin Gerald'a aşırı düşkün olduğunun belirtilmesidir. Gerald'a küçükken dadılık etmiş olan Bayan Stout, "Annesi oğluna toz kondurmazdı." diyerek, Gerald'ın yaptığı her şımarıklığın mazur görüldüğünü ifade eder (*Women in Love*, 246). Eğer Gerald'a babası kızacak olursa, Bayan Crich'in eşinin üzerine yürüdüğü, hatta ona "Çocuklarıma neler yaptın yine, korkak!" diye bağırdığı anlatılır (*Women in Love*, 246).

Gerald'ın annesi ile olan ilişkileri yanında, babası ile arasındaki soğukluk da dikkat çeker: “Babası bu en büyük oğluna karşı, hiçbir zaman kendine bile itiraf etmediği gerçek bir nefret duyardı.” (*Women in Love*, 252) Gerald'ın geçmişi ile ilgili tüm bilgiler, Gerald'ın Ayna Evresi'ni sağlıklı bir şekilde atlatamadığına işaret eder: Ayna Evresi'nde çocuk, başlangıçta parçalanmış olarak yaşantıladığı beden imgesini, çevresindeki kişilerin bütünsel imgelerinden dolaymlanarak bütünleştirir. Bu beden imgesini dilde ‘Ben’ göstereniyle temsil ettiğinde ise, ‘Ego’ kurulmuş olur. Lacan’a göre Ben’in işlevi, bir imgeyle özdeşleşerek, kendini kültürel bir imge halinde görmektir. Erkek çocuğun Oidipal dönem bitiminde babası ile imgesel olarak özdeşleşmesini sağlayan ise, Baba'nın Yasası'nın tanınmasıdır. Baba'nın temel yasası, ensest yasağıdır. Çocuğun bunu tanıyabilmesi için ise, annesi ile sürdürdüğü ikili dolaymsız ilişkinin, Baba'nın Adı tarafından sonlandırılmasıyla mümkün olur. Ancak anne, çocuğu, kendisinden de üstün olan bir otoriteye, yani Baba'nın Adı'na yönlendirmezse, çocuk dolaymsız ilişkisini sonlandıramayarak sağlıklı bir gelişim düzeni izler. Gerald'ın annesi, Baba'yı aile içinde kendinden üstün bir otorite olarak görmediğinden, çocuklarını da Baba'nın Adı'na yöneltmez. Eşine, çocuklarına kızma bahanesiyle hakaretler etmesi ise, babanın çocuklarından nefret etmesine ve çocukların babalarını, kendilerine rakip olarak görmesine yol açar. Gerald, bu durumun tipik bir örneğidir. Ayrıca Gerald'ın cinsel bir deneyim yaşarken bile sık sık ‘anne’ gösterenini kullanması önemlidir. Kadını “tüm evrenin anası” olarak tanımlaması, (*Women in Love*, 393) kendisini “anne rahiminin içindeki uykuda gibi” ya da “annesinin avuttuğu bir çocuk gibi huzurlu” hissetmesi, Gerald'ın annesi ile yaşadığı dolaymsız ilişkiden kopamamış olduğunun göstergeleri olarak değerlendirilebilir. (*Women in Love*, 394)

Gerald, eserde sanayileşmeyi doğrudan temsil eden bir karakter olması bakımından, Lawrence'ın eleştirilerine maruz kalır. Gerald, sanayileşmenin bir gereği olan mekanik düzene çok çabuk adapte olur ve bu düzeni tüm hayatına uyarlar; çünkü Gerald, “toplumun da bir mekanizma olduğuna” inanır. (*Women in Love*, 123) Sanayileşmeyi temsil eden bir patron olarak Gerald'ın tek mutluluğu, “makinanın Tanrısı” oluşudur. (*Women in Love*, 257) Para kazanmayı dolaylı bir amaç olarak gören Gerald'ın asıl amacı, kendisi için sadece sıradan

varlıklar olan işçilere hükmetmektir. Bir süre sonra işçilerin emri altında olmasını bile yeterli bulmayarak, “toprağa ve altındaki kömüre saldırıp kendi iradesiyle onları alt etmeyi” amaç edinir. (*Women in Love*, 263) Ancak Gerald, insanın doğaya hükmedemeyeceği gerçeğini gözardı eder. Bu noktada ise, psikanalizin insan mutluluğu için gerekli gördüğü ‘kendisiyle ve çevresiyle uyum içinde olma’ ilkesini yerine getiremediği için, iç huzuru bulamaz. Gerald, etrafında canlı, cansız tüm varlıkları kontrol altına almayı amaçlar.

Kömür Tozu adlı bölümde Gerald, atıyla birlikte tren yolundan geçmek isterken, trenin sesini duyan at huysuzlanır; ancak Gerald, atı geri çekmek yerine, trene daha da yaklaştırmaya çalışır. Bu noktadan itibaren yapılan betimlemeler, adeta şiddet ve tatminin iç içe geçtiği erotik bir sahne oluşturulmasına hizmet eder: “Binicisi onu eziyor, sanki her yandan sarıyordu ve hayvanın havayı dövüşünde ne yaptığını bilmeyen, acınası bir çaresizlik vardı. Binicisi atı her yandan kuşatarak bastırıyor, kendi bedeninin bir parçası gibi iradesine boyun eğdirtiyordu.” (*Women in Love*, 134) Bu sahneye şahit olan Gudrun, Gerald’ın fallik güce sahip bir erkek olarak güçlü ve hükmedici kişiliğine bir kez daha imrenir: “Erkeğin bacaklarının yumuşak ve büyüleyici bir egemenlikle kısırağı sarıp ezerek kendine boyun eğdiriş; sözle anlatılmaz, iliklere işleyen bir baş eğişi; yumuşacık ve korkunç.” (*Women in Love*, 136)

Bu sahnede Gudrun’un Gerald ile ilgili düşünceleri, Gudrun’un bilinçdışını açığa çıkarması bakımından önemlidir. Anlatımın Gudrun’un bakış açısıyla şekillenmesi de, Gudrun’un iç dünyasını ele vermek için kullanılan bir tekniktir. Gudrun, bilinçdışında Gerald’a karşı cinsel istekler beslemekte ve yorumlarıyla da Gerald’ı, arzusunun nesnesi haline getirdiğini göstermektedir: “Gudrun, atın üstündeki erkeğin aman dinlemez, yumuşacık ağırlığını düşündükçe uyuşur gibi oluyordu.” (*Women in Love*, 136) Gudrun, erkeğin hükmedici gücüne özendikçe, Gerald’ı pasif duruma düşürmeye daha fazla gayret eder. Tıpkı Gerald’ın atı kontrol altına alıp kendisini aktive ettiği gibi, Gudrun da bakışlarıyla Gerald’ı kontrol ederek kendisini aktif hale getirmeye çabalar. Gudrun’un içindeki güçlü olma arzusu, temelde Ayna Evresi’nde yaşantıladığı penis kıskançlığının bir sonucu olarak değerlendirilebilir: Ayna Evresi’nde annesi ile yaşadığı dolaylı ilişki olarak annesinin eksiği olan fallus olmak şeklinde bilinçdışına

kodlayan kız çocuk, penisinin kastre edilmiş olduğunu kurgulayarak, penis kıskançlığı geliştirir. Bu kıskançlığı gerektiği ölçüde baskılayamayan kız çocuk, yetişkin yaşamında erkeklerle yarışmacı bir tutum içine girer. Gudrun, bu durumun tipik bir örneğidir; erkeklerin yönettiği toplumsal düzene karşı radikal çıkışlarıyla ve erkek dünyasında kendine bir yer açma çabasıyla, Ayna Evresi'nde yaşadıklarının etkilerini hala taşıyor olduğunu gözler önüne serer. Bu düşünceyle Gudrun, erkeklerin kolaylıkla kontrol edebileceği bir kadın olmayacağını sinyallerini verir: *Göl Partisi* adlı bölümde, çıplak soyunarak gölde yüzerken Gerald'ın bir erkek olarak yaptığı eylemin aynısını yapabildiği için “kusursuz bir mutluluk içinde” olduğunu ifade eder (*Women in Love*, 193) Sadece gölde yüzmekle kalmayan Gudrun, bir süre sonra Gerald'a ait bir öküz sürüsünün önünde yine çıplak olarak dans etmeye başlar. Tehlikeli olmalarına rağmen Gudrun'a saldırmamaları, erkekleri simgeleyen hayvanların, Gudrun'un kendini ifade etme biçimini benimsediklerinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Gerald'ın dişi bir at üzerinde hakimiyet kurduğu gibi, Gudrun da erkek hayvanlara kendini kanıtama fırsatı bulmuştur. Bu durum Gudrun'u, Gerald'ı da egemenliği altına alma konusunda cesaretlendirir. Bu amaçla Gudrun, Gerald'ın kardeşi Winifred'e özel ders vermeyi kabul eder ve Gerald'a yakın olmak için bu fırsatı değerlendirir. Gudrun, Gerald'ın kendisini patron olarak hissedip üstünlük duygusu yaşamasına izin verirken, aslında Gerald'ı avucunun içine alıp, onu pasif duruma düşürmenin yollarını aramaktadır. Gudrun, Gerald'ın kendisine olan ilgisinin arttığını bilmekten ötürü zevk alır; çünkü Gerald, Gudrun'u ne kadar beğenirse, Gudrun'un onu kontrol etmesi o kadar kolay olacaktır. Ayna Evresi'nde yaşadıkları sebebiyle her biri güç sahibi olmak isteyen bu iki karakterin ilişkisi, gün geçtikçe bir hakimiyet savaşına dönüşür. Bu savaşın ortasında ikilinin, maden işçilerinin kız arkadaşlarını getirdikleri bir köprü altında öpüşmesi dikkat çekicidir. İç dünyasını tahlil etme girişiminde bulunmayan, dolayısıyla ne kendinin, ne de başkalarının duygularını değerlendirmeye çabalamayan Gerald, Gudrun'u öperek onun üzerinde söz sahibi olduğunu düşünür; ancak Gudrun, “kendi parmaklarının erkeği tutsak aldığını” ve “daha uzun süre Gerald'ın güzel bedeninin bilinmeyen tarlalarında dolaşacağımı” söyleyerek, hakimiyetin kendisinde olduğunu belirtir (*Women in Love*, 379).

Gudrun ve Gerald'ın ilişkisi devam ederken, Gerald'ın iyi yürekli bir sanayici olan babası Thomas Crich vefat eder. Babasını, annesi ile arasına giren bir üçüncü olarak kabul edemeyen Gerald, babası öldüğünde “içinde karanlık bir sevincin coşmasına” engel olamaz (*Women in Love*, 381) Ancak Gerald'ın, bu sahnede, yaşadığı duyguların sebebini ifade etmemesi dikkat çekicidir. Bu durum, Gerald'ın bilinçdışını tahlil edememesinden ileri gelir. Gerald, sanayileşmeyi temsil eden bir karakter olarak, hayatında öncelikli olarak iç huzura yer vermemektedir. Dolayısıyla iç dünyasını tahlil ederek iç huzura kavuşabileceği gerçeğini görmezden gelir. Babası öldüğünde yaşadığı mutluluğun, aslında annesi ile geliştirdiği sağlıklı ilişkinin bir sonucu olduğunu fark edemeyen Gerald, babası ölünce annesi ile arasına hiçbir engel giremeyeceğini kurgulayarak rahatlar. Kardeşlerini son derece üzen bu ölümden Gerald'ın etkilenmemesinin bir diğer sebebi de, Gerald'ın trajik bir karakter olmasından ileri gelir. Gerald, henüz küçük bir çocukken küçük erkek kardeşini tüfekle öldürür. Tüfekle oynarken Gerald, kardeşine tüfeğin içine bakmasını söyler ve tüfeğin dolu olduğunu bilmediği için ateş eder. Gerald her ne kadar tüfeğin dolu olduğunu bilmese de, tetiği çekme eylemi, kasıtlı bir eylemdir. Bu konuya Ursula'nın getirdiği yorum, olayın psikanalitik açıdan değerlendirilmesi bakımından önem arz eder: “Gerald'ın bunu yapmasında bilinçdışı bir istek ve kasıt olabilir bence... Benim elimde dünyanın en boş tüfeği olsa, birisi namluya gözünü dayamış bakarken kesinlikle tetiği çekemezdim.” (*Women in Love*, 65) Ursula, Gerald'ın bilinçdışında kardeşine zarar verme isteği yattığını düşünür. Oidipal açıdan bakıldığında Gerald, annesinin her şeyi, onun arzusunun nesnesi olmayı istemektedir. Bu bağlamda babasını bile kendisine rakip olarak gören Gerald'ın, aynı duyguları erkek kardeşi için de hissetmesi muhtemeldir. Bu sebeple Gerald, annesini paylaşmasından rahatsızlık duyduğu bir hemcinsine zarar vermeyi amaçlayarak tetiği çeker. Bu olay sonucunda Gerald, hem rakibinden kurtulmuş, hem de kendi üstünlüğünü kanıtlamıştır. Ancak annesi sayesinde yaşadığı narsistik omnipotense, gücünü kanıtladığı bu olay da eklenince Gerald, hayatının sonuna kadar kendisini aktif, diğer varlıkları da yetersiz ve pasif görme yanılgısına düşmüştür.

Erkek kardeşini öldürmesi, kız kardeşinin gölde boğulması ve son olarak babasının vefatı, Gerald'ı ölüm fikrine alıştırmakla beraber, insani bir duygu olan ölüm korkusunu tam olarak yok edememiştir. Bu yüzden Gerald, çareyi Gudrun'da arar ve bu korkudan kurtulmak için Gudrun'a sığınır: "İçinde kapalı kalan tüm karanlıkların ve ölümlerin zehrini ona boşalttı ve yeniden bütünlendi." (*Women in Love*, 393) Gudrun'u bir mutluluk kaynağı olarak gören, kendisini ona veren Gerald, bir anlamda Gudrun'un gücünü kabul etmiş olur. Böylece ilişkilerinde bir dönüm noktası yaşayan çift, Ursula ve Rupert'i de alarak kış sporlarının yapıldığı, dağlarla kaplı Tyrol'e gitmeye karar verirler. Kaldıkları otelde Gerald, Gudrun'a olan düşkünlüğünü sık sık vurgular; ancak Gudrun, Gerald'ın kendini anlamadığının ve paylaşmak istediği şeyin fiziksel bir birliktelikten öteye gidemediğinin farkındadır: "Gudrun, Gerald'dan uzaklaşmak ister gibi çırpındı. O anda Gerald'ın kalbinde buz gibi bir alev çaktı; çelikten bir kaplan gibi kadını kısıklıvrak kavradı. İstedliğini vermezse onu öldürebilirdi! Genç kadın ise, onun bedenindeki insanüstü güce karşı koyamayacak kadar zayıftı." (*Women in Love*, 454)

Gudrun, ilişkisinin kendini tatmin etmediğinin farkına varmaya başlar; çünkü Gudrun'un hayalinde, özgürlüğüne ve bireyselliğine saygı duyan bir erkekle birlikte olmak vardır. Gudrun, hem kendisinin hem de birlikte olduğu erkeğin iç dünyasında bilinmeyen, keşfedilmemiş olanları açığa çıkarmak isteyen ve eşinden de aynı özeni bekleyen bir kadındır. Ancak Gerald, kendini Gudrun'a teslim etmenin ötesinde hiçbir çaba göstermez ve Gudrun'un gerek bedensel, gerek ruhsal ihtiyaçlarını görmezden gelir. Tüm bunların ayırıcında olan Gudrun, ilişkilerini sürdürmeye çalışmanın her ikisi için de umutsuz bir çabadan başka bir şey olmadığını düşünmeye başlar. Bu düşünceler ışığında, kendisini anlayabilecek başka bir partner arayışına girer ve bir Alman olan Bay Loerke'yi bulur. Gudrun, Loerke'yi ilk gördüğü anda ondan etkilenir.

Bir delikanlı gibi incecik, ufak tefekti ama sesi olgun, küstah ve alaycı çıkıyordu. Tüm varlığından derin bir enerji ve zeka fıskırır gibiydi; keskin, alaycı, dünyaya tepeden bakan bir erkek. Gudrun, onun konuşmasından hiçbir şey anlayamamasına rağmen, büyülenmiş gibi ağzının içine bakakalmıştı. Bu adam bir sanatçı olmalıydı; sanatçılardan başka kimse

böylesine ayarlı ve keskin olamazdı. (*Women in Love*, 459)

Gudrun, tıpkı aynada kendi imgesini görüp sevinen bir çocuk gibi, kendi benliğinin yansımaları Loerke’de görüp mutlu olur. Gerald’dan farklı olarak kendisini büyüleyen bir fiziğe sahip olmamasına karşın Gudrun, Loerke ile ruh uyumunu yakalayacağına inanır: “Loerke’nin geçmişte yaşadığı yoksul hayat bile Gudrun’un garip biçimde hoşuna gidiyordu. Zaten baba parasıyla yetişmiş ve bu sayede okuyup bir yerlere gelmiş erkek tipini hep tatsız bulurdu. Oysa bu kaldırım çocuğuna karşı içinde birden bir şefkat ve yakınlık dalgası kabarmıştı.” (*Women in Love*, 482) Loerke, kendi eksiklerinin farkında olabilecek kadar kendini tanıyan, erdemli bir adamdır. Gudrun’u da kendisi ile ilgili olarak uyarır: “Bende aslan gibi bir yiğitlik arama. Benim özüm, kişiliğim, kendine bir ruh arkadaşı arıyor; bendeki gerçek beni sevebilecek birini istiyor.” (*Women in Love*, 518) Gudrun da, önemli olanın dışı güzellik olmadığını Gerald ile olan ilişkisinde anlamış bir kadın olarak, Loerke ile birlikte olursa kendisinin de ruhsal tatmine ulaşabileceğini hisseder. Bu doğrultuda Gerald’ı bir kenara iter ve zamanını Loerke ile geçirmeye başlar.

Annesi tarafından aşırı şekilde şımartılan Gerald, çevresinde canlı, cansız her varlığa hükmedip onları pasif duruma düşürerek, yüksek Ben duygusuna alıştığı doyumunu sağlamaya uğraşmaktadır. Bu sebeple de, Gudrun’un Loerke’ye karşı ilgisini fark ettiği anda, olayları mantık çerçevesinde değerlendiremez ve pasif bir duruma düşürüldüğünü hissederek her ikisine karşı büyük bir kin duymaya başlar. Bu noktada Gerald’ın bilinçdışında hep var olan öldürme ve zarar verme içgüdüleri yeniden ortaya çıkar: “Gerald, buz gibi bir öfke ve korku içinde susuyordu. İçinde durmadan, ‘Onu bir öldürebilsem!’ diye fısıldayan bir ses vardı. ‘Onu bir öldürebilsem! İşte o zaman kurtulurdum!’” (*Women in Love*, 500) Gerald’ın Gudrun’u öldürmek istemesi, psikanalitik kuramlar dikkate alındığında, sevdiği nesneyi yok ederek, onu sonsuza dek korumaya çalışması şeklinde açıklanır. Ayrıca Gerald, ruhunu Gudrun’a teslim ettiği için, Gudrun’a zarar vermeyi isterken bir anlamda kendi benliğine ve kendi yetersizliğine karşı geliştirdiği öfkeyi, Gudrun’a zarar vererek dindirmek istemektedir. Bilinçdışının keşfedilmemiş yerlerinden adeta patlayan bu düşünceler, Gerald’ı da rahatsız

eder: “Gerçekten var olabilmesi için, Gudrun’dan kurtulması gerekiyordu, onu bırakmasını istiyorsa, bırakacaktı; ondan hiçbir talebi olmadan, üzerinde hiçbir hak iddia etmeden... Ancak o zaman kendi de yok olmuş sayılırdı. Diğer bir alternatif ise, ona teslim olmaktı ya da onu öldürmeliydi belki.” (*Women in Love*, 503)

Eros ve Thanatos’u hayatı boyunca iç içe yaşayan Gerald, Gudrun’a zarar verirken bir yandan da bu durumdan cinsel anlamda bir zevk almaktadır: “İsteddiği şeyi en sonunda alabilmek amacıyla ellerini uzatarak döndü. En sonunda vuslata erecekti. Gudrun’un gırtlığını, o anda demir gibi sert ve güçlü olan elleriyle kavradı. Ne kadar güzeldi. Gudrun’un boynu; ne güzel, ne yumuşak... Gerald, parmaklarını bastırdı. Burayı ezecekti işte.” (*Women in Love*, 532) Son anda Gudrun’u öldürmekten vazgeçen Gerald, öfkesini kendinden çıkarmayı seçer ve bilinçli olarak ölüme gider ve dağların arasındaki karlarla kaplı vadilerden kayarak hayatını kaybeder: “Gerald, kendinden geçmiş bir halde, ne yaptığını bilmeden savrulup duyuyordu. Sonunda ayağı kaydı ve yere düştü; düşerken içinde bir yerler kırıldı ve Gerald oracıkta uyuyakaldı.” (*Women in Love*, 534)

Gerald öldüğünde, kar manzarasının yarattığı kasvetli havadan sıkılmış olan Birkin çifti, otelden ayrılmış oldukları için, Gudrun haberi vermek amacıyla Rupert Birkin’e telgraf çeker. Eserin sonunda Gerald’ın yasını Gudrun değil Rupert tutar ve yapılması gereken işlerle de yine Rupert ilgilenir: “Birkin, yorgunluktan perişan halde gereken işleri yaptı. Sessizce her işe koştu. Sızlanmak için artık çok geçti. Şimdi yapması gereken şey, sessizce çalışıp bağına taş basmaktı.” (*Women in Love*, 540) Eserin sonunda Rupert’in Gerald’ın ölümünden duyduğu üzüntü, iki erkeğin arasındaki özel duygu bağına göstermesi bakımından önemlidir. Rupert her ne kadar Ursula sayesinde hislerini baskılamayı başarmışsa da, Gerald için bu kadar çok üzülmeye, eşcinsel eğilimlerinin zihninde her zaman var olduğunu gösterir.

Eserde belirli bir son olmaması, Lawrence’in geleneksel roman kalıplarına karşı çıktığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Eserin finaline ilişkin tek bilinen, Gerald karakterinin ölmüş olduğudur. Lawrence, finali her ne kadar bir ölümle yapmışsa da, tıpkı *Gökkuşağı*’ndaki (*The Rainbow*) gibi, bu romanda da bir umut kırıntısı bırakmayı ihmal etmemiştir. Lawrence, Gerald ve Gudrun’u

mutlu sona ulaştırmaz; ancak bir erkekle ortak paydalarda buluşabilme fikrine alışan Ursula ve tüm libidosunu bir kadına yöneltme fikrini benimseyen Rupert'i mutlu kılarak, insanların birbirlerinin özgürlüklerine saygı duydukları takdirde mutluluğa ulaşabileceklerini ima eder.

SONUÇ

İnsan olmanın güçlüklerini gözlem ve analiz yöntemleriyle yorumlayıp tedavi etmeyi amaçlayan psikiyatrinin kullandığı tekniklerden biri de psikanalizdir. “Psikanaliz terimi, ilk kez Sigmund Freud tarafından 1896 yılında bilinçdışı çocukluk dönemindeki dürtüleri açığa çıkarmak için kullanılmıştır.” (Ousby, 1992:807) Freud, zihinde bilinç, bilinç öncesi ve bilinçdışı olmak üzere üç bölüm tanımlamıştır. Bilinç, kendisine yönelen tüm algıları fark edebilen bir yapıdır. Bilinç öncesi ise, tam olarak bilinç düzeyinde bulunmamakla birlikte zaman zaman bilinç düzeyine çıkabilen zihinsel süreçlerdir. Bilinç dışına gelince bu alan, toplum tarafından uygun görülmeyen, ancak tatmin edilmek isteyen dürtülere sansür uygulayan zihin bölgesidir.

Yine Freud tarafından ortaya atılan, psişik aygıtın İd, Ben ve Üst-ben’den oluştuğu fikri, psikanaliz tarihi süresince ortaya atılan önemli görüşlerden biridir. İd’in, kişiliğin temel sistemi olduğunu düşünen Freud, İd’in içgüdüsel ihtiyaçlarına sürekli tatmin arayan bir alan olduğunu iddia eder. Ben ise, gerçeklik ilkesi doğrultusunda çalışarak, kişiliğin uzlaşmacı yönünü temsil eder. Kişiliğin son sistemi olan Üst-ben, mükemmele ulaşma ilkesi ile hareket ederek, kişiliğin ahlaki yönünü simgeler.

Freud, insan gelişimini; oral, anal, fallik, gizil ve genital olarak beş bölümde inceler ve fallik dönem süresince ortaya çıkan Oidipal sürece özel bir önem atfeder. Freud’a göre Oidipal dönemde oluşan Oidipus karmaşası, şu şekilde gelişir: Erkek çocuklar, ilk sevgi nesnelere olan annelerine yönelik bir nesne yatırımını geliştirirler. Bu nesne yatırımı sonucunda erkek çocuğun annesine karşı cinsel istekler beslemesi kaçınılmazdır. Çocuk, babasının bu istekler önünde bir engel olduğunu fark eder ve babasına karşı olumsuz duygular geliştirir. Babasına hem özlem duyan, hem de cezalandırılmaktan korkan çocuk, babasının kendisini cinsel organından yoksun bırakacağını kurgular. Freud’un ‘kastasyon kompleksi’ olarak tanımladığı bu korku, Oidipus karmaşasının bitmesi ile sona erer ve erkek çocuk babası ile özdeşleşmeye başlar. Kız çocuk ise doğuştan penis yoksunudur ve bu yüzden de doğumundan önce sahip olduğu penisin koptuğunu kurgular. Kendi eksikliğini suçunu annede gören kız çocuk, annesine karşı kin duymaya

başlar. Babasından bir çocuk sahibi olmayı arzulayan kız çocuk, Oidipus karmaşasının bitişi ile bu durumun imkansızlığını fark eder ve annesi ile özdeşleşir.

Psikanalizin temel taşı olan Freud, ölümünden sonra ardında pek çok savunucusunu bırakmıştır. “Freud’un çağdaş, sosyal ve kültürel teorilerinden belki de en çok etkilenmiş olan psikanalist, Jacques Lacan’dır.” (Elliott, 2002: 99) Lacan, Freud’dan farklı olarak insan gelişimini üç evrede inceler. Bu evrelerin ilki olan parçalanmış beden evresinde çocuk, motor koordinasyonu henüz gelişmemiş olduğundan, bedenini bir bütün olarak algılamaktan acizdir. İkinci evre olan ayna evresinde ise, tüm temel ihtiyaçları annesi tarafından karşılanan çocuk, bedenini bir yetişkinin vücudu gibi bir bütün halinde algılamak ister. Bu dönemde aynada kendi yansımaları gören çocuk, hayali bir beden bütünlüğü duygusuna kapılır; ancak bu duygu, bebeğin motor koordinasyonu gelişmediği için bir yanılgıdan öte anlam ifade etmez. Bu evrede annesinin eksikliği olan Fallus olmayı arzulayan çocuk, annesi ile dolaylı ilişki içinde mutlak tatminin zevkine ulaşmayı düşler. Ancak çocuğun bu isteği, Baba’nın ortaya çıkmasıyla engellenir. Anne-çocuk arasında oluşan ikili dolaylı ilişkiye bir üçüncü olan Baba’nın dahil olması, çocukta gerçeklik nosyonunun oluşmasına yardım eder. Bu nosyonun oluşması süresince çocuk, bir dizi fröstrasyon yaşar. Çocuğun ilk fröstrasyonu, Baba’nın Adı aracılığıyla annesinin her şeyi olmadığını fark etmesi ile yaşanır. Bu fröstrasyonların zihinde anlamlandırılabilmesi için ise, çocuğun, Baba’nın Adı’nı tanıyarak kültürel düzene geçmesi gerekmektedir. Bunun için, annenin çocuğu ile olan ilişkisi çerçevesinde Baba’ya yer vererek, çocuğun kültürel simge sistemine girmesi için ilk adımı atması gerekmektedir.

Baba’nın Adı’nı taşıyan çocuğun ilk öğrenmesi gereken yasa, pek çok toplumun temelini oluşturan ensest yasağıdır. Önceleri anneyi cinsel bir obje olarak algılayan çocuk, toplumun baskısı sayesinde annesi ile cinsel bir tatmin yaşayamayacağını fark ederek annenin asıl istediğinin, Baba’nın sahip olduğu fallus olduğunu anlar. Fallusun Baba’nın tekelinde olduğunu anlayan çocuk, Baba’yı kendi üzerinde bir otorite olarak görür. Bu noktada insanlaştırıcı kastrasyon sürecini başarıyla tamamlayan çocuk kültürün düzenine girer ve kendini ‘Ben’ göstereniyle tanımlamaya başlar.

Lacan'a göre bireyin kendisini 'Ben' göstereniyle tanımlayabilmesi için, 'Ben olmayandan' ayrışması gerekmektedir. Bu ayrışmanın gerçekleşebilmesi için ise, çocuğun Baba'nın dolayımını tanıyıp kendisini anneden farklı bir birey olarak ayırt etmesi gerekir. Birey, kültürel simge sisteminde kendisini 'Ben' olarak tanımladığı anda, kendisi de bir simge olarak bu düzenin kurallarına tabi olur. Ancak Lacan'ın tanımladığı gelişim evrelerini sağlıklı atlatamayan bireyler, hayatları boyunca kültürel simge sistemine giremezler.

Bu tezde, D.H. Lawrence tarafından kaleme alınan *Oğullar ve Sevgililer* (*Sons and Lovers*), *Gökkuşağı* (*The Rainbow*) ve *Aşık Kadınlar* (*Women in Love*) adlı eserlerde, gelişim evrelerini sağlıklı bir şekilde tanımlayamayan karakterlerin yaşadığı sorunlar incelenmiştir.

İncelenen eserlerden ilki, *Oğullar ve Sevgililer* (*Sons and Lovers*) adlı romandır. Eser, Lawrence'ın çocukluğunda yaşadığı Nottingham adlı kasabada geçer. Lawrence, kendi yaşamından kesitler sunduğu bu eserde, sıradan bir madenci ailesi olan Morel'leri konu alarak, bu aileyi oluşturan bireylerin bilinçdışında yaşadıkları çatışmaları incelemeyi amaçlar. Eserde kaba bir madenci olan Walter Morel ile evlenen Gertrude'un, evlilikten umduğunu bulamayıp, oğullarını kocasının yerine koyması anlatılır. Gertrude, kocasından gün geçtikçe daha fazla nefret etmeye ve kocasını ailenin dışında tutmaya başlar. Kocasını, çocuklarına saygı duyulması gereken bir otorite olarak tanıtmayan Gertrude, çocuklarının kültürleşme sürecinin de önünü kapatmış olur.

Gertrude, sevgisini ilk olarak en büyük oğlu olan William'a yöneltir. Annesi tarafından Baba'nın Yasası'na yönlendirilmediği için William, annesi ile arasındaki dolayimsız ilişkiyi hayatı boyunca sürdürür. Oğlunu "tutkuyla seven" Gertrude, onu her ne kadar başka kızlarla paylaşmak istemese de William, Liliy Western adında bir kızla ilişki yaşar. (*Sons and Lovers*, 82) William, annesinin "ruhunun acılar içinde kıvrandığını" hissettiğinde ise, bu Oidipal aşkın yükünü daha fazla taşıyamaz ve hastalanıp ölür.

William'dan sonra Gertrude'un Oidipal aşkını yönlendirmek için seçtiği hedef ise, Paul'dür. Henüz doğmadan önce bile annesi için ne kadar özel olduğu ifade edilen Paul, doğduktan sonra bile anne rahimindeki bağdan kurtulup dış dünyayı tanıyamaz. Gertrude'un, oğlu ile olan dolayimsız ilişkisine son

vermemek için elinden geleni yapması, Paul'ün Baba'nın Yasası'nı tanıyamamasına, dolayısıyla toplumsal simge sistemine geçememesine sebep olmuştur.

Paul, babanın temel yasağı olan ensest yarasını tanıyamadığı için, hayatı boyunca annesinin arzusunun nesnesi olmayı ister. Ancak Paul, genç bir erkek olması sebebiyle, etrafındaki bayanlara da ilgi duymaya başlar. Ancak Paul'ün asıl amacı, hayattaki tek aşkı olan annesine benzeyen bir bayanla ilişki kurmaktır. Bu doğrultuda Miriam Leivers ile ilk ilişkisini yaşar. Ancak bir süre sonra Miriam ile olan ilişkisinde sadece ruhsal açıdan tatmin olduğunu, bedensel ihtiyacını ise gideremediğini fark eden Paul, Miriam'dan ayrılır. Paul ve Miriam'ın ayrılmasında Gertrude'un Miriam'ı kıskanmasının da büyük rolü vardır. Bu durumun farkında olan Paul, annesine Miriam'ı sevmediğini söylediği zaman Gertrude'un tepkisi, yaşanan Oidipal aşkın boyutlarını gözler önüne sermesi bakımından önemlidir: "Paul, 'Ben onu sevmiyorum ki.' dedi. Annesi delikanlıyı ateşle öptü. 'Oğlum benim.' dedi. Tutkulu bir sevgiyle titriyordu sesi." (*Sons and Lovers*, 213)

Paul'ün Miriam'dan sonraki sevgilisi ise, Miriam'ın tam tersi bir kişiliğe sahip olan Clara Dawes adlı bir bayandır. Paul, Clara ile Miriam'da bulamadığı bedensel zevkleri tadar; ancak bir süre sonra tekrar annesi ile sevgilisi arasında kalarak iç çatışmalar yaşayan Paul, annesi hayattayken çevresi ile sağlıklı ilişkiler kuramayacağını fark eder ve annesine aşırı miktarda morfin vererek onu öldürür.

Lacan'ın psikanalitik kuramları çerçevesinde değerlendirildiğinde Paul ve annesi arasındaki ilişkinin klasik bir Oidipal vaka olduğu açıktır. Oidipal evre sonunda babası ile özdeşleşemeyen Paul'ün insanlaştırıcı kastrasyon sürecinden geçememesi, kültürün düzenine yabancı kalmasına sebep olmuştur. Ancak yazar her zaman bir umut olduğunu düşünerek eserin sonunda Paul'ün annesinin etkisinden kurtulup olgun bir yetişkin olma konusundaki kararlılığını da gözler önüne serer.

Bu tezde ikinci olarak incelenen eser ise, *Gökkuşaağı (The Rainbow)* adlı romandır. Bu romanda Lawrence, erkek egemen bir toplumda yaşayan kadınların özgürleşme çabalarına yer verirken aynı zamanda bireyler arası ilişkileri de detaylı biçimde inceler. Lawrence, eserdeki karakterleri betimlerken, yalnızca

gözlemlenebilir yaşantıları değil, görünenin altında yatan gizli dürtüleri de açığa çıkarmayı amaçlar. Bu noktada Lawrence'ın, Lacan kuramlarında son derece önemli bir yer tutan bilinçdışıını incelediği açıktır.

Eserde Marsh Çiftliği'nde yaşayan Brangwen ailesinin üç kuşak boyunca yaşadıkları anlatılır ve ailenin kadın ve erkek üyeleri arasındaki farklılıklara değinilir. Eserdeki ana karakterlerden biri olan Tom Brangwen, “annesi ve ablasına kök salmış bir fidan” olarak betimlenmek suretiyle, Oidipal bir aşkın taraflarından biri olduğu ima edilmiştir. Annesi öldüğünde Tom'un dış dünyanın hayal ettiğinden farklı olduğunu anlayarak çevresindeki tüm varlıkları kendisine yöneltilmiş bir tehlike olarak algılaması da, Tom'un annesine ne derece bağımlı bir hayat sürmüş olduğunun bir göstergesidir. Bu durumdan çıkış yolu olarak Tom, evlenmeyi seçer. Evlendiği kadın Lydia, aristokrat bir aileye mensup olduğundan, kültürel anlamda Tom'dan oldukça farklı bir portre çizer. Tom, eski eşinden Anna adında bir de kızı olan Lydia ile evlendikten sonra, bu kültürel farklılığın ilişkilerini olumsuz etkilediğini gözlemler ve eşinden soğumaya başlar. Eşinin arzusunun nesnesi olmadığını fark eden Tom, üvey kızı Anna'ya yönelir; ancak bu yakınlık, sağlıklı bir baba-kız ilişkisinden farklı olarak, kadın-erkek ilişkisine benzer bir çizgide ilerler. Bu noktada Tom'un Oidipal Evre süresince annesine yönelik yaptığı nesne yatırımı, erişkin yaşamında yasaksevici eylemlerle kendini gösterir.

Anna ergenliğe adım atıp kuzeni Will Brangwen ile evlendiğinde ise, annesi ile üvey babası arasındaki kişilik uyumsuzluğunun, kendisi ile eşi arasında da mevcut olduğunu görür. Bu durum, Anna'nın, kendisini eşinden soyutlamasına sebep olur. Evliliğinin kendisini ruhsal anlamda tatmin edemeyeceğini fark etmesi, Anna'nın yeni çıkış yolları aramasına sebep olur. Böylece Anna, çocuk doğurmaya yönelir. Eşinde eskisi kadar ilgi göremeyen Will ise, ilk çocuklar Ursula'ya sahiplenerek, sevilme ve fark edilme ihtiyaçlarını gidermeye çalışır. Böylece Will ve Ursula arasında Tom ve Anna'nın ilişkisine benzer bir yakınlık doğar. Bu noktada Will'in de tıpkı Tom gibi Oidipal süreçte Baba'nın Yasası'nı tanıyamadığı açıktır.

Babası ile geliştirdiği sağlıklı ilişkinin bir sonucu olarak Ursula'nın da Oidipal Evre'yi sağlıklı bir şekilde atlattığı görülür. Bu durumun en önemli sonucu, Ursula'nın bir kız çocuğu olarak yaşantıladığı penis kıskançlığını

gerektiği şekilde baskılayamaması sonucu erkeklere karşı rekabetçi bir tutum geliştirmesidir. Ursula, ilk ilişkisini Polonyalı bir genç olan Anton Skrebensky ile yaşar; ancak Ursula, sığ düşüncelere sahip bir erkeğin egemenliği altına girmek istemediğini fark ederek Anton'dan ayrılır. Sonrasında öğretmeni Winifred Inger ile eşcinsel bir ilişki yaşayan Ursula'nın, kendini gerçekleştirme yolunda radikal bir alternatif denediği açıktır. Bu ilişkiye zemin hazırlayan en önemli etmen, Ursula'nın Oidipal süreçte kendisini egemenliği altına almak isteyen bir babaya sahip olması sebebiyle erkeklere karşı öfke tutumları geliştirmesi ve bu yüzden yetişkin yaşamında sevgi yatırımını erkeklere değil, kadınlara yönelik yapmış olmasıdır.

Yazar, pek çok alternatif denemesine rağmen ruhunu tatmin edemeyen Ursula için yeni bir umudun kapılarını aralar ve bu umudu da, esere adını veren gökkuşağı sembolüyle ifade eder. Bu umut, sadece Ursula'nın değil, tüm insanların kendilerini gerçekleştirebilmeleri için sahip olmaları gereken umuttur.

Tezde incelenen son eser ise, *Aşık Kadınlar (Women in Love)* adlı romandır. Bu romanda, *Gökkuşağı (The Rainbow)* adlı eserde çocukluk günleri anlatılan Ursula ve Gudrun Brangwen'in Rupert Bikrin ve Gerald Crich ile olan ilişkileri anlatılır. Brangwen kardeşlerin baskıcı bir karakter olan Will Brangwen gibi bir babaya sahip olmaları, kızların evlilik ve ilişkiler konusundaki tutumlarını da şekillendirmiştir. Ursula, kadın ve erkeğin bir ilişki yaşarken kendi benliklerinden vazgeçmelerinin doğru olmadığını düşünen Rupert ile birliktelik yaşar. İkili ilişkilerde özgürlüğün önemini sık sık vurgulayan Rupert, insanların cinsel tercihlerinde de özgür olmaları gerektiğini düşünür. Ancak Rupert, bastırma mekanizmasını bilinçsizce kullandığı için, bu düşüncesinin kendi hayatındaki yansımalarını göremez ve en yakın arkadaşı Gerald'a karşı olan eşcinsel ilgisini baskılama yoluna gider.

Rupert, Lacan kuramlarına uygun olarak bireylerin akla önem vermesinin yanında, içgüdülerine de değer vererek, ikisi arasında bir denge kurmaları gerektiğini düşünür; ancak Rupert, Ursula ile cinsellikten uzak bir beraberlik yaşamak istediğini söylemesiyle, Lacan'ın anlayışına ters düşen bir düşünce yapısı sergiler. Ursula bu bağlamda Rupert ile aynı fikirde değildir; çünkü Ursula da klasik psikanalitik görüş bağlamında insanın bir bütün olduğunu ve ancak

bedensel ve ruhsal tatminin dengede olduğu sürece bireyin kendini gerçekleştirme şansının arttığını iddia eder. Bir süre sonra Ursula ve Rupert, ortak paydalarda buluşarak mutlu ve dengeli bir beraberlik yaşarlar. Ancak Gerald ve Gudrun için durum oldukça farklıdır. Gerald, “annesinin toz kondurmadığı” bir çocuk olarak betimlenir. (*Women in Love*, 246) Ayrıca babası ile arasında hissedilen sebepsiz soğukluk da, Gudrun’un Oidipal Evre’yi sağlıklı bir biçimde atlatamadığını gösterir. Bu sebeple Gerald, annesine benzeyen bir kadın arayışı içinde Gudrun ile ilişki kurar ve cinsel bir deneyim yaşarken bile duygularını ‘anne’ göstereni kullanarak ifade eder.

Gerald, trajik bir karakter olması bakımından önemlidir. Bilinçdışında annesi ile olan dolaylı ilişkiye zarar verebileceği düşüncesiyle erkek kardeşini öldüren Gerald, bu noktadan sonra hayatının sonuna kadar her istediğini elde etme eğilimine girmiştir. Gerald, egosuna alıştığı tatmini ararken çevresindeki tüm varlıkları kontrol altında tutmayı amaçlar. Ancak Gudrun da hayatını aynı amaç üzerine kurduğu için, iki karakterin ilişkisi gün geçtikçe bir egemenlik çatışmasına dönüşür.

İkili ilişkileri, bireylerin birbirlerinin iç dünyalarını keşfetmesi için bir fırsat olarak değerlendiren Gudrun, Gerald ile bu noktada uyuşamadığını fark ederek ilişkisini daha fazla yürütemeyeceğini anlar. Sonrasında, ruh uyumunu yakalayacağını inandığı Loerke adında bir Alman ile ilişkiye girer. Bu durumu kaldıramayan Gerald, bilinçdışında yatan şiddet eğiliminin bir sonucu olarak Gudrun’u öldürmeyi düşünür; ancak sonunda şiddet dürtüsünü kendisine yönelterek intihar eder. Ancak yazar, bu derece yıkıcı öğeler içeren bir eserde bile, en azından bir çifti mutluluğa kavuşturarak, insanların kendilerini gerçekleştirme bağlamında her zaman bir umut olduğunu ifade eder.

Bireyin tüm yaşamını bir bütün halinde incelemeyi amaçlamış olan bu tezde, D.H. Lawrence’ın *Oğullar ve Sevgililer (Sons and Lovers)*, *Gökkuşağı (The Rainbow)* ve *Aşık Kadınlar (Women in Love)* adlı romanlarındaki karakterlerin yaşadıkları sorunların temelde aynı psikolojik etmene dayandığı bulgusuna ulaşılmıştır. İlk olarak Sigmund Freud tarafından tanımlanan Oidipal evreyi sağlıklı bir şekilde atlatamayan bireylerin, yetişkin yaşamları süresince karşı cinsle ilişkilerini tatmin- früstrasyon çizgisinde yaşantılama, anne merkezli

bir yaşam sürme ve ensest eğilimler gösterme gibi ortak davranış biçimleri geliştirdikleri saptanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA

- Adler, Alfred, (Çev. Ali Kılıçoğlu), (2005), *Bireysel Psikoloji*, İstanbul: Say Yayınları
- Arlow, Jacob A., Brenner, Charles (1984), *Psychoanalytic Concepts and the Structural Theory*, New York: International University Press
- Boulton, James (1979), *The Letters of D.H. Lawrence*, New York: Cambridge University Press
- Brown, J.A.C. (1987), *Freud and the Post Freudians*, Reading: Cox & Wyman
- Bulfinch, Thomas (1993), *Bulfinch's Mythology*, New York: Thomas Y. Cromwell Publishers
- Dor, Joel (1997), *Introduction to the Reading of Lacan*, New Jersey: Jason Aronson Inc.
- Elliott, Anthony (2002), *Psychoanalytic Theory an Introduction*, Durham: Duke Uni. Press
- Eysenck, Michael W. (2000), *Psychology A Student's Handbook*, East Sussex: Psychology Press
- Feinstein, Elanie (1993), *Lawrence's Women*, London: Harper Collins Publishers
- Fernihough, Anne (1993), *D.H. Lawrence Aesthetics and Ideology*, Oxford: Clarendon Press
- Freud, Sigmund, (Ed. John Rickman), (1957), *General Selection From the Works of Sigmund Freud*, New York: Doubleday Anchor Books
- Freud, Sigmund, (Ed. James Strachey), (1989), *An Outline of Psychoanalysis*, New York: Norton
- Freud, Sigmund, (Çev. Emre Kapkın), (2006), *Cinsellik Üzerine*, İstanbul: Payel Yayınevi
- Fromm, Erich (1989), *The Fear of Freedom*, London: Ark Paperbacks
- Gençtan, Engin (2006), *Psikanaliz ve Sonrası*, İstanbul: Metis Yayınları
- Hall, Calvin S. (1954), *A Primer of Freudian Psychology*, New York: Mentor Book
- Horney, Karen, (Çev. Erdem Batur), (1986), *Günümüzün Nevrotik İnsanı*, İstanbul: Yaprak Yayınları
- Jacobi, Jolande (1968), *The Psychology of C.G. Jung*, London: Routledge &

- Kegan Paul Ltd.
- Kinkead-Weeks, Mark (1971), *The Twentieth Century Interpretations of the Rainbow*, New Jersey: Prentice Hall
- Lacan, Jacques (1977), *Ecrits*, New York: Norton
- Lacan, Jacques (Ed. Jacques Alain Miller), (1981), *The Four Fundamental Concepts of Psychoanalysis*, New York: Norton
- Lawrence, David Herbert, (Ed. Richard Aldington), (1950), *Selected Essays: D.H. Lawrence*, Middlesex: Penguin Books
- Lawrence, David Herbert (1960), *Fantasia of the Unconscious and Psychoanalysis and the Unconscious*, London: Penguin Books
- Lawrence, David Herbert (1995), *Sons and Lovers*, London: Penguin Books
- Lawrence, David Herbert (1996), *The Rainbow*, London: Penguin Books
- Lawrence, David Herbert (1996), *Women in Love*, London: Penguin Books
- Moore, Harry (Ed.), (1969), *The Collected Letters of D.H. Lawrence*, New York: The Viking Press
- Ousby, Ian (Ed.), (1992), *The Cambridge Guide to English Literature in English*, Cambridge: Cambridge Uni. Press
- Pinto, Vivian De Sola, Roberts, F. Warren (Eds.), (1977), *D.H. Lawrence The Complete Poems*, New York: Penguin Books
- Ragland-Sullivan, Ellie (1986), *Jacques Lacan and the Philosophy of Psychoanalysis*, Urbana: Uni. Of Illinois Press
- Sarup, Madan (1992), *Jacques Lacan*, Hertfordshire: Harvester Wheatsheaf
- Schneider, Daniel J. (1986), *The Consciousness of D.H. Lawrence An Intellectual Biography*, Kansas: Uni. Press of Kansas
- Schultz, Duane P., Schultz, Sydney Ellen, (1969), *A History of Modern Psychology*, Orlando: Hartcourt College Publishers
- Strachey, James (Ed.), (1986), *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud*, London: Hogarth Press
- Sullivan, Harry Stack, (Ed. Helen Swick Perry, Mary Ladd Gawel), (1953) *The Interpersonal Theory of Psychiatry*, New York: Norton
- Templeton, Wayne (1989), *States of Enstrangement The Novels of D.H.*

- Lawrence 1912- 1917*, New York: The Whitston Publishing
- Trilling, Diana (Ed.), (1958), *The Selected Letters of D.H. Lawrence*, New York: The Viking Press
- Trilling, Diana (Ed.), (1977), *The Portable D.H. Lawrence*, New York: Penguin Books
- Tura, Saffet Murat (2005), *Freud'dan Lacan'a Psikanaliz*, İstanbul: Kanat Kitap
- Van Ghent, Dorothy (1953), *The English Novel Form and Function*, New York: Rinehart
- Wierzbicka, Anna (1992), *Semantics, Culture and Cognition*, New York: Oxford Uni. Press
- Worthen, John (1989), *D.H. Lawrence*, New York: St. Martin's Press

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, D.H. Lawrence'ın romanlarında yansıttığı karakterlerin psikanalitik açıdan bir değerlendirmesini yapmaktır. D.H. Lawrence, eserlerinde psikanalitik açıdan sağlıklı olmayan karakterleri yansıtan ilk romancı değildir. Bu açıdan, tercihimini neden Lawrence'tan yana kullandığımı açıklamak gerekmektedir. D.H. Lawrence'ın, insan olmanın güçlüklerini kendi hayatında yaşayıp, deneyimlerini eserlerinde açıkça yansıtmış olduğu gerçeği, seçimime etki etmiştir. Seçimime etki eden bir diğer unsur ise, D.H. Lawrence'ın eserlerinde karakterlerin bilinçdışını incelediği gerçeğidir.

Bu çalışmanın ana konusu, D.H. Lawrence'ın eserlerindeki karakterlerin, Jacques Lacan'ın görüşleri başta olmak üzere psikanalitik kuram bağlamında incelenmesiyle oluşmuştur.

Bu çalışma, yayım tarihlerine göre D.H. Lawrence'ın *Oğullar ve Sevgililer* (*Sons and Lovers*), *Gökkuşluğu* (*The Rainbow*) ve *Aşık Kadınlar* (*Women in Love*) adlı romanları üzerine yapılan tartışma ile sınırlandırılmıştır.

Bu çalışmadaki her bölüm, tartışmanın bütününe sergilemekte yaralı olan belirli sorulara cevap verecek şekilde planlanmıştır. Giriş bölümü, Sigmund Freud ve Jacques Lacan ve diğer Freud sonrası kuramcılar tarafından ortaya atılan psikanalitik görüşleri inceler. I., II. ve III. Bölümler sırasıyla *Oğullar ve Sevgililer* (*Sons and Lovers*), *Gökkuşluğu* (*The Rainbow*) ve *Aşık Kadınlar* (*Women in Love*) adlı romanlarda yer alan karakterlerin, Giriş bölümünde yer alan psikanalitik kuramlar bağlamında nasıl incelendiğini gösterir.

I. bölümde incelenen *Oğullar ve Sevgililer* (*Sons and Lovers*) adlı roman, yazarın hayatından izler taşıması bakımından önemlidir. Eserde, evlilik hayatında mutsuz olan Gertrude Morel'in oğullarına karşı yaptığı sevgi yatırımı konu edilmektedir. Gertrude Morel, önce en büyük oğlu William'a, daha sonra ise küçük oğlu Paul'e karşı tutkulu bir sevgi besler. Bu sebeple Gertrude, oğulları ile arasındaki dolaylı ilişkinin Baba'nın Adı tarafından sonlandırılmasına izin vermez ve çocuklarının Baba'nın temel yasası olan ensest yasağını tanımlarına

engel olur. Bu sebeple sembolik düzenin kurallarını tanıma şansını kaybeden William ve Paul, yetişkin yaşamlarında anne merkezli bir yaşam sürdürürler.

II. bölümde incelenen eser, *Gökkuşağı (The Rainbow)* adlı romandır. Bu eserde ise, Brangwen ailesindeki kadınları özgürleşme çabaları ve kendilerini gerçekleştirme istekleri betimlenir. Ancak kadın karakterlerin bu çabaları, erkeklerin baskıları sebebiyle sonuçsuz kalır. Eserde yer alan Tom Brangwen ve Will Brangwen karakterleri, sağlıklı bir Oidipal süreç geçiremedikleri için, yetişkin yaşamlarında kız çocuklarına yönelik ensest eğilimler geliştirirler ve kızlarının arzusunun nesnesi olmayı isterler. Bu sebeple, kızlarının da gelişim evrelerini sağlıklı bir şekilde yaşamalarına engel olurlar. Eserdeki ana karakterlerden olan Ursula Brangwen, babası Will Brangwen'in baskılarına maruz kalarak Oidipal süreçte sorunlar yaşar. Bu durum, Ursula'nın yetişkin yaşamında eşcinsel eğilimler geliştirmesiyle kendini gösterir.

III. bölümde ise, *Aşık Kadınlar (Women in Love)* adlı eser incelenmiştir. Eserde, Ursula Brangwen ve Gudrun Brangwen adlı kızkardeşlerin Rupert Birkin ve Gerald Crich ile olan ilişkileri anlatılır. Rupert önceleri Gerald'a karşı eşcinsel duygular beslese de, sonradan libidosunu yalnızca Ursula'ya yöneltir ve Ursula da ilişkisi süresince bir erkeğe güvenebilmeyi öğrenir. Bu sayede kadın- erkek ilişkilerinde bireyselliğin önemine inanan Rupert ve Ursula mutluluğu yakalarken, anne merkezli bir yaşamı olan ve Oidipal süreçte sorunlar yaşayan Gerald ve Gudrun'un ilişkisi, Gerald'ın intihar gibi ölümüyle sona erer.

Sonuç bölümünde ise, tezde varılan sonuçlar özetlenmiştir.

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the characters in the novels of D.H. Lawrence in terms of psychoanalysis. D.H. Lawrence is not the first novelist reflecting psychoanalytically unhealthy characters in his novels. In this respect, it is necessary to explain why I have preferred Lawrence. The factor contributing my choice is the fact that Lawrence has experienced the difficulties of being a human and has reflected these experiences in his works. Another factor contributing my choice is the fact that D.H. Lawrence has attempted to reflect the unconscious of the characters.

The central concern of this study is to examine the characters in the works of D.H. Lawrence in terms of the psychoanalytic theories mainly of Jacques Lacan.

This study is limited to the discussion of D.H. Lawrence's novels *Sons and Lovers*, *The Rainbow* and *Women in Love* which are introduced in order of date of publication.

Each chapter in this study is designed to answer certain questions which help the presentation of the whole debate. Introduction chapter introduces the psychoanalytic approaches of Sigmund Freud, Jacques Lacan and other post Freudian theorists. Chapters I, II and III introduce how the characters existing in the novels are examined in terms of psychoanalytic theories introduced in the introduction chapter.

The novel analysed in Chapter I, *Sons and Lovers*, is important in that it is an autobiographical work. The main theme of the novel is Gertrude Morel's love cathexes through her sons. The target of Gertrude Morel's love is first her eldest son William, and then the other son, Paul. Due to her love for the boys, she does not allow the Name of the Father to last the dual relationship between her and her sons; and does not allow the boys to learn incest prohibition, the basic law of the Father. Thus William and Paul lose their chance to enter the symbolic order.

In Chapter II, the novel entitled *The Rainbow* is analysed. In this work, the efforts of Brangwen women to be free individuals is depicted. However, the efforts of the women are rendered futile by the pressure of the men characters.

The characters portrayed in the work Tom Brangwen and Will Brangwen develop incestuous tendencies for their daughters and they desire to be the target of their daughters' desire. Thus they block the daughters' chance to pass the developmental stages in a healthy way. Ursula, who is one of the main characters in the work, has problems during the Oidipal stage as a result of her father Will Brangwen's pressure upon her. This fact leads to lesbian tendencies in Ursula's adult life.

In Chapter III, the work entitled *Women in Love* is analysed. In the work, the relationships between Ursula Brangwen- Rupert Birkin and Gudrun Brangwen- Gerald Crich is depicted. Although Rupert has homosexual tendencies for Gerald at first, later he directs his libido only towards Ursula, and Ursula learns to trust a man during the relationship. While Rupert and Ursula, who both believe the importance of individuality within a relationship, catch happiness, the relationship between Gerald, who leads a mother-centered life, and Gudrun lasts upon the suicide-like death of Gerald.

The conclusion section shows the results inferred from the dissertation.